

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

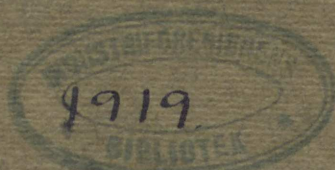
Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

**ODENSE
TEKNISKE SKOLE
GENNEM 75 AAR**

6(0712).

Industribiblioteket

Grp: 59de *Forfatter: M Rasmussen & O Windinge*

*Titel: Odense tekniske Skole
senn. 75. Aar.*

Bind: Udgave: Trykkaar: 1919.

Industribiblioteket

6(0712)

6(07127)

INDUSTRIE BIBLIOTEK

ODENSE

TEKNISKE SKOLE

GENNEM 75 AAR

DEN 11. NOVEMBER

1905

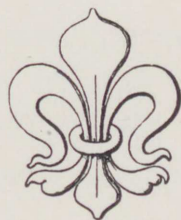
—MINISTRY OF THE ARMY—

INDUSTRIEBIBLIOTEK

ODENSE
TEKNISKE SKOLE
GENNEM 75 AAR

DEN 19. NOVEMBER

1844 — 1894 — 1919

ODENSE
FYENS STIFTSBOGTRYKKERI (DREYER)
1919

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Denne Oversigt, som fremkommer i Anledning af, at Odense tekniske Skole den 19de November d. A. har bestaaet i 75 Aar, falder i 2 Dele: Den første Del, der fortæller om Skolens Tilblivelse og Udvikling gennem de første 50 Aar (1844—1894), blev i sin Tid udarbejdet af Skolens daværende Forstander, Adjunkt, nuværende Overlærer, M. Rasmussen, og udgivet i Anledning af 50-Aars Jubilæet; Skolen har ment det rigtigt at optrykke denne Beretning i uforandret Skikkelse kun med Tilføjelse af nogle Billeder. I den anden Del af dette lille Skrift fortæller den nuværende Forstander, cand. polyt. O. Windinge, saa videre om Skolen gennem de sidste 25 Aar.

INDHOLD.

	Side
I.	
Den tekniske Lærestalt, 1844—1859.....	7
Den tekniske Aftenskole, 1859—1872.....	16
Den tekniske Skole, 1872—1894.....	32

II.	
Odense tekniske Skole, 1894—1919.....	65

I.

1844—1894.

DEN TECHNISKE LÆREANSTALT.

1844—1859.

Aaret efter at det tekniske Institut var blevet stiftet i København af Lassenius Kramp i 1843, sammentraadte 5 af Odense Bys større Haandværkere paa Murermester Frosts Opfordring for at virke for Oprettelsen af en lignende Anstalt her i Byen*); disse 5 var, foruden Frost: Snedkermester Tietgen, Kaptajn, Snedkermester Chr. Hansen, Tømremester Langhoff og Sadelmager Koppel. De henvendte sig allerførst til Lassenius Kramp og udbad sig Oplysninger om Instituttet i København, dets Læseplan og Maaden, hvorpaa det var blevet oprettet. Efter som Svar herpaa at have modtaget en Skrivelse samt en fra Kramp tillige med 7 andre Haandværkere udstedt trykt Indbydelse eller Subskriptionsplan, Fundats for det tekniske Selskab i København, og Program for Vinterhalvaaret 1843—44, »og ved disse Meddelelser endmere komne til Erkendelse om det saa saare nyttige og — saa at sige — efter Nutidens Fordringer saa højst fornødne, at Haandværkerne stræbe efter at tilegne sig en større Uddannelse, end der kan erhverves ved Praxis« holdtes i den følgende Tid Møde hver Søndag Formiddag Kl. 10 hos Frost, hvor Midler til Planens Fremme toges under Overvejelse. I Erkendelsen af, at den paatænkte Læreanstalts varige Tilværelse og Fremgang sikredes bedst, ved at man lagde Ledelsen af den i Borgernes, navnlig Haandværkernes,

*) Fra Begyndelsen af Trediverne til ind i Halvtredserne havde en Nordmand ved Navn Moe en privat Tegneskole her i Byen, der til Tider skal have været godt besøgt. Arkitekt Hansen og Murermester Frost havde ligeledes førend den tekniske Læreanstalts Oprettelse private Tegnekursus for Haandværkere, den sidste dog kun for Murere.

egen Haand, enedes man om foreløbig at udarbejde følgende Avertissement.

I lige Grad opfordret af Tidens stigende Fordringer som i Erkendelsen af den store Trang, Haandværkere uden for Hovedstaden have for en Anstalt, hvorved der kunde gives Standens yngre Medlemmer (Svende og Lærlinge) en let tilgængelig Lejlighed til at tilegne sig de fornødne theoretiske Kundskaber i det Fag, de have valgt for deres Virken, og derved dannes til dygtige Haandværksmestre — have Undertegnede i Haab om vore Medhaandværkeres og Medborgeres Samvirken forenet os for at faa en

teknisk Læreanstalt

etableret her i Odense, saa vidt muligt inddelt i Klasser efter de forskellige Haandværk og nogle dermed beslægtede, der, indtil pecuniære Kræfter tillade en Udvidelse, for det første dog nærmest kun skulde indskrænke sig til Undervisning for en højst moderat Betaling i geometrisk-perspektiv, Ornaments- og Frihaands-tegning samt Modellering overensstemmende med de forskellige Fags Fordringer og Tarv. Men som et saadant Foretagende — hvis Gavnlighed vist vil finde almindelig Erkendelse — fordrer flere Midler, end en mindre Kreds formaar at bringe til Veje, Anstalten dertil, hvad Erfaring har vist i Hovedstaden, bedst garanteres sin Existence og Virken efter sit Øjemed ved et contingentydende Selskab under Bestyrelse af en af sin Midte udvalgt Comite, saa tillade vi os i samme Retning og i Betragtning af Sagens Betydning og Vigtighed herved at indbyde vore Medborgere, Medhaandværkere og andre, som interessere sig for vort Formaal, behageligen at tegne sig hos en af Undertegnede.

Saa snart et nogenlunde tilstrækkeligt Antal Deltagere have meldt sig, vil derefter en Generalforsamling blive afholdt for at tage afgjørende Bestemmelse om Selskabets Virken til Planens Realisation.

Odense, den 24nde Marts 1844.

H. T. Frost. Chr. Hansen. A. B. Koppel.

Langhoff. Tietgen.

Denne Indbydelse blev indrykket uden Betaling Tirsdag den 26de Marts i den Hempelske og i Ove Thomsens Avis. Senere

udsendtes litograferede Subskriptionsplaner til »de af Byens Indvaanere, hos hvem nogen Interesse kunde formodes«, og efter at en Del af disse Planer var kommet tilbage med Løfte om Bidrag, afholdtes den 16de September en Generalforsamling, hvor Forsamlingen konstituerede sig i et »technisk Selskab« og valgte sin Bestyrelse, der derefter traf de for Skolens Aabning allerede samme Efteraar nødvendige Foranstaltninger.

Undervisningen begyndte den 19de November med 32 Elever fordelte i to Klasser: en for geometrisk Tegning og Fagtegning og en for Frihaandstegning. De to næste Aar steg Elevantallet til 40 (1845—46: 22 Malere, 7 Tømrere, 4 Snedkere, 5 Murere, 1 Drejer og 1 Møllebygger). Om Tilgangen i de følgende Aar findes ingen direkte Oplysninger; men af Regnskaberne ses, at Skolepengene andrager omtrent de samme Beløb Aar efter Aar, saa at Elevantallet rimeligvis ogsaa har været nogenlunde konstant, næppe nogen Sinde synderlig over et halvt Hundrede. Paa en forbigaaende Nedgang tyder det maaske, at Bestyrelsen i 1850 fandt sig foranlediget til at tilskrive en Del af Lavene, f. Eks. Sadelmagere, Pottemagere, Guldsmede, Blikkenslagere og Snedkere og gøre dem opmærksomme paa den Nytte, Skolen ydede de unge Haandværkere.

Nogen Inddeling i Klasser efter de forskellige Fag naaedes heller ikke; der oprettedes dog i 1848 efter Professor Hetsch's Tilskyndelse en Klasse for Modellering i Ler; men den opgaves efter et Par Aars Forløb, vel sagtens paa Grund af Mangel paa Tilslutning, skønt Bestyrelsen allerede den første Vinter kunde udtale sin Glæde over de smukke Resultater, der var naaet.

Der undervistes i 4 Maaneder, fra Begyndelsen af November til Begyndelsen af Marts, hver Søndags Aften fra Kl. 7—9.

Af Undervisningsmateriel erhvervedes første Aar dels ved Køb dels ved Gaver en Del Fortegninger og Træklodser, næste Aar et Apparat til Opstilling af fritstaaende Legemer til Frihaandstegning og en Klassetavle »til Brug for Maler Faber ved hans Foredrag over Skyggelæren«. Senere fik man ved Imødekommenhed fra Kunstakademiet Afstøbninger af dettes Gibsmodeller og købte for Resten aarlig, især i Begyndelsen, Fortegninger og Gibs for forholdsvist betydelige Beløb. Man faar det Indtryk, at Skolens Læ-

rere arbejdede med Interesse, og at det ogsaa lykkedes dem at opnaa tilfredsstillende Resultater, saa at Bestyrelsen da ogsaa gentagne Gange bevidner dem sin Paaskønnelse, ligesom det nævnes, at Udstillingen af Elevarbejderne ved Generalforsamlingen 1855 »blev set med synlig Tilfredshed af de tilstedeværende«. Hertil bidrog sikkert for en stor Del den Beredvillighed, hvormed de tekniske Skolemænd i København stod deres Kolleger i Odense bi med Raad og Daad, fremfor alle Professor Hetsch og Lassenius Kramp, Inspektøren ved det tekniske Institut; fra 1851 begynder Skolen i Odense regelmæssigt at søge Raad hos dette, og fra 1853 foretager Kramp med Understøttelse af den Reiersenske Fond inspicerende Rejser til forskellige tekniske Skoler i Provinserne, deriblandt ogsaa til Odense.

Som Lærere virkede i denne Periode i Frihaandstegning Maler Claudi fra 1844—45, Maler Faber fra 1845—55, Maler Behrends fra 1855—57, hvorefter Faber atter kommer fra 1857—59, i eksakt Tegning (og Modellering) Møllebygger Sørensen (1844—48), Arkitekt Hansen (1848—55) og Arkitekt Haugsted (1855—59).

Det daglige Tilsyn med Skolens Virksomhed besørgedes af Bestyrelsen selv i Forbindelse med Kassereren, saaledes at Bestyrelsesmedlemmerne skiftedes til at møde paa Skolen de 5 første Aftener om Ugen; om Lørdagen mødte Kassereren*), der da tillige opkrævede Elevernes Kontingent for den forløbne Uge. Denne Ordning har sikkert bestaaet lige til 1859; men det omtales, at Bestyrelsen i 1850 henvendte sig til Bygningsinspektør Møller, der nylig paa Opfordring var traadt ind i Bestyrelsen, med Anmodning om at paatage sig Forretningen som »Undervisningsdirektør ved Selskabets Tegneskole«; da Møller imidlertid slet ikke nævnes i det følgende, er det sandsynligt, at han ikke har efterkommet Anmodningen.

*) Til Kasserer og Sekretær havde Bestyrelsen straks antaget Commissionær Schiær mod en aarlig Løn af 10 — senere 20 — Rdl. Efter dennes Fratrædelse i 1850, da den nævnte Løn ikke længer kunde ydes ham, overtog Cand. Riffestahl Kassererforretningerne, Affattelsen af Ansøgninger o. l. gratis. Til efter den lønnede Kasserers Fratrædelse at opkræve Skolepenge og besørge Budtjeneste antoges et Bud; en »Gangkone« renholdt Tegnesterne.

Ved hvert Skoleaars Slutning afholdtes i Forbindelse med Generalforsamlingen en offentlig Udstilling af Elevarbejderne fra den forløbne Vinter. Et Forsøg, som i 1848 gjordes paa gennem Præmiering af enkelte, særlig gode Præstationer at opmuntre de unge til at søge Skolen, maatte opgives paa Grund af Penge-mangel.

Skolen kæmpede hele Tiden med økonomiske Vanskeligheder. Medlemsbidragene, der det første Aar beløb sig til 123 Rdl. 3 Mk. (hvoraf 26 Rdl. een Gang for alle) aftog jævnt til 31 Rdl. i 1859, naar undtages 1850 og de nærmest følgende Par Aar, da den ovenfor omtalte Henvendelse til Lavene synes for en Tid at have vakt den henslumrende Interesse til Live paa ny. Eleverne betalte for hver Aften 2 Sk., hvilket indbragte en aarlig Sum af i Reglen mellem 60 og 80 Rdl. Havde de nævnte to Indtægtskilder været de eneste for Skolen, vilde den ikke have kunnet bestaa længe; thi hver af Skolens to Lærere lønnedes nemlig med 2 Rdl. om Ugen eller tilsammen c. 70 Rdl. for Vinteren — denne Løn forhøjedes endda i 1848 for Arkitekt Hansens Vedkommende og i 1851 ogsaa for Fabers til 50 Rdl. —, og Udgiften til Lokale androg i Reglen 40 Rdl.

Men Skolens trofaste Støtte var Fyns Stifts patriotiske Selskab, der fra 1847 gav et aarligt Tilskud af 60 Rdl., som i 1850 og 1851 forhøjedes til henholdsvis 100 og 90 Rdl., for at Skolen dermed kunde dække sin Underbalance. I 1854 giver Selskabet 130 Rdl., hvert af de to følgende Aar 100 Rdl., og de to atter følgende (1857—59) 120. Forholdet er i Virkeligheden stadig dette, at Skolen ved hvert Aars Slutning har paadraget sig en Gæld, »som der kun ved Goddædighed fra patriotisk Selskab er Udsigt til at faa dækket, da Contingenterne, som stadig formindskes, dertil ere utilstrækkelige«, og at Selskabet derefter ansætter sit Tilskud saaledes, at Skolen atter kan klare sine Forpligtelser.

Fyns Stifts Kommunefond gav efter gentagne Ansøgninger 18 Rdl. aarlig i 3 Aar (1847—50), og Odense Amts Skoleraad 150 Rdl. i 1858.

Til Oplysning om Skolens aarlige Indtægter og Udgifter i denne Periode hidsættes Regnskabet for Aaret 1847—48, der i flere Henseender kan betegnes som et Normalaar.

Indtægt:

Indgaaede Kontingenter (Restancer fra fore- gaaende Aar).....	13	Rdl.	»	Mk.	»	Sk.
Kontingent for 1847—48	79	-	»	-	»	-
Fyns Stifts Kommunefond	18	-	»	-	»	-
Patriotisk Selskab.....	60	-	»	-	»	-
Skolepenge.....	86	-	3	-	4	-
Tilfældige Indtægter	2	-	»	-	»	-
		258	Rdl.	3	Mk.	4 Sk.
Deficit...	8	-	2	-	5½	-
Ialt...	266	Rdl.	5	Mk.	9½	Sk.

Udgift:

Deficit paa Regnskabet til 3die Marts 1847	6	Rdl.	»	Mk.	5½	Sk.
Lærernes Løn (10 Rdl. ikke betalt).....	72	-	»	-	»	-
Undervisningsapparater	37	-	3	-	4	-
Laan fra forrige Aar.....	30	-	»	-	»	-
Husleje.....	40	-	»	-	»	-
Inventariet.....	3	-	2	-	14	-
Belysning og Brændsel.....	45	-	5	-	»	-
Kasserer og Regnskabsfører.....	20	-	»	-	»	-
Bekendtgørelser	3	-	3	-	»	-
Rengøring, Bud, Porto, Forskelligt.....	8	-	3	-	2	-
Ialt...	266	Rdl.	5	Mk.	9½	Sk.

Det er forstaaeligt, at Skolen under disse Forhold kunde have Vanskelighed ved at skaffe hensigtsmæssige Lokaler til Veje, da det stadig gjaldt om at bringe Lejen ned til det mindst mulige. Men ogsaa paa dette Punkt vises der Skolen undertiden ikke saa lidt Imødekommenhed fra forskellige Sider. Saaledes overlod Frost den første Vinter 2 Værelser i sin Ejendom til Brug ved Undervisningen for den billige Leje af 15 Rdl. Men da disse Værelser den følgende Vinter udlejedes, fik Skolen et Lokale i Brændevinsbrænder Rhoeds Gaard for 30 Rdl.; ogsaa her blev Skolen kun een Vinter og flyttede 1846 ind i Købmand Edsbergs Gaard paa Vestergade og havde her »en Sal« til Leje i 3 Vintre for 40 Rdl.

hver Vinter. I 1850—51 synes Skolen at have været til Huse i J. Bramsens Gaard, medens Lejen af Regnskabet ses at være betalt til en Hr. Bonnesen. Derefter er Skolen saa heldig — ved Imødekommenhed af Skolekommissionen og Borgerrepræsentationen — at faa overladt til gratis Afbenyttelse »indtil videre« 2 Lokaler i den gamle Latinskole paa St. Knuds Kirkegaard. Efter 2 Aars Forløb er den imidlertid atter husvild — Latinskolen skal benyttes til Almueskole — og lejer sig ind hos Blomsterfabrikant Petersen for 40 Rdl. i 1853—54; men fra 1854 har den Lokale i Bomuldsvæver Dænkes Gaard paa Overgade, hvor den faar 2 Værelser for 50 Rdl. »fra Paaske til Paaske Flyttedag« og forbliver her til Mikkelsdag 1859.

Af Inventar blev til Skolens Aabning anskaffet 6 store Bordplader med tilhørende »Stokke«, en Reol, 2 Dusin Jærnløstager og lige saa mange Lysesakse samt en Lampe. Et Forsøg paa et Par Aar efter at indføre Lampebelysning som formentlig bedre og mere besparende faldt uheldigt ud og opgaves foreløbig; fra 1850 synes begge Belysningsmaader at have været benyttet jævnsides, indtil Skolen i 1854 faar installeret Gasbelysning i Lokalerne i Dænkes Gaard. Til Lejligheden her hørte der ogsaa Kakkellovne, der hidtil havde maattet lejes eller var blevet overladt Skolen til Laans.

I Skolens Bestyrelse foregaar der i dette Tidsrum jævnlige Forandringer. Det synes at have været en herskende Anskuelse saavel paa Generalforsamlingerne som i Bestyrelsen, at en ret livlig Vekslen af de ledende Mænd var bedst stemmende med Skolens Tarv.

Paa den konstituerende Generalforsamling den 16de September 1844 valgtes de 5 Mænd, paa hvis Initiativ Skolen var fremstaaet, til Medlemmer af Bestyrelsen: Frost med 16, Tietgen med 14, Kaptajn Chr. Hansen med 11, Tømrermester Langhoff med 11 og Sadelmager Koppel med 9 Stemmer. Frost blev Formand. Ved den første ordinære Generalforsamling (1845) bestemtes det, at et af Bestyrelsesmedlemmerne aarlig skulde afgaa ved Lodtrækning. Loddet traf første Gang Tietgen, og da Kaptajn Hansen samtidig ønskede at udtræde, valgtes i deres Sted Snedkermester Haugsted og Malermester Appelbye. 1846 kom paa samme

Maade Malermester Petersen i Stedet for Langhoff, og 1847 Klokker og Dannebrogsmænd Jensen i Stedet for Koppel. Af den oprindelige Bestyrelse var der altsaa nu kun Frost tilbage;

H. T. Frost.

Tietgen.

Chr. Hansen.

A. B. Koppel.

da han Aaret efter afgik ved Lodtrækning, indvalgte atter Tietgen, der blev Formand. Det ses ikke, om der i 1849 har været afholdt Generalforsamling — maaske i den bevægede Tid Interessen for denne Sag som for saa mange andre er blevet trængt i Baggrunden — i hvert Fald er Bestyrelsens Sættelse uforandret den samme i Efteraaret 1849. Da Tietgen ved et Bestyrelsesmøde den

17de Oktober d. A. udtaler, at han anser det for heldigst, at Hvervet som Formand vekslede blandt Medlemmerne, indtager Haugsted foreløbig Formandspladsen; men da han ved Generalforsamlingen næste Foraar afgaar ved Lodtrækning, indvælges Kaptajn Hansen paa ny i Bestyrelsen, og Tietgen overtager for 2den Gang Hvervet som Formand. Da det ved denne Lejlighed endvidere bestemmes, at Bestyrelsen for Fremtiden skal bestaa af 6 Medlemmer — maaske fordi netop paa denne Tid den lønnede Kasserer fratræder, og der saaledes mangler et Medlem til at besørge Inspektionen Lørdag Aften — og at i Tilfælde af Stemmelighed Formandens Stemme skal gøre Udslaget, indtræder Haugsted igen efter enstemmig Opfordring i Bestyrelsen. 1851 afløser Kaptajn Chr. Hansen Tietgen som Formand, og da Bygningsinspektør Møller, som var til Stede ved Generalforsamlingen, efter Opfordring indtræder i Bestyrelsen, kommer denne altsaa til at bestaa af 7 Medlemmer. 1852 fratræder Malermester Petersen som ældst Medlem, men genvælges, og Hansen vedbliver som Formand, indtil han i 1853 afløses af Appelbye, der beholder Hvervet i flere Aar, maaske lige til 1859, uden at dette dog kan siges bestemt, da enhver Tilførsel til Selskabets Forhandlingsprotokol mangler fra 1855. I 1854 indtræder Malermester Løngreen i Bestyrelsen i Stedet for Malermester Petersen; men 1855 vedblev alle Medlemmer deres Funktion, og i Efteraaret s. A. udtræder Klokke Jensen efter eget Ønske, uden at noget Medlem blev foreslaaet i hans Sted, af hvilke Omstændigheder maaske lader sig slutte, at man nu begynder at fravige Principet om hyppige Personskifter inden for Bestyrelsen.

De forandrede Forhold, hvorunder Haandværk og Industri ved Næringsloven af 1857 kom til at virke, fremkaldte ogsaa et Krav om en fyldigere teknisk Uddannelse, som den tekniske Lærestanstalt med sine smaa Virkemidler ikke saa sig i Stand til at fyldestgøre. En Reform var nødvendig og udeblev heller ikke; i 1859 afløstes den tekniske Lærestanstalt af den tekniske Aftenskole.

DEN TEKNISKE AFTENSKOLE.

1859—1872.

I 1858 afholdtes en Industriudstilling for Fyns Stift i Odense og samtidig et Industrimøde, hvori bl. andre Professorerne Hetsch, der som Lærer ved Kunstakademiet havde sat den danske Tegneundervisning i System og i det hele øvet stor og gavnlig Indflydelse paa Kunst og Industri, Holten og Hummel deltog; den sidste repræsenterede paa den Tid Kirke- og Undervisningsministeriet i Bestyrelsen for det tekniske Institut i København og hævdede ofte og indtrængende, at Haandværkerne og de Industri-drivende var de nærmeste til at arbejde for den tekniske Undervisning; maaske skyldes det for en stor Del hans Udtalelser paa Mødet og til Medlemmerne af den daværende Haandværkerforenings Bestyrelse, at disse besluttede sig til at gaa i Spidsen for en Omorganisation og Udvidelse af den tekniske Skole.

I September 1858 traadte da Bestyrelsen for Haandværkerforeningen sammen med Bestyrelsen for den tekniske Lærestalt »for i Forening at virke til Udbredelsen af nyttige Kundskaber blandt Haandværkslærlinge og Svende«. Alle Medlemmer af begge Bestyrelser udtalte sig enstemmigt for en Udvidelse af den hidtil bestaaende Lærestalt, hvorefter en Undervisningsplan blev drøftet og senere vedtaget i et større Møde af Haandværkere. I dette Møde valgtes derefter Kunstdrejer Assam og Skomagermestrene, Borgerrepræsentant Erichsen og Gredsted til at danne Bestyrelsen for den paatænkte Skole med den Forpligtelse at vælge og tilkalde sagkyndige Mænd til at indtræde i Bestyrelsen. Som saadanne valgtes de Malermester Løngreen, Forstanderen for Borger-skolen, Pastor Westerboe, Adjunkt F. W. Johnsen og Tømrermester, Borgerrepræsentant Rasmus Petersen. Den saaledes dannede Bestyrelse vedtog følgende Love for sin Virksomhed:

1. Medlem af Selskabet for den tekniske Aftenskole er enhver, der betaler et aarligt Bidrag til Skolen.
2. Bestyrelsen, som bestaar af 7 Medlemmer, vælger af sin Midte en Formand og en Kasserer.
3. Pengeudgifter vedtages i Bestyrelsesmøderne, hvorefter Anvisninger paa Kassereren paategnes af Formanden.
4. Hvert Aar efter Undervisningens Ophør i April Maaned sammenkaldes en Generalforsamling af Selskabets Medlemmer, for hvilken der aflægges Regnskab saavel for Skolens Virksomhed i det forløbne Aar som for Anvendelsen af dens Pengemidler.
5. Hvert Aar fratræder efter Tur (første Gang ved Lodtrækning) tre Medlemmer af Bestyrelsen; i disses Sted vælger Generalforsamlingen med simpel Stemmeferhed tre ny Medlemmer; dog kunne de fratrædende genvælges.

Bestyrelsen gik derefter straks i Lag med at tilvejebringe de fornødne Pengemidler til Planens Gennemførelse; den henvendte sig først til Offentligheden med en Skrivelse, hvori den næst efter at gøre Rede for sin Tilblivelse opfordrede til at støtte Sagen ved Bidrag een Gang for alle eller aarligt. Med denne Opfordring fulgte den paa det førstnævnte Møde af Haandværkere vedtagne Skoleplan samt et Eksemplar af Lovene. Der udsendtes Skrivelser til Oldermændene for de forskellige Haandværkslav med Anmodning om at virke for, at Mestrene tillod og opmuntrede deres Lærlinge til ikke alene at besøge Skolen, men ogsaa at gøre det stadigt, samt Opfordring til Mestre og Svende om at indmelde sig som bidragydende Medlemmer. Skolefonden og Direktionen for Sparekassen i Odense ansøgte om et aarligt Tilskud, og til Skoledirektionen henvendte man sig om at faa overladt 3 Klasseværelser i en af Kommunens Skolebygninger, f. Eks. den saakaldte Hirschfeldtske Gaard, mod en aarlig Leje af 100 Rdl., endelig ansøgte Fyns Stifts patriotiske Selskab; dette havde ikke alene hidtil støttet den bestaaende tekniske Lærestalt, men ogsaa ydet et aarligt Tilskud til den her i Byen siden 1852 bestaaende Søndagsskole; denne, der var stiftet paa Initiativ af Lærer J. Lauritsen og Pastor Steenbuch med de Massmannske Søndagsskoler i København som Forbillede, og hvori Lærlinge og Svende for et ringe Vederlag kunde vedligeholde og udvide deres i Børneskolen erhvervede Kundskaber, havde ophørt

at bestaa kort Tid i Forvejen. Da det nu var Hensigten i den udvidede tekniske Skole ligesom at genoptage og fortsætte Søndagsskolens Virksomhed ved paa Læseplanen ogsaa at optage de elementære Skolefag, mente man at kunne ansøge patriotisk Selskab om et saa stort aarligt Bidrag, som Søndagsskolen og den ældre tekniske Skole havde modtaget tilsammen.

Men patriotisk Selskab synes imidlertid ikke at have været fuldt ud tilfreds med den Maade, hvorpaa Bestyrelsen for den paa-tænkte tekniske Aftenskole var sammensat; i hvert Fald betragtede denne Bestyrelse Forhandlingerne paa Selskabets Generalforsamling i Marts 1859 som et Mistillidsvotum og sendte den 7de April s. A. følgende Skrivelse til den nyoprettede Industriforening:

Da Industriforeningen nu tæller et stort Antal Medlemmer, og et af dens Formaal er at virke for tekniske Skoler her i Stiftet, tro vi at fremme en god Sag ved at udbede os, at den ærede Bestyrelse for Industriforeningen vilde virke med de Kræfter, der for Tiden staa til dens Raadighed til Udvidelsen af den hidtil bestaaende tekniske Skole ved at vælge 3 Medlemmer til en Bestyrelse for samme, som da træde sammen med 3 Medlemmer af den nuværende Bestyrelse og Kassereren.

Odense den 7ende April 1859.

<i>H. M. Assam.</i>	<i>R. Løngreen.</i>	<i>H. P. Erichsen.</i>
<i>H. Gredsted.</i>	<i>F. W. Johnsen,</i> <i>f. t. Formand.</i>	<i>Westerboe.</i>

I Henhold til denne Skrivelse udnævnte Industriforeningens Bestyrelse Klokke Jensen, Grosserer W. Petersen og Redaktør Tauber til at forhandle med de tre af Skolens Bestyrelse valgte Medlemmer: Skomagermester Gredsted, Adjunkt Johnsen og Pastor Westerboe. Da man i Mellemtiden havde erholdt Underretning om, at Skoleraadet ikke alene vilde bidrage en større Sum til Skolen end hidtil, men ogsaa vise sin Interesse for den ved at sende et Medlem til Bestyrelsen, og da der tillige viste sig Udsigt til, at Haandværkerforeningen vilde yde Bidrag til Skolen mod at sende et Bestyrelsesmedlem, blev Resultatet af Forhandlingerne mellem ovennævnte to Udvalg, at man enedes om at lade indkalde en ekstraordinær Generalforsamling af Selskabets Medlemmer for at forhandle om ny Love for Selskabet og vælge en

Bestyrelse. — Paa den derefter afholdte Generalforsamling aflagde Bestyrelsen Beretning om sin Virksomhed for Skolen, og idet den traadte af, fremlagde den et Udkast til Love, hvorpaa Generalforsamlingen valgte W. Petersen til Dirigent og vedtog følgende:

Love for Selskabet for den tekniske Aftenskole.

1. Selskabets Formaal er at virke for den unge Haandværkers Uddannelse, navnlig i teknisk Retning.
2. Medlem af Selskabet er enhver, der betaler et aarligt Bidrag til Selskabet af mindst 3 Mk.
3. Hvert Aar i April Maaned sammenkaldes en Generalforsamling af Selskabets Medlemmer, for hvilken da fremlægges Regnskab saavel for Skolens Virksomhed i det forløbne Aar som for Anvendelsen af dens Pengemidler.
4. Bestyrelsen dannes af 3 Medlemmer, valgte hvert Aar af Generalforsamlingen med simpel Stemmeferhed. Desuden kan der fra hver Autoritet eller Forening, som til Skolen giver et aarligt Bidrag af mindst 50 Rdl., beskikkes et Medlem til Bestyrelsen.
5. Den saaledes sammensatte Bestyrelse vælger af sin Midte en Formand og en Kasserer, dog kan Kassereren vælges uden for Bestyrelsen.
6. Bestyrelsen bestemmer Planen for Undervisningen i Skolen, antager Lærere og bærer Omsorg for det, som kan være til Undervisningens Fremme.
7. Pengeudgifter vedtages i Bestyrelsesmøderne, hvorefter Anvisninger paa Kassereren paategnes af Formanden.

Bestyrelsen kom til at bestaa af følgende: Pastor Westerbøe, Adjunkt Johnsen og Skomagermester Gredsted, valgte paa Generalforsamlingen med henholdsvis 24, 23 og 12 Stemmer, Klokker og Dbm. Jensen fra Industriforeningen*), Malermester Løngreen fra Haandværkerforeningen*), Justitsraad Berg fra Odense Amts Skoleraad og Branddirektør, senere Kancelliraad, Sørensen fra Fyns Stifts patriotiske Selskab samt Raadmand Urban Hansen (fra 1862) fra Fyns Stifts Sparekasse.

*) Disse to Foreninger sammensmeltedes et Par Aars Tid efter til een: Industri- og Haandværkerforeningen, der ved en af Generalforsamlingen vedtagen Tilføjelse til Selskabets Love fik Ret til at sende to Medlemmer til Bestyrelsen mod at yde et aarligt Bidrag af mindst 50 Rdl. til Skolen (se Side 24).

Ligesom i den foreløbige Bestyrelse blev Johnsen Formand og Løngreen Kasserer.

Allerede i 1861 indtraadte Urban Hansen som Repræsentant for Skoleraadet i Stedet for Berg, der var afgaaet ved Døden, og da han Aaret efter kom til at repræsentere Sparekassen, sendte Skoleraadet Grosserer, senere Etatsraad, W. Petersen; ligeledes i 1861 valgtes Lærer Chr. Hansen af Haandværkerforeningen i Stedet for Løngreen, der dog stedse i det følgende vedblev at være Skolens Kasserer og i 1862 fik Anmodning om at være til Stede ved Bestyrelsesmøderne, »da man dels paa Grund af hans Stilling som Kasserer og dels paa Grund af hans nøje Kendskab til Skolen nødigt vilde undvære hans gode Raad«; i 1863 blev han dog atter virkeligt Medlem, idet Generalforsamlingen vedtog den Tilføjelse til Lovenes § 5, at »naar Kassereren vælges uden for Bestyrelsen, skal han have Stemmeret i denne«. Samme Aar kom Tømrermester Rasmus Petersen i Stedet for Lærer Chr. Hansen fra Industri- og Haandværkerforeningen. 1865 rejste Pastor Westerboe fra Byen, hvorpaa Generalforsamlingen i hans Sted valgte Klejnsmedemester H. Sørensen; i 1869 erstattedes Gredsted af Karetmager P. Petersen, og endelig i 1870 H. Sørensen — der ikke ønskede Genvalg — af Murermester A. F. Andersen.

Formandspladsen beklædtes af Johnsen til 1863, da han afløstes af W. Petersen, og da denne i 1865 ønskede at fratræde, valgtes Tømrermester Rasmus Petersen, der vedblev at være Bestyrelsens Formand til sin Død i 1894, altsaa i en Række af 29 Aar.

Medens Bestyrelsen altsaa i det hele var underkastet en livlig Vekslen, er der dog paa den anden Side ogsaa en enkelt Mand, der ikke alene i hele dette Tidsrum har Sæde i Bestyrelsen, men tillige i en lang Aarrække derefter vedblev at være nøje knyttet til Skolen, nemlig dennes Forstander, Adjunkt F. W. Johnsen.

Allerede i 1859 var man betænkt paa at ansætte en fast »Inspektør« ved Skolen; da man imidlertid forgæves søgte en Mand, der kunde paatage sig dette Hverv og tillige undervise i Klassen for Bygningshaandværkere, paatog Adjunkt Johnsen sig gratis det daglige Tilsyn med Skoleplanens Gennemførelse den første Vinter, men ansattes næste Aar som Forstander for

Skolen med en aarlig Løn af 100 Rdl. Denne Plads beklædte han derefter lige til 1890, altsaa i samfulde 30 Aar, og havde i denne lange Aarrække, i hvilken han tillige uafbrudt var Medlem af Bestyrelsen, en trofast Arbejdsfælle og Støtte i dennes Formand. Det blev da især disse to Mænd, der paa Grund af Forholdene, ved deres Dygtighed og den overordentlige Interesse, hvormed de omfattede deres Gerning i Skolens Tjeneste, kom til at udøve en betydelig Indflydelse paa den tekniske Undervisnings Udvikling ikke alene — om end først og fremmest — i Odense, men ogsaa i adskillige af de andre af Stiftets Købstæder, hvor der efterhaanden fremstod tekniske Skoler, som ganske naturligt, navnlig i Begyndelsen, søgte Raad og Vejledning hos den ældre og større Skole i Odense. Her skal derfor meddeles en kort Udsigt over deres Livshistorie.

Frits William Johnsen, Søn af Sergent i Marinen Niels Johnsen, fødtes i København den 21de September 1822. Efter endt Skolegang blev han i 1838 sat i Skibstømmerlære og i 1839 optaget som Elev paa Marinens Skibsbygningsskole, hvor han fik Undervisning i de til Faget hørende eksakte Videnskaber, medens han samtidig i Aftentimerne yderligere uddannede sig i Tegning paa Kunstakademiet. Efter i 1845 at have bestaaet Afgangseksamen ved Skibsbygningsskolen fik han fra Begyndelsen af 1846 Ansættelse som Underkonstruktionsassistent ved Marinens Konstruktionskammer. Da denne Stilling kun udfyldte en Del af Tiden, forskaffede han sig Bierhverv, dels ved Udførelsen af forskellige Tegnearbejder, dels ved Informationer. Herved kom han efterhaanden mere og mere ind paa Lærergerningen, og da der kun viste sig ringe Udsigt til Forfremmelse i Marinens Tjeneste, besluttede han sig i 1851 til helt at opgive sin Stilling her og udelukkende hellige sig til Lærervirksomhed.

Samme Aar underkastede han sig den teoretiske Del af Land-

F. W. Johnsen.

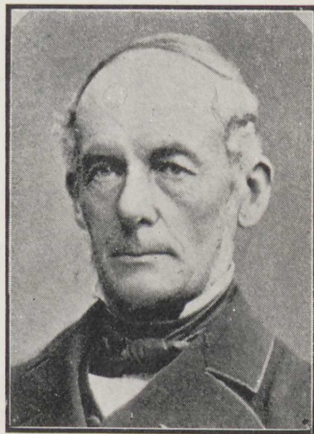
maalereksamen og erholdt efter den praktiske Del af samme i Slutningen af 1851 kongelig Bestalling som Landmaaler; derefter begyndte han at undervise, dels i Skoler i Tegning og Regning, dels privat i Matematik, i hvilket Fag han et Par Aar frekventerede Professor Stens Forelæsninger paa den polytekniske Lærestalt. Da der i 1856 blev en Plads ledig ved Odense Katedralskole i Matematik og Tegning, søgte han den og blev den 30te Juli 1856 konstitueret som Lærer ved Skolen og Aaret efter udnævnt til Adjunkt.

Efter at han i 1859 havde medvirket ved den tekniske Aftenskoles Oprettelse, betroede Medborgere ham efterhaanden en Del Tillidshverv. Saaledes var han i nogle Aar Medlem af Industrieforeningens Bestyrelse og Formand for Musikforeningens Bestyrelse. Men hans Embedsvirksomhed i Forbindelse med hans Arbejde i den tekniske Skole nødte ham efter nogle Aars Forløb til at trække sig tilbage. I 1875 modtog han imidlertid Valg til Medlem af Bestyrelsen for Fyns Stifts Læseforening, hvis Formand han senere blev, og fik derved den interessante Opgave at virke med til Opførelsen af en ny Foreningsbygning og til Gennemførelsen af forskellige Reformers ved denne populære Institution. I 1862 og 1867 sattes han i Stand til at besøge Verdensudstillingerne henholdsvis i London og i Paris for efter sin Hjemkomst at kunne redigere de Beretninger om disse Udstillinger, som det begge Gange blev paalagt de Haandværkere at afgive, som ved frivillige Sømmeskud fra Odense sendtes dertil. I den tekniske Skoles Aarsberetninger fik han Lejlighed til fra Tid til anden at fremkomme med udførlige Redegørelser for Skolens Undervisningsmetode; han udgav en Samling »geometriske Tegneopgaver«, af hvilke 2den Del (Parallelprojektion) blev meget benyttet i tekniske Skoler, endvidere en Samling matematiske Opgaver og en kortfattet Lærebog i Landmaaling og Nivellering til Brug for Landbrugsskoler.

To Aar efter at han af Helbredshensyn havde trukket sig tilbage fra sin Virksomhed ved den tekniske Skole, nødte tiltagende Svaghed ham til ogsaa at søge om Afsked fra sit Embede; men han vedblev at staa som Formand i Læseforeningens Bestyrelse til sin Død († 1893).

Den 8de December 1884, da han havde været Forstander for den tekniske Skole i 25 Aar, benaadedes han med Dannebrogordenens Ridderkors.

Tømrmester Rasmus Petersen er født den 23de Maj 1822 i Grynhusene i Odense af fattige Forældre, gik i Skole paa Lahns Stiftelse og kom efter Konfirmationen i Tjeneste hos Gaardmand Otto Knudsen i Marslev. Da hans Lyst imidlertid stod til Haandværket, kom han i Lære hos Mekanikus Henningsen i Ejby og senere hos Tømrmester, Brandinspektør Langhoff i Odense, arbejdede derefter som Svend i København, hvorved han om Sommeren sparede saa meget sammen, at han om Vinteren kunde gaa i Tegneskole hos den Gang som Lærer i Faget meget bekendte Tømrmester Wentzel.

Rasmus Petersen.

I Vinteren 1848—49 vendte han tilbage til Odense, gjorde Mesterstykke og tog Borgerskab. Efterhaanden som han arbejdede sig fremad, traadte han mere og mere ind i det offentlige Liv i Byen, og en Mængde Tillidshverv har været ham betroet. I en lang Aarrække var han Formand for Industri- og Haandværkerforeningen og af denne valgt til Medlem af Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk, af hvis Bestyrelse han tillige blev Medlem. Af Indenrigsministeriet blev han valgt til at være Medlem af det i sin Tid oprettede Jernbaneraad.

Som yngre Mester kom han ind i Byens Brandkorps og fik senere kongelig Bestalling som dets Chef, hvilken Stilling han beklædte, indtil Omordningen af Byens Brandvæsen fandt Sted. 1874 blev han udnævnt til Ridder af Dbg.

Foruden andre kommunale Hverv havde han i 28 Aar Sæde i Byens Raad og var mangeaarigt Medlem af Repræsentantskabet for Fyns Stifts Sparekasse.

Skønt hans Helbred efterhaanden nødte ham til at trække sig tilbage fra Deltagelse i det offentlige Liv, vedblev han dog til sin

Død den 7de April 1894 at være Medlem af den tekniske Skoles Bestyrelse, hvilket Hverv han, næst efter at være Medlem af Inspektionen for Lahns Stiftelse, satte mest Pris paa.

Inden der gaas over til en nærmere Redegørelse for Skolens Virksomhed i denne Periode, hidsættes følgende Oversigt over Elevantallet og de vigtigste Indtægtskilder; med Undtagelse af første Rubrik betyder alle Tallene Rdl.

	Elevantal	Elevernes Betaling	Det tekniske Selskab	Fyns Stifts patriotiske Selskab ^{*)}	for- en- ingen Haand- værker- Industri-		Amtsskoleraadet	Fyns Stifts Sparekasse	Statens Tilskud	Kommunens Tilskud
1859—60	90	142	65 $\frac{2}{3}$	200	50	50	300	100	»	»
1860—61	91	150	64 $\frac{2}{3}$	200	50	50	300	100	»	»
1861—62	61	107	58 $\frac{1}{2}$	150	50	50	300	100	»	»
1862—63	74	100	58 $\frac{1}{6}$	150	50	50	300	100	300	»
1863—64	60	78	56	150	50		300	100	200	»
1864—65	76	98 $\frac{2}{3}$	50	150	50		300	100	100	»
1865—66	115	141	47 $\frac{1}{8}$	150	50		300	100	100	100
1866—67	129	160	48 $\frac{1}{8}$	»	50		300	100	100	100
1867—68	144	141 $\frac{1}{8}$	48 $\frac{1}{8}$	»	50		300	100	100	100
1868—69	161	150	47 $\frac{1}{8}$	»	50		300	100	100	100
1869—70	179	174	48 $\frac{1}{8}$	»	50		300	100	100	100
1870—71	186	162	49 $\frac{1}{8}$	50	50		300	100	200	200
1871—72	201	187	46 $\frac{1}{8}$	50	50		300	100	200	200

Ved Udvidelsen af den ældre tekniske Lærestalt havde man nærmest tænkt sig en mere gennemført Deling af Eleverne i Klasser efter Fag, Indførelse af de elementære Skolefag og længere Undervisningskursus. Bestyrelsen vedtog i Henhold hertil Læseplanen i Overensstemmelse med det i sin Tid af Haandvær-

*) Disse Bidrag med Undtagelse af det første og næstsidste, indbetaltes stedse efter Ophøret af det Skoleaar, under hvilket de er anført; det samme var hvert Aar Tilfældet med en Del af Skolepengene og af det tekniske Selskabs Bidrag.

kerforeningen omdelte Forslag (se Side 17), saaledes at der foreløbig indrettedes 3 Klasser med samtidig Undervisning, nemlig:

1. En Klasse for Begyndere af alle Haandværk med 4 Timers ugentlig Undervisning i Frihaandstegning, 4 Timers ugentlig Undervisning i geometrisk Tegning, 2 Timer i Dansk og dansk Stil og 2 Timer i Regning.
2. En Klasse navnlig for Malere med 8 Timers Undervisning i Frihaandstegning, 2 Timer i Dansk og dansk Stil og 2 Timer i Regning.
3. En Klasse for »Bygningshaandværkere og andre Haandværkere, som bruge nøjagtig Tegning« med 8 Timers ugentlig Undervisning i Fagtegning, 2 Timer Dansk og dansk Stil og 2 Timer Regning.

Dansk og Regning var obligatoriske Fag for Lærlingene, hvorimod »ældre Mennesker efter eget Ønske skulde kunne fritages for Undervisningen i Dansk og Regning, men ikke i Tegning«.

Det vedtoges, at der skulde gives Undervisning i 5 Vintermaaneder — fra Oktober til Marts — hver Søgnedags Aften fra Kl. 7—9*), og at Lærerne skulde lønnes med 3 Mk. for hver Time, saaledes at Ferie dage regnedes med, hvorimod Maaneden regnedes til 24 Dage. I Sygdomstilfælde forpligtedes Lærerne til enten at stille antagelige Stedfortrædere eller godtgøre 3 Mk. for hver forsømt Time. Angaaende Lærerpersonalet kan det mærkes, at begge Lærerne fra den tekniske Læreanstalt: Malermester Faber og Arkitekt Haugsted vedblev at virke ved den ny Skole, dog kun til 1864. Bestyrelsen var saa heldig at faa Haugsted erstattet med Arkitekt Lendorff, som efter Opfordring i den Anledning flyttede herover fra København og vedblev at virke ved Skolen indtil 1882 (han lønnes med 4 Mk. i Timen; Arkitekt Haugsted havde haft 3 Mk. 12½ Sk.). I 1861 ansattes Lærer Holm (i Hunderup), som derefter virkede ved Skolen i 27 Aar og gjorde sig fortjent ved sin Lærerdugtighed og Alsidighed. Marius Schmidt, Lærer ved Mulernes Legatskole, og Lærer

*) Fra 1865 fandt man det dog hensigtsmæssigt for at opnaa at faa Eleverne til at møde mere præcis at lægge Undervisningstiden fra Kl. 7½—9½.

J. Lauritsen ved Borgerskolen ansattes begge 1859; den førstnævnte opgav sine Timer i 1890; men den sidstnævnte virker endnu ved Skolen og er saaledes dennes ældste Lærer.

Skolen var saa heldig som Svar paa sin tidligere omtalte Ansøgning til Skolekommissionen at erholde Tilsagn om 3 Lokaler i den saakaalete Hirschfeldtske Gaard mod en aarlig Leje af 100 Rdl. Tilgangen blev imidlertid de to første Aar større end paaregnet; i hvert Fald kneb det med at skaffe Plads til de c. 90 Elever, der hvert af de to første Aar søgte Skolen; da derefter Elevantallet sank betydeligt, gik det bedre, skønt det hele Tiden var en Ulempe, at Lokalerne om Dagen benyttedes til Børneskole; men fra 1865 følte Pladsmanglen atter stærkere Aar for Aar, saa at det var et stort Held for Skolen, da den i 1869 ved Amsraadets og Byraadets Velvilje fik Tagetagen i Tinghuset i Albani-gade til Leje for 150 Rdl. aarlig; her indrettedes 5 forholdsvist store Klasseværelser, hvert med egen Indgang fra en fælles Korridor; her havde man Lokalerne til udelukkende eget Brug, og da der tillige til disse var en særskilt Trappe, blev det muligt at holde Dørene lukkede i Undervisningstiden og derved forhindre adskillige Ulemper, der kunde virke forstyrrende paa Undervisningen og Disciplinen. Disse Lokaler beholdt Skolen, indtil den fik sin egen Bygning.

Navnlig til »Bygningsklassen« var Tilslutningen straks livlig; allerede den første Vinter maatte man nægte adskillige adgangssøgende Plads; da Klassen heller ikke kunde deles, fordi der ikke kunde faas 2 Lærere, var der allerede i 1860—61 en Plan fremme om at oprette en Dagklasse fra det næste Skoleaar i den strengeste Vintertid for saadanne Haandværkere, der til den Tid var uden Arbejde; da der imidlertid ikke meldte sig et tilstrækkeligt Antal Elever, til at Udgifterne til Klassen nogenlunde kunde dækkes af Skolepengene, og da i det hele Elevantallet i de nærmest følgende Aar til 1865 var betydelig lavere end straks, opgav man foreløbig helt Tanken om Dagundervisning og arbejdede videre med Aftenskolen, hvis Undervisningsplan for Resten snart ændredes en Del og tillige senere, da der fra 1865—66 atter var kommet Stigning i Elevantallet, ogsaa udvidedes.

Allerede den første Vinter viste det sig, at Eleverne i Maler-

klassen kun havde meget ringe Lyst til at deltage i Undervisningen i Dansk og Regning, saa at denne endog havde maattet op-høre fra Midten af Februar; det vedtoges derfor at lade Klassen faa Undervisning 4 Timer ugentlig i Perspektivtegning i Stedet for. Af samme Grund erstattedes de to Timer Dansk i »Bygningsklassen« af to Timers Undervisning i Naturlære af væsentlig teknologisk Indhold; dette ændredes atter fra Nytaar 1861 derhen, at der afholdtes Foredrag om naturvidenskabelige og tekniske Emner for Eleverne i Bygningsklassen; disse Foredrag afholdtes senere paa Industriforeningen, hvis Medlemmer da havde Adgang, og til Tider, hvor i Reglen alle Skolens Elever kunde være til Stede; til Foredragene kunde iøvrigt enhver, der løste Adgangskort, faa Adgang. I 1871—72 afholdtes ingen Foredrag paa Grund af Pengemangel (Foredragene betaltes med 4 Rdl. for hvert), og da Dagskolen Aaret efter oprettedes, bortfaldt de helt. En stor Støtte for denne Art Undervisning var det, at Skolen i 1862 havde erholdt en Samling fysiske Apparater som Gave fra »Selskabet for Naturlærens Udbredelse«; selv havde den set sig i Stand til at købe for 50 Rdl.

1861—62 oprettedes et Par Søndagsklasser, som vel i Begyndelsen var godt besøgt, men uden at Frekvensen blev ved at være saa stor, at der deraf kunde udledes, at der i denne Retning var tilstrækkelig Trang til Stede, saa at disse Klasser igen nedlagdes.

Endnu mindre Held havde man med en Plan om Oprettelsen af en særlig Klasse for saadanne Haandværkere, der ikke bruger Tegning, og hvori de for en meget moderat Betaling skulde kunne erholde Undervisning i Dansk, Regning og Skrivning. Klassen kom paa Grund af for ringe Tilslutning slet ikke i Stand (1869).

Da Elevantallet i 1865—66 steg til 115, blev det muligt at dele »Bygningsklassen« i to Afdelinger: een for Murere og Arbejdere i Træ og een for Metalarbejdere og Karetmagere, en Ordning, hvortil der egentlig hele Tiden havde været Trang og især siden 1864, da Malerklassen paa Grund af et for lille Elevantal var blevet inddraget i Bygningsklassen. Malerklassen oprettedes nu igen som en særlig Klasse. Samtidig ophørte Dansk og Regning at være obligatoriske Fag for alle skolesøgende Lærlinge, og man nøjedes med at tilskynde de tegnende Elever til at søge Un-

dervisning heri ved at give dem gratis Adgang. Der var i de første Aar kun een Klasse for disse Fag; men denne deltes i 1868 i to: en for Begyndere og en for viderekomne. I 1869 fandt en lignende Deling Sted for Begynderklassens Vedkommende, saa at Skolen arbejdede i Resten af Perioden med følgende 8 Klasser (med 4 eller 8 ugentlige Timer) mod 3 Klasser (med 12 ugentlige Timer) i 1859—60.

- I. Frihaandstegning og geometrisk Tegning, 8 Timer ugentlig (for Begyndere),
- II. Frihaandstegning og geometrisk Tegning, 8 Timer ugentlig (for viderekomne),
- III. Skygget Frihaandstegning efter Gibsmodeller, 8 Timer ugentlig (især Malere),
- IV. Fagtegning for Metalarbejdere og Karetmagere, 8 Timer ugentlig,
- V. Fagtegning for Murere og Træarbejdere, 8 Timer ugentlig,
- VI. Perspektivtegning, 4 Timer ugentlig (især Malere),
- VII. Dansk og Regning, 4 Timer ugentlig (for Begyndere),
- VIII. Dansk og Regning, 4 Timer ugentlig (for viderekomne).

Hertil kommer endnu en Klasse for Modelling i Ler, der oprettedes i 1862 efter Professor Hetsch's Tilskyndelse, men hvis Elever dog altid undervistes sammen med Eleverne i en af Tegneklasserne. Denne Undervisning benyttedes til at begynde med en Del, men i 1871—72 kun af 4 Elever.

Endelig fortjener det at nævnes, at man et Par Aar (1861—63) gjorde Forsøg med at samle Eleverne til en Sangundervisning før den egentlige Skoletid, hvor da Læreren tillige forklarede Sangenes Indhold og meddelte de historiske Begivenheder, hvortil de kunde give Anledning. Undervisningen ophørte, da det viste sig umuligt for Eleverne, hvoraf de fleste arbejdede lige til Kl. 7, at give Møde.

Skønt Skolen i denne Periode arbejdede under en fast, ensartet, og tilvisse ogsaa kyndig, Ledelse, fandt man det dog betrygende for alle Parter at søge Raad og Vejledning hos fremragende Institutioner og Mænd i Hovedstaden, som virkede for teknisk

Undervisnings Fremme. Fra Aaret 1860 blev saaledes alle Elevarbejder efter endt Skoleaar sendt til Bedømmelse af Professor Hetsch, »dels for muligen at faa Anvisninger til at indføre Forbedringer i Undervisningen og dels for derved at skaffe dem, der yde Bidrag til Skolen, en Sikkerhed for Pengenes gode Anvendelse«. Efter Professor Hetsch's Død (1864) sendtes samtlige Arbejder til Bedømmelse af Skoleraadet for det tekniske Institut i København, som beredvilligt meddelte de Bemærkninger, hvortil de fremsendte Arbejder gav Anledning. Institutets Inspektør, Lassenius Kramp, vedblev ligesom forhen med Understøttelse af den Reiersenske Fond at foretage sine Rejser i Provinserne, hvor han virkede for den hensigtsmæssigste Indretning af Undervisningen i de der bestaaende tekniske Skoler.

Til Opmuntring for flinke Elever og til Belønning for særlig Dygtighed kunde den tekniske Aftenskole aarlig anvende indtil 30 Rdl. til Præmier til en Værdi af fra 5 til 10 Rdl. (Malerkasser eller Tegnebestikker). For at opnaa en saadan Anerkendelse maatte Eleven bestaa en Tegneprøve, ved hvilken Fordringerne var de samme, som man mente der burde kunne stilles til enhver duelig Mester i hans Fag. Til Prøven kunde enhver Elev i Skolen indstille sig; men det viste sig, at kun forholdsvis faa kunde opnaa tilstrækkelig Dygtighed til at præstere et præmieværdigt Arbejde, saa at der gennemgaaende kun uddeltes Præmier hvert andet Aar og endda i Reglen kun een eller to. Til Oplysning om Beskaffenheden af disse Konkurrenceopgaver, der maatte udføres under behørig Kontrol i en bestemt, begrænset Tid, hidsættes følgende:

- For Malere: Tegning med Skygger af en fritstaaende Genstand og en perspektivisk Tegning efter en kun i Ord given Opgave.
- For Maskinarbejdere: Opmaaling og Tegning af en Maskine med enkelte Detailler i fuld Størrelse, samt Tegning af en Opgave i Projektionstegning.
- For Klejnsmede: Opmaaling og Tegning af en kunstig Laas til en Pengekasse; en Projektionsopgave.
- For Snedkere: Tegning af et større Ornament og Tegning til en større Butiksindretning.

For Tømrere: Opmaaling og Tegning af et betydeligere Tømmerarbejde og Tegning til et sammensat Tagværk.

For Murere: Opmaaling og Tegning af et større Murarbejde og Tegning af en Hvælving paa en opgiven, uregelmæssig Plan.

For andre Fag bestemtes Prøven i Lighed med de her nævnte Opgaver.

Skolen kom ogsaa efterhaanden mere og mere ind paa at give gratis Undervisning til fattige, men flittige Elever. Trods den lave Betaling — 2 Rdl. for hele Vinteren — meldte der sig nemlig efterhaanden et større og større Antal, om hvem man maatte formode, at de uden Lempelse i Betalingen næppe vilde se sig i Stand til at besøge Skolen. Medens der derfor i 1859—60 kun gives 4 Fripladser (oven i Købet kun i sidste Halvdel af Vinteren), gives der i 1865—66 27 og i 1871—72 73.

Uagtet Indtægten gennem Skolepengene derfor langt fra voksede i samme Forhold som Elevantallet steg, maa Skolens økonomiske Forhold i denne Periode dog kaldes gode. Regnskabet slutter som Regel med en Kassebeholdning af fra 100 til 600 Rdl. med Undtagelse af de 3 sidste Aar, da Udgifterne paa Grund af den større Virksomhed stiger betydeligt. Faste Bidragydere til Skolen i hele Perioden er foruden det tekniske Selskab, hvis Bidrag holder sig temmelig uforandret, gennemsnitlig c. 50 Rdl. aarlig, Odense Amtsskoleraad med 300 Rdl. aarlig og Fyns Stifts Sparekasse med 100 Rdl. Haandværkerforeningen og Industriforeningen gav hver 50 Rdl. i 3 Aar (1860—63); efter at de derefter var blevet sammensmeltet til een Forening, vedtog Generalforsamlingen som et Udtryk for sin Erkendtlighed for den Betydning, de to Foreninger havde haft for Skolens Tilblivelse, at lade den ny Forening, der kæmpede med pekuniære Vanskeligheder og kun saa sig i Stand til at yde et aarligt Bidrag af 50 Rdl., vedblivende beholde to Pladser i Bestyrelsen. Fyns Stifts patriotiske Selskab, der, som før nævnt, havde været den tekniske Lærestalts bedste Støtte, men som nu havde sin egen Skole at sørge for, ophørte fra 1866 at sende Bidrag til den tekniske Aftenskole; i 1870—71 og 1871—72 modtager Skolen dog atter aarlig 50 Rdl. af Selskabet; men dermed ophører Understøttelser herfra for stedse. Savnet

af denne Hjælpekilde blev heldigvis mindre føleligt, eftersom Odense Kommune indbetalte sit første aarlige Bidrag (100 Rdl., forhøjet i 1870 til 200 Rdl.) til Skolen, netop samme Aar (1865—66) som patriotisk Selskab sendte sit sidste, og Staten allerede fra 1862—63 var traadt hjælpende til.

En Sammenligning mellem den tekniske Lærestalt og den tekniske Aftenskole viser først og fremmest den Forskel mellem dem, at medens hin saa at sige i alle Retninger bestandig forbliver staaende paa et og det samme Standpunkt, saa er der i denne et Liv og en Udvikling, der navnlig tager Fart, da der efter den for vort Land saa ulykkelige sidste Krigs Ophør atter begynder at røre sig et virksomere Liv paa Erhvervslivets forskellige Omraader. At Skolen iøvrigt stod famlende over for mangt og meget og tit maatte gaa forsøgsvis frem for at træffe det rette, kan ikke forbavse, naar man erindrer, at den tekniske Undervisning endnu den Gang var i sin spædste Barndom. Det bedste Bevis paa, at Skolen efterhaanden arbejdede sig op til fremragende Betydning for Haandværkerstanden, og at denne mere og mere lærte at vurdere den Uddannelse, Skolen satte som sit Maal, er den stedse forøgede Frekvens, der til sidst gjorde Gennemførelsen af den Plan om en grundigere og videregaaende Haandværkeruddannelse, der alt i 1860 og flere Gange senere havde været drøftet af Skolens ledende Mænd, ikke alene mulig, men nødvendig, og i 1872 førte til Oprettelse af Klasser med Dagundervisning for Bygningshaandværkere og Metalarbejdere.

DEN TEKNISKE SKOLE.

1872—1894.

Man havde nærmest tænkt sig Dagskolen indrettet saaledes, at Undervisningen heri kunde blive paa den ene Side en Fortsættelse og videre Udvikling af Aftenskolens, men paa den anden forskellig fra denne, ved at Hovedvægten lagdes paa en Tilegnelse af Kundskaber og en deraf betinget større Forstandsudvikling. Undervisningen maatte derfor væsentlig blive docerende, og det mere mekaniske Arbejde: Tegning, Stilskrivning, Opgaveregning o. s. v., henvises til Udførelse i Hjemmet eller i Aftenskolen, som det antoges Eleverne samtidig vilde besøge.

En nødvendig Betingelse hos Eleverne for med fuldt Gavn at kunne følge en saadan fælles Undervisning maatte være Besiddelsen af et vist Maal af Forkundskaber: saa stort som det, en flittig, vel begavet Elev kunde tilegne sig i Aftenskolen. For Optagelse i Dagskolen stilledes derfor følgende Fordringer: Færdighed i at læse Dansk, i at skrive efter Diktat uden at begaa væsentlige Fejl, i Regning med Brøker, i plangeometrisk Tegning (navnlig Afsætning af Maalestokke og deres Anvendelse), lidt Begreb om Projektionstegning, Øvelse i Frihaandstegning efter Konturer, Øvelse i at udføre en let Fagtegning i et eller andet Haandværk.

Det viste sig dog meget snart, at disse Fordringer ikke godt kunde opretholdes; thi Tilgangen til Dagskolen skete ikke, som man havde tænkt sig, især fra Aftenklasserne; det blev overvejende unge Haandværkere fra Landet, der søgte Skolen, et Forhold, der har holdt sig uforandret siden; da der til saadanne billigvis ikke kunde stilles Fordring om faglige Forkundskaber, optoges fra 1875 enhver uden Hensyn til, hvor ringe hans Fordannelse var.

Undervisningen var beregnet paa et toaarigt Kursus, men søgtes gennemført saaledes, at den første Vinters Undervisning nogenlunde kunde udgøre et Hele for sig, saa at Eleverne ogsaa kunde have Gavn af at søge Skolen et enkelt Aar. Det tillodes Eleverne efter frit Valg at benytte Undervisningen i et eller flere Fag alene, naar Anmeldelse derom gjordes ved Skoleaarets Begyndelse, fordi man ventede sig Tilgang af flere forskellige Haandværk og af Elever paa forskellige Udviklingstrin. Optagelse efter 1ste November fandt Sted, naar vedkommende kunde godtgøre Sikkerhed i det allerede læste. — Undervisningsfagene var:

Dansk (mundtlig og skriftlig)	3	Timer	ugentlig
Skrivning	1	—	—
Regning (med Bogføring)	3	—	—
Historie	1	—	—
Geografi	2	—	—
Fysik og Kemi	5	—	—
Bygningsstatik eller Maskinlære	4	—	—
Projektionslære	5	—	—
Fagtegnning med Anvisning til Modellering og Overslagsberegning	7	—	—
Dekorationslære	2	—	—

Ialt... 30 Timer ugentlig

Som man ser, tager Planen ikke udelukkende — om end selvfølgelig væsentligt — Sigte paa en teknisk Uddannelse; almindelige Fag som Dansk (med Litteraturhistorie)*), Historie og Geografi havde fundet Plads. Historie og Geografi fortrængtes dog snart under Skolens videre Udvikling, der ganske naturligt mere og mere gik i Retning af det rent tekniske; en lignende Skæbne havde Dekorationslære, hvorved man havde tænkt sig gennem en Oversigt over de vigtigste arkitektoniske Stilarter at uddanne Elevens gode Smag og sætte ham i Stand til senere at udføre sit

*) Dansk fik senere et mere praktisk Tilsnit: Litteraturhistorie bortfaldt, og Stilopgaverne hentedes udelukkende fra det daglige Livs, særlig Forretningslivets, Omraade.

praktiske Arbejde i en smuk Form.*) Da det imidlertid for den almindelige Bygningshaandværker i højere Grad kommer an paa det konstruktive end det dekorative, bredte efterhaanden Tegnefagene og de matematiske Discipliner sig saaledes, at der ikke blev Plads til Stillæren, som Eleverne vel heller næppe havde de fornødne Forudsætninger til at kunne tilegne sig og senere anvende paa den rette Maade.

Skolen var oprettet for at meddele Haandværkere den fornødne faglig-teoretiske Dannelse, ikke for at være nogen speciel Forskole for Arkitekter; men da en flink Elev efter to Vintres Undervisning kunde tilegne sig de fornødne Kundskaber — med Undtagelse af de matematiske — og den Tegnefærdighed, som udfordredes for at blive optaget i Kunstakademiets arkitektoniske Forberedelsesklasse, og da netop i de første Aar en Del af Skolens Elever ønskede senere at frekventere Akademiet, laa det nær ogsaa at optage Matematikken paa Læseplanen i et saadant Omfang, at Prøven kunde gøre Fyldest i den nævnte Henseende, saa meget mere som Faget i og for sig havde stor praktisk Betydning for Bygningshaandværkere og Maskinbyggere. Skolen indgav da Ansøgning til Kunstakademiet om Dimissionsret, men arbejdede dog endnu i sit 2det Aar med den oprindelige Plan: Eleverne var delte i to Afdelinger, en ældre for dem, der havde besøgt Skolen Aaret i Forvejen, og en yngre. De to Klasser havde dog i flere Fag fælles Undervisning.

Svaret paa Ansøgningen til Akademiet indløb i Skrivelse af 11te Februar 1874, hvorved Akademiet med vedkommende Ministeriums Bemyndigelse gav Skolen den ønskede Tilladelse paa følgende Betingelser:

*) 1ste Aars Pensum var: De forskellige orientalske Folkeslags Kunst gennemgaaet nærmest med Hensyn til Arkitekturen; de vigtigste Bygningsværker særlig fremhævede og de mest karakteristiske Enkeltheder skitserede af Eleverne. Af den græske Arkitektur er Princippet for Tempelbygningen gennemgaaet i Almindelighed og et dorisk Tempel er tegnet af Eleverne efter en given Maalestok. Lærebog benyttes ikke; Optegnelser efter Lærerens Foredrag. 2det Aars Pensum: Den græske Arkitektur udførlig behandlet, enkelte Detailler tegnes nøjagtigt af Eleverne og forsynes med Skygger, navnlig græske Ornamentter efter Gibsafstøbninger. En Oversigt over de vigtigste andre Stilarter.

- a. Tilladelsen gives paa indtil 5 Aar.
- b. Akademiet eller Ministeriet kan sende en Eksamenskommissær til Skolen, der da fungerer som Censor i de Fag, han opgiver.
- c. Til Censorer til Prøverne tilkaldes to fagkyndige uden for Skolens Lærerpersonele.
- d. Fornyelsen af Tilladelsen er afhængig af Akademiets Anbefaling, og Tilladelsen kan tages tilbage, naar Dimittenderne ikke findes tilstrækkelig forberedte for Akademiet.
- e. Fordringerne ved de Prøver, der afholdes i Skolen, er de samme som ved Prøverne i det tekniske Institut i København.

Tilladelsen blev benyttet allerede den 20de og 21de April 1874 ved en Prøve i Matematik og Fysik med 6 af 2den Klasses Elever, som i den Anledning fortsatte Undervisningen efter det egentlige Skoleaars Ophør. De senere Ansøgninger fra Skolen om Dimissionsret er stedse blevet bevilget. Ved Skrivelse af 29de Marts 1874 fra Direktionen for Kunstakademiet er det overdraget Bestyrelsen selv at ordne det fornødne med Hensyn til Prøverne.

I 1874—75 oprettedes da en 3die Dagklasse, som udelukkende tog Sigte paa Forberedelsen til Akademiet. Undervisningsfagene var: Matematik, Bygningsstatik, Landmaaling og Nivellering, Fundering, Jordarbejde, Frihaandstegning, Konstruktionstegning, Undervisningstiden var fra 1ste Oktober til 1ste April, og enhver Elev, der tilfredsstillende havde gennemgaaet 2den Klasse, eller som var i Besiddelse af de der erhvervede Kundskaber, havde Adgang til den. Fra denne Klasse indstillede 6 Elever sig til de afsluttende Prøver fra den 1ste til den 10de April 1875.

Fra 1876—77 føjes en 4de Dagklasse med Statik, Fagtegning og Skyggelære til de tre allerede bestaaende, og Aaret i Forvejen var det bestemt, at Undervisningstiden for alle Afdelinger i Dag-skolen skulde vare 5 Maaned, fra 1ste November til 1ste April.

I 1876 forenedes de to da bestaaende Haandværkerskoler i København: det tekniske Institut og den ny Haandværkerskole til een: det tekniske Selskabs Skole, der paa sit Program ogsaa havde en videregaaende Uddannelse af Bygningshaandværkere og Maskinbyggere. Efter at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Skrivelse af 30te Marts 1877 til Akade-

miet havde godkendt de Forandringer, der foresloges i dettes Reglement af 1863 med Hensyn til de Fordringer, der i de tekniske Discipliner havde været stillet til de Elever, som ønskede Adgang til Akademiets Arkitekturklasser, fik den nævnte Skole Dimissionsret til Akademiet*). For at opnaa en ensartet Forberedelse hos de Elever, der søgte Akademiet, stillede dettes Direktion i Skrivelse af 3die Februar 1877 til Bestyrelsen for Odense tekniske Skole det som Betingelse for, at Skolen i Odense kunde beholde sin Dimissionsret, at den skulde undervise sine Elever efter den samme Plan, som nu var indført i det tekniske Selskabs Skole i København. Det var heldigvis saa langt fra, at dette Forlangende greb forstyrrende ind i Skolens Plan, at det tværtimod blev en velkommen Anledning for den til at udvide sin Virksomhed paa de enkelte Punkter, hvor dette var nødvendigt. Det hedder herom i Programmet for 1876—77:

»Det er rigtignok kun de færreste af de Elever, som benytte Undervisningen i den herværende Skoles Dagklasser, som have til Hensigt at fortsætte Undervisningen i Kunstakademiets Arkitekturklasser; men da det af alle sagkyndige maa erkendes, at de Forkundskaber og Færdigheder, som af Akademiets Direktion fordres af de Elever, som ønske Optagelse i Arkitekturklasserne, er saa nøje afpassede efter Haandværkernes Tarv og af saa praktisk Natur, at deres Erhvervelse maa anses for et ønskeligt Maal for alle Bygningshaandværkere, saa kan Bestyrelsen ikke opstille noget bedre Maal for sine Bygningselever i Almindelighed . . . Forandringen vil desuden i det væsentlige kun gaa ud paa Optagelse af Kemi som nyt Fag, og denne Udvidelse er paa Grund af den kemiske Industris Standpunkt og tiltagende Udvikling egentlig en Nødvendighed for Skolen, samt paa en fuldstændigere Undervisning i Bygningskonstruktioner, hvilket ligeledes er en meget nyttig og ønskelig Udvidelse.«

Siden den Tid har Skolen faaet Opgaverne til de afsluttende skriftlige Prøver i Matematik, Fysik, Kemi, Fundering, Jordarbejde og Statik (om dette Fag og borgerlig Bygningskunst se næste Side nederst) tilsendt fra det tekniske Selskabs Skole i København.

*) I Stedet for den polytekniske Lærestanstalt, hvis Dimissionsret bortfaldt fra 1ste April 1879.

Efter at der i 1877—78 endnu var indført Bygningshygiejne med særligt Henblik paa Byggegrundens Behandling, Ventilation og Opvarmning, var Dagskolen for Bygningshaandværkere i alt væsentligt naaet til det Maal for sin Virksomhed, hvorved den indtil nu er blevet staaende. Der kan dog endnu mærkes følgende:

For ikke faa af de unge Haandværkere, der melder sig til Optagelse, er et fuldstændigt, 4aarigt Kursus for bekosteligt, ligesom heller ikke alle er i Stand til at høste et til den anvendte Tid og Bekostning svarende Udbytte af en Undervisning, der stiller temmelig store Fordringer til Elevens naturlige Begavelse. For dog at give ogsaa saadanne Lejlighed til at erhverve sig saa megen teknisk Dygtighed, som deres Forhold tillod, oprettedes en særlig Klasse med Undervisning i de almindelige Skolefag og Tegning sammen med 1ste og 2den læsende Dagklasse samt særskilt Undervisning i Fagtegning om Eftermiddagen.

Undervisningen i Frihaandstegning maatte Dagskolens Elever i mange Aar søge i Aftenklasserne; dette viste sig snart uheldigt, da navnlig de læsende Elever havde haardt Brug for Aftentimerne til Selvstudium i Hjemmet; der oprettedes ganske vist allerede i 1873 en Klasse for Frihaandstegning fra Kl. 5 $\frac{1}{4}$ —7 $\frac{1}{4}$ om Eftermiddagen; men da Betalingen i denne maatte sættes til 15 Kr. for Vinteren for hver Elev, benyttedes den som Regel kun af faa foruden af dem, der agtede at frekventere Akademiet og altsaa skulde have Frihaandstegning; da det endog hændte, at Elever gennemgik alle 4 Dagklasser uden at have tegnet en eneste Frihaandstegning, besluttede Bestyrelsen sig i Erkendelse af Fagets fundamentale Betydning til i 1892 at indføre det som fast Fag i Dagskolens 2 yngste Klasser (med 6 Timer ugentlig), hvis Elever alle skulde være pligtige at deltage, ligesom Eleverne i det hele taget i de senere Aar har været bundet til at følge Undervisningen i alle til deres Klasse hørende Fag; Undtagelser herfra gøres kun i rent specielle Tilfælde.

Under 24de April 1888 vedtog Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet et nyt »Regulativ for Undervisningen i Bygningsstatik og borgerlig Bygningskunst samt for Afholdelsen af de Prøver i disse Fag, som give Adgang til Af-

gangsprøve for Arkitekter ved det kongelige Akademi for de skønne Kunstner, gældende for de tekniske Skoler i København, Odense og Aarhus«, hvori der m. H. t. Omfanget af Undervisningen i Statik (og Konstruktionstegning med Beregning) fastsættes for Elever med de nødvendige Forkundskaber mindst 20 Timer ugentlig i 2 Vinterkursus à 5 Maaneder og for borgerlig Bygningskunst (iberegnet Bygningskonstruktionslære) mindst 10 Timers ugentlig Undervisning i 3 Vinterkursus à 5 Mdr. Medens disse Fordringer for sidstnævnte Fags Vedkommende paa det aller nærmeste faldt sammen med, hvad man selv her ved Skolen havde anset for et passende Antal Timer til dette Fag, stillede Forholdet sig anderledes med Statikken. Undervisningen heri var hidtil meddelt i de 3 ældste Klasser med henholdsvis 6, 5 og 5 ugentlige Timer, og et betydeligt Arbejde overladt til Eleverne selv at udføre i Skolen eller hjemme. Skulde Regulativets Fordring gennemføres, vilde det betyde en Merudgift af 500 Kr. aarlig. En saadan Sum var Skolen ikke i Stand til at tilvejebringe, hvorfor den efter forgæves at have ansøgt Indenrigsministeriet om et forhøjet Tilskud i denne Anledning saa sig nødsaget til at opsætte den Udvidelse, Regulativet forlangte, indtil i 1891, da Kassebeholdningen ved en vidt dreven Økonomi paa andre Omraader var vokset til saa stort et Beløb, at der var Udsigt til, i alt Fald i nogle Aar, at kunne gennemføre Undervisningen i begge Fag i Overensstemmelse med Regulativets Bestemmelser. I Aaret 1893 indsendtes da de første Elevarbejder herfra til det tekniske Selskabs Skole til Bedømmelse af de ved denne Skoles Foranstaltning valgte Eksamenskomiteer i Forbindelse med Faglærerne herfra (Regulativets § 5).

Medens Bygningsklasserne i det hele har kunnet glæde sig ved en forholdsvis god og jævnt voksende Tilslutning, har dette navnlig i de senere Aar ikke altid været Tilfældet med Maskin-klasserne. Tilgangen til disse har været ringere og temmelig vekslende. De 4 til et fuldstændigt Kursus i denne Afdeling hørende Klasser (der med Undtagelse af Maskinlære, Maskintegning og Maskinkonstruktion har Undervisning sammen med de tilsvarende Bygningsklasser) har derfor ikke altid været i Virksomhed samtidig. Skolen opgiver dog ikke Haabet om bedre Tider for Afdelingen og gør sit yderste for ved Anskaffelsen af de bed-

ste Undervisningsmidler og Antagelse af dygtige Lærerkræfter at skaffe Eleverne en virkelig nyttig og tidssvarende Uddannelse. Elever, der ønsker det, kan forberedes til Maskinisteksamen.

Skolen selv udsteder Afgangsbeviser for de Elever, der har gennemgaaet et fuldstændigt Kursus i Bygnings- eller Maskin-afdelingen, og enhver Elev kan ved Udgangen af Skolen erholde et Vidnesbyrd angaaende Skolebesøg, aflagte Prøver m. m.

I 1880 forøgedes Dagskolens Virksomhed med en ny, selvstændig Afdeling: en Dekorationsklasse for Malere. Der havde alt i flere Aar været en Trang til Stede i denne Retning, som man dog ikke havde set sig i Stand til at afhjælpe, før Skolen var kommet til Ro i sin ny Bygning og nogenlunde kunde overse, hvilke forøgede Udgifter den ved de ny Lokaler muliggjorte udvidede og forbedrede Undervisning vilde medføre. Malerskolen har da ogsaa stedse kunnet glæde sig ved en Tilslutning, der til sine Tider, særlig i de sidste Par Aar, har været saa stor, at Pladsen i Tagetagen i de to af Skolens Fløje, der er indrettede til dette Brug, kun til Nød har kunnet strække til: et Bevis paa, at Undervisningen paa en heldig Maade er afpasset efter Elevernes Behov og virkelig er til Nytte for den Stand, for hvis Skyld den er sat i Gang. Der undervises i Frihaandstegning og Skygning efter Gibs, særlig for saadanne Elever, der kommer fra Landet og altsaa ikke har frekventeret Skolens Aftenklasser, endvidere i Malning i Limfarve efter Gibs og større, malede Ornamente, dels i graat og dels i Farve, endvidere i Aaring, Marmorering, Aftrækning og — for viderekomne — Tegning og Malning af Lofts- og Vægdekorationer med Detailler i fuld Størrelse, Ornamentkompositioner og Studier efter Naturen. Eleverne frekventerer som Regel samtidig Aftenskolen, særlig Klasserne for skygget Frihaandstegning efter Klodser og Gibs eller Perspektivklassen.

For ogsaa at kunne udstrække Undervisningen til saadanne, for hvem det var forbundet med Vanskeligheder at afse en længere Tid til Øvelser paa Skolen, indrettedes samtidig med den egentlige Malerskole en Søndagsklasse for Malere med lignende Undervisning fra Kl. 9—12 hver Søndag Formiddag. Da det imidlertid snart viste sig, at der med en saa begrænset og spredt Undervisningstid ikke lod sig opnaa de forønskede Resultater,

tater, og Tilgangen til Klassen kun var ringe, nedlagdes den efter to Vintres Forløb.*)

Det fortjener ogsaa at omtales, at der har været gjort Forsøg med Oprettelse af en Dagskole for Kvinder, hvor Undervisningen var saaledes afpasset, at det lærte kunde benyttes til Erhverv. I 1883 udkastedes Planen til en saadan Undervisning med følgende Fag:

1. Eksakt Tegning (Parallel- og Centralprojektion),
2. Frihaandstegning (med Anvendelse paa praktiske Forhold, som Tegning og Malning paa Træ, Silke, Klæde, Porcelæn, Lervaser), og hvis de fornødne Lærerkrafter kunde faas:
3. Ciselering, Litografering eller Udskæring i Træ og Ben.

Da Skolen ikke saa sig i Stand til at afse noget som helst af sine egne Midler i dette Øjemed, og et Forsøg paa at opnaa Støtte for Foretagendet hos Indenrigsministeriet og Kuratelet for Vallø Stift var forblevet uden Resultat, maatte Betalingen sættes saa højt — 12 Kr. maanedlig for 3 à 4 Timers daglig Undervisning — at den helt kunde dække Lærerlønnen. Da Klassen efter et Par forgæves Forsøg traadte i Virksomhed i 1886, meldte der sig da ogsaa kun 12 Elever; det næste Aar var Antallet endnu ringere. Planen kunde saaledes ikke gennemføres og maatte opgives efter et Par Aars Forløb.

Ved Siden af Dagskolen har Aftenskolen i dette Tidsrum udviklet sig og er naaet hen imod det tredobbelte af sit Omfang i 1872. Elevantallet er steget fra 202 i 1872—73 til 563 i 1893—94. Antallet af Klasser er gaaet op fra 8 til 25, de ugentlige Undervisningstimers Antal fra 52 til 158. Undervisningen har hele Tiden været fortsat gennem 5 Vintermaaneder: Oktober—Marts.

Indtil 1878 havde Skolen kun to Klasser med Tegning (Frihaandstegning, geometrisk Tegning og Projektion) for Begyndere af alle Haandværk, i hvilke det dog undertiden var knapt med Pladsen; i det nævnte Aar fik den tre saadanne Klasser; i 1887

*) I afvigte Vinter samlede en af Skolens Lærere, Malermester P. Mazanti, en Del Elever, især Malere og Bygningshaandværkere, Søndag Formiddag til gratis Undervisning i Skiltemalning og Malning i Vandfarve af simple Væg- og Loftsdekorationer; han har lovet at fortsætte, hvis fornøden Tilslutning opnaas.

tilkom en 4de, der dog ikke var i Virksomhed i 1889—90. Fra 1892—93 har »Begynderne« optaget 6 Klasser, hvortil det i indeværende Vinter har været nødvendigt at føje endnu en 7ende. I disse Klasser erhverver Eleven sig det Grundlag, der er nødvendigt, for at han med det rette Udbytte skal kunne følge Undervisningen i Fagtegning, hvor det maa forlanges, at hans Øje og Haand er saa vidt uddannede, at han med Sikkerhed kan opfatte Genstandenes Former og gengive dem smukt paa fri Haand, at han kender de nødvendige geometriske Konstruktioner og har Øvelse i at fremstille simple Legemer ved deres Projektioner paa et vandret og et lodret Plan. Undervisningen heri er derfor fælles for saa godt som alle Fag; for enkelte spiller dog Frihaands-tegning en afgjort større Rolle end den eksakte Tegning.

Allerede i 1872 udskiltes de ældre Maskinelever fra Klassen for Metalarbejdere; men begge Afdelinger maatte dog den første Vinter, skønt de havde Lokale hver i sit Værelse, undervises af samme Lærer; senere udformedes disse to Afdelinger saaledes, at den ene udelukkende optog Maskinelever, og i den anden kom Klejnsmede, Grovsmede, Karetmagere (og undertiden Gartnere). I 1877—78 deltes »Bygningsklassen« i to, af hvilke den ene senere hen gik over til udelukkende at optage Snedkere og Drejere, den anden Murere, Tømrere, Bygningssnedkere (og undertiden Blikkenslagere). Først i 1881—82 oprettedes en særlig Klasse for Modellering i Ler og Voks; Elever i dette Fag var tidligere blevet undervist i Klassen for Perspektiv. I 1883—84 samledes i en særlig Klasse de fleste saadanne Elever, der besøgte Skolen i for ringe Tal, til at de fagvis kunde danne forskellige Afdelinger, saasom Guldsmede, Sadelmagere, Blikkenslagere, Litografer m. fl. andre, i hvis Tegning det dekorative spiller en Hovedrolle fremfor det konstruktive. Klassen bestod dog kun i 4 Aar, men er atter i indeværende Vinter oprettet paa ny. 1885—86 etableredes en særlig Klasse med Fagtegning for Gartnere efter Overenskomst med den herværende Gartnerforening »Flora«, der dog efter Forløbet af een Vinter atter foretrak selv at lede sine unge Medlemmers Tegneundervisning; fra 1891—92 har Gartnere atter besøgt Skolen under samme Vilkaar som dens andre Elever og dannet en særskilt Fagklasse. Fra 1879 har Klassen for skygget Frihaands-

tegning været delt i to parallelle Afdelinger, og ved Siden heraf bestod den under Dagskolen omtalte Frihaandstegneklasse med Undervisning fra Kl. $5\frac{1}{4}$ — $7\frac{1}{4}$ fra 1873—90. Indtil 1883 havde de tegnende Elever gratis Adgang til Klasserne for Regning og Dansk to Aftener ugentlig; der deltog heller ikke saa faa Elever; men de lod en Del tilbage at ønske med Hensyn til Stadighed og Flid, hvilket var Grunden til, at man det nævnte Aar gik over til at lade Eleverne betale 4 Kr. for Vinteren; Følgen heraf var et betydelig ringere Besøg; men de, som nu indmeldte sig, kom virkelig for at lære noget. Samtidig fik Undervisningen et mere praktisk Formaal, idet der lagdes forøget Vægt paa Anvendelserne i det daglige Liv af det lærte. I den Hensigt at sætte Skolens Elever i Stand til at høste noget Udbytte af den store tyske tekniske Litteratur samt for deres Skyld, der efter udstaaet Læretid agtede at se sig om i Udlandet, indførtes i 1881 Undervisning i Tysk i Aftenskolen; de første 5 Aar bestod der to Klasser (een for Begyndere og een for viderekomne) i dette Fag, senere kun een, med Undtagelse af 1888—89, der endda kun som Regel har været svagt besøgt. Undervisning i Engelsk har fundet Sted siden 1885 især af Hensyn til de Elever i Dagskolen, der forbedredes til Maskinisteksamen, dog kun for saa vidt der har meldt sig et saa stort Antal af disse og andre, at Klassen ikke blev altfor faatallig. Skønskrivning og Regning af matematiske Opgaver med Dagskolens Elever har i nogle Aar været henlagt til om Aftenen for ogsaa at give andre Lejlighed til at deltage heri; der viste sig dog ikke i Længden tilstrækkelig Grund til at bibeholde denne Ordning.

Der har ikke saaledes som i Dagklasserne regelmæssigt været afholdt afsluttende Prøver eller Aarsprøver med Aftenskolens Elever; dog foretoges der for første Gang i 1879—80 en Prøve i Tegneklasserne ved Undervisningens Afslutning: en let Tegneopgave, udført i to Timer uden Vejledning og hentet fra det i Vinterens Løb gennemgaaede Stof. Skønt en saadan Prøve sikkert har sin største Betydning i pædagogisk Henseende, navnlig hvis den paa en eller anden Maade kom til at faa haandgribelig Betydning for Eleven selv, ses det, at Hensigten med den kun var at overbevise sig om, hvorvidt Eleven havde indpræntet sig

de i Vinterens Løb givne Forklaringer, og om han var i Stand til at anvende dem selvstændigt; det bliver herved forklarligt, at man efter nogle faa Aars Forløb atter lod Prøven bortfalde, saa meget mere som Afholdelsen af en saadan er forbundet med ikke faa praktiske Vanskeligheder. I de senere Aar er der af Lærerne ved Skoleaarets Slutning afgivet en Censur over hver enkelt Elevs Evner, Flid, Opførsel og den Stadighed, hvormed han søger Skolen.

En særegen Afdeling i Aftenskolen dannes af »Træskærer-klasserne«. Den 17de September 1877 modtog Skolens Bestyrelse en Skrivelse fra Bestyrelsen for en her i Byen i 1863 oprettet »Snitteskole«, der i de senere Aar var gaaet en Del tilbage, med Anmodning om at overtage Ledelsen af denne og om muligt at tilvejebringe større Tilslutning. Efter at have overvejet Sagen og faaet Tilsagn om aarlige Bidrag fra Kommunen, der alt tilforn havde støttet denne Undervisning, og Fyns Stifts Sparekasse samt sikret sig de nødvendige Lærerkrafter, vedtog Bestyrelsen enstemmigt at overtage Skolen. Fra 1ste Januar 1878 oprettedes da 4 »Haandgerningsklasser«, som de i Begyndelsen kaldtes, de 3 for Udskæring i Træ, den 4de for Øvelser i Paparbejde. I disse Klasser optoges Drengene fra Borgerskolen til gratis Undervisning, 1ste Aar 80, senere er Antallet steget til hen imod det dobbelte. Eleverne forskaffer sig selv det simple Værktøj, der behøves, samt Materialer og beholder de færdige Genstande. Papanbejdet blev snart opgivet, og Træudskæring, væsentlig i den saakaldte Almestil, indført i alle 4 Klasser, idet denne Undervisning ansaas for heldigere end hin til Udvikling af Elevernes Øje og Haand, ligesom den Øvelse i Brugen af Redskaberne til nøjagtig Tegning, der opnaaedes, og de simple, geometriske Konstruktioner, der lærtes, dog var af nogen Betydning for de Elever, som efter Konfirmationen kom til at frekventere Tegneklasserne. Et Par Aar har der foruden de 4 gratis Klasser været een eller to betalende for Børn fra bedre stillede Hjem og voksne, medens saadanne nu undervises sammen med de ikke betalende. Der er i Afdelingen undervist ialt c. 1400 Elever.

Ligesom tilforn vedblev Skolen i sin ny Skikkelse at søge Raad og Vejledning i København, først hos det tekniske Institut og fra 1876 hos det tekniske Selskabs Skole (se Side 35), idet de

i Vinterens Løb udførte Elevarbejder ved Skoleaarets Slutning indsendtes til denne til Bedømmelse. Med Tilbagesendelsen fulgte da hver Gang en Skrivelse, der som Regel for det første i anerkendende Udtryk udtaler sig om Skolens Virksomhed i det hele, dernæst paapeger formentlige Mangler og meddeler saadanne Raad og vejledende Bemærkninger, hvortil Gennemsynet kunde give Anledning, og endelig anbefaler Skolen til at erholde den nødvendige Støtte for sin Virksomhed. Efter at imidlertid flere og flere Provinsskoler efterhaanden paa denne Maade lagde Beslag paa den københavnske Skoles Assistance, maatte denne i 1883 udtale Ønsket om kun at modtage Arbejder hvert 3die Aar og i et Udvalg, der foruden at vise Gangen i Undervisningen tillige viste Maalet, der naaedes. Men ogsaa paa en anden Maade kom Skolen i Odense i Forbindelse med det tekniske Selskabs Skole, idet Indenrigsministeriet i 1877 tilskrev denne med Anmodning om at bistaa det ved Fordelingen af de Midler, der paa de aarlige Finanslove stilledes til Raadighed for Haandværkerundervisningens Fremme; da disse Bevillinger efterhaanden forhøjedes, saa at et Tilsyn med Pengenes Anvendelse var ønskeligt, bevilgedes i 1883—84 2000 Kr. til dette Øjemed, og Tilsynet overdroges til det tekniske Selskabs Skoles Forstander, Kaptajn Thalbitzer. Denne Ordning varede dog kun kort; i Rigsdagssamlingen 1889—90 fremhævedes det stærkt, at Tilsynet ikke burde udøves af en anden Skoles Forstander, men være i Hænderne paa en af Ministeriet særlig ansat Tilsynsmand; hertil udnævntes da Tegneinspektøren ved de københavnske Kommuneskoler Genremaler Carl F. Andersen, der siden hver Vinter har inspiceret Skolen, ligesom det nu er ham, der gaar Ministeriet til Haande ved Fordelingen af Statstilskudet til de tekniske Skoler i Provinserne, og som leder de paa Foranstaltning af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet indrettede Kursus til Uddannelse af Tegnelerere, paa hvilke Kursus flere af Skolens Lærere, særlig i de sidste Aar, har modtaget en Uddannelse, der har sat kendelige Spor i Skolens Virksomhed.

	Elevantal i Dagskolen	Hele Elevantal	Statens Tilskud	Odense Amts Skoleraad	Odense Kommune	Fyns Stifts Sparekasse	Industri- og Handværker- foreningens	Foren. af 1889 f. Haandværk og Industri	Raben- Leetzanske Fond	Teknisk Selskab	Elevernes Betaling	Talt
1872-73	7	202	400	800	800	400	100	»	100	92	811	3571
1873-74	14	228	600	800	800	400	100	»	100	90	960	4087
1874-75	21	244	600	800	800	740	100	»	100	86	1401	5212
1875-76	28	241	800	800	800	900	100	»	100	237	2314	5857
1876-77	30	265	1800	800	800	700	100	»	100	240	2681	7361
1877-78	44	304*	2000	800	800	1000	100	»	100	241	2980	8598
1878-79	34	352	2100	800	800	1000	100	»	100	228	2259	7900
1879-80	40	379	4450	1000	1650	1100	100	»	100	226	3117	12650
1880-81	54	409	4450	1000	2000	1100	100	»	100	209	3982	14005
1881-82	55	459	4400	1000	2000	1100	100	»	100	205	4551	17728
1882-83	53	447	4950	1000	2000	1100	100	»	100	215	3796	15782
1883-84	57	448	4925	1000	2000	1100	100	»	100	204	3914	15505
1884-85	61	486	5000	1000	2000	1100	100	»	»	193	4272	16261
1885-86	81	558	4650	1000	2000	1300	100	»	»	190	5335	16723
1886-87	84	452	5375	1000	2000	1300	100	»	»	182	4579	18051
1887-88	73	434	5400	1000	2000	1300	100	»	»	180	4286	16977
1888-89	61	420	5400	1000	2000	1300	100	»	»	165	3987	16560
1889-90	53	397	5400	1000	2000	1300	100	100	»	157	3605	15388
1890-91	66	497	5500	1000	2000	1300	100	100	»	145	4041	16595
1891-92	70	527	5600	1000	2000	1300	100	100	»	138	4136	17888
1892-93	76	591	5800	1000	2000	1300	100	100	»	127	4301	17815
1893-94	87	603	5800	1000	2000	1300	100	100	»	123	4685	17701

Af ovenstaaende Taltil Oplysning om Skolens Elevantal og Tilskud fra offentlige Institutioner vil det ses, at der med Undtagelse af Aarene 1886—90, hvor en ikke ubetydelig Nedgang fandt Sted, har været en stadig og temmelig jævn Stigen lige siden 1872. Der er i denne Aarrække undervist ialt 4232 Personer (Elevne i Træskærerklasserne ikke medregnede), der efter Livsstilling fordeler sig saaledes:

*) Herfra medregnes Eleverne i Træskærerklasserne.

Smede, Maskinarbejdere, Formere	781
Snedkere og Drejere.....	639
Malere.....	629
Tømrere	492
Murere	398
Gartnere	230
Lærere, studerende, Skoledisciple	167
Kæretmagere	92
Blikkenslagere og Kobbersmede	92
Billedskærere, Billedhuggere o. lign.....	83
Lito-, Foto-, Xylografer o. lign.....	73
Møllebyggere	66
Kontorister, handlende o. lign.....	58
Tobakspindere, Cigarmagere.....	53
Gørtlere.....	33
Sadelmagere og Tapetserere.....	33
Kvinder.....	30
Bogbindere og Typografer.....	26
Militære.....	23
Urmagere	23
Skræddere.....	22
Bagere.....	21
Guldsmede	21
Skomagere.....	20
Bødkere	17
Andre Haandværkere og Mænd af forskellige Livs- stillinger	110
	Ialt... 4232
og efter Fødested:	
Odense	1725
Andre Købstæder i Fyns Stift	248
Landet i Fyns Stift	1681
Uden for Fyns Stift.....	578
	Ialt... 4232

Heraf har Elevantallet i Dagskolen været ialt 769, der efter Fødested fordeler sig saaledes:

Odense	226
Øvrige Købstæder i Fyns Stift	36
Landet i Fyns Stift	403
Uden for Fyns Stift	104
Ialt...	769

Besøget de forskellige Aar og i Skolens forskellige Afdelinger ses af nedenstaaende Oversigt.

	Dagskolen for Bygningshaandværkere			Dagskolen for Smede og Maskinbyggere m. fl.	Malerskolen	Andre Elever	Ialt
	Tøm-rere	Mu-rere	Sned-kere				
1872-73	4	2	1	1	»	1	9
1873-74	4	4	1	2	»	3	14
1874-75	10	6	»	3	»	2	21
1875-76	9	10	»	5	»	4	28
1876-77	11	8	»	8	»	3	30
1877-78	13	15	2	8	»	6	44
1878-79	8	11	1	9	»	5	34
1879-80	13	13	1	7	»	6	40
1880-81	17	14	1	11	9	2	54
1881-82	18	13	3	9	18	4	65
1882-83	10	13	1	9	20	»	53
1883-84	10	18	5	8	16	»	57
1884-85	6	15	3	12	20	5	61
1885-86	11	16	8	16	26	4	81
1886-87	17	16	8	12	30	1	84
1887-88	14	14	2	11	29	3	73
1888-89	15	13	4	8	19	2	61
1889-90	10	13	2	12	16	»	53
1890-91	13	13	2	12	22	3	66
1891-92	17	14	5	10	21	3	70
1892-93	14	15	5	11	29	2	76
1893-94	16	21	3	11	32	4	87

Af de i denne Oversigt nævnte 5 Haandværk er Malernes altsaa det, der er stærkest repræsenteret, medens Dagskolen for Smede og Maskinbyggere har et betydeligt mindre Tal at opvise end Bygningsafdelingen. Som det tillige ses, har de fleste af Dagskolens Elever Hjemsted paa Landet, skønt Udgifterne til et Ophold ved Skolen nødvendigvis for dem maa blive dyrere end for saadanne, der kan bo i Hjemmet her i Byen. Dette Forhold vilde da sikkert ogsaa have stillet sig betydelig anderledes, hvis ikke Fyns Stifts Sparekasse aarlig havde tilstaaet Skolen, foruden Bidraget til Driften, først 200 Kr. i 1874—75, 400 Kr. fra 1875 og fra 1885 600 Kr. »til Uddeling blandt flittige og trængende Elever i Dagklasserne fra Landet i Fyns Stift«. Den Hjælp, der her igennem er ydet, har sikkert for mange unge Haandværkere fra Landet været afgørende med Hensyn til deres Deltagelse i Skolens Undervisning. I de senere Aar har Assens Amts Skoleraad understøttet enkelte Elever, der fra den nævnte Amtsraadsreds har besøgt Skolens Dagklasser, ligesom Staten har givet Friplads, Hjælp til Bøger og undtagelsesvis et Stipendium til enkelte — 4 à 8 — unge Haandværkere, der her ved Skolen har søgt videre-gaaende teknisk Uddannelse. Skolen selv har strakt sig saa vidt som muligt ved at tilstaa hele og halve Fripladser, og for Aftenskolens Vedkommende har den Regel i lang Tid været fulgt at give enhver flittig og trængende Elev delvis eller helt fri Skolegang.*) Skolepengene i Dagskolen forhøjedes i 1876 fra 10 til 15 Kr. om Maaneden; for det mindre fuldstændige Kursus betales 10 og i Malerskolen 6 Kr. maanedlig. Samme Aar forhøjedes Betalingen for Undervisningen i Aftenskolen fra 4 til 8 Kr. for Vinteren for 8 Timers ugentlig Undervisning i Tegning. Tegnende Elever har gratis Undervisning i de almindelige Skolefag 4 Timer ugentlig indtil 1883, fra hvilket Aar Betalingen for Deltagelse i

*) I Skoleaaret 1893—94 er følgende Understøttelser tilstaaede: Staten har understøttet 7 Elever i Dagskolen med ialt 665 Kr., Assens Amt 3 Elever i Dagsk. med ialt 300 Kr., Fyns Stifts Sparekasse 17 Elever i Dagsk. med ialt 600 Kr., Skolen selv har givet 33 hele eller halve Fripladser i Dagsk. til et Beløb af 1262 Kr. 50 Øre og i Aftenskolen 165 hele eller halve Fripladser til et Beløb af 1054 Kr. Der er altsaa i det hele givet 3881 Kr. 50 Øre i Understøttelse til 225 Elever. Heri er ikke medtaget Træskærerklassens 154 Elever, der alle har fri Undervisning.

disse Fag sættes til 4 Kr. for Vinteren. Bogføring, Tysk og Engelsk (4 Timer ugentlig) betales med 8 Kr., Modellering i Ler og Træudskæring med 6 Kr. for en Vinter.

Hvad de forskellige Autoriteters og Institutioners Bidrag til Skolen angaar, trænger foranstaaende Talrækker ikke til nogen lang Forklaring. Eftersom Skolen under sin Udvikling har trængt til større Virkemidler, er de aarlige Tilskud, navnlig Statens*), efterhaanden forøget, dog med Undtagelse af den Raben-Levetzauske Fonds, der ophørte i 1884, Industri- og Haandværkerforeningens, der uforandret har været 100 Kr., og det tekniske Selskabs, der har været i stadig Nedgang. Som nedenfor omtalt, er dette sidste dog i den seneste Tid bragt betydelig op og vil forhaabentlig i Fremtiden komme til at staa som et smukt Udtryk for den Interesse, hvormed Haandværkerstanden her omfatter sine unge Medlemmers tekniske Uddannelse. Aftenskolens og Dagskolens Regnskaber holdtes indtil 1876 adskilte, men er siden ført under eet. Snitteskolen har endnu sit særlige Regnskab.

Med den jævnt voksende Forøgelse af Elevantallet, der vedblev at finde Sted ogsaa efter 1872, kunde Spørgsmaalet om ny større Lokaler til Skolen ikke udeblive. Skønt man allerede i 1872 havde faaet indrettet et 6te Klasseværelse i Tinghuset, maatte der i 1876 nægtes adskillige Elever Optagelse paa Grund af Mangel paa Plads. Ved velvillig Imødekommenhed af Skolekommissionen erholdt man de følgende Vintre de manglende Lokaler i Borgergerskolen. Da Skolen imidlertid ikke godt i Længden kunde være to Steder, og Lokalerne i Tinghuset var smaa og manglede tilstrækkeligt Lys, besluttede man at forsøge at skaffe Skolen en egen tidssvarende Bygning. Efter at have indsendt Andragende til Byraadet om Hjælp til Planens Gennemførelse og faaet Løfte om 10000 Kr. og en Byggegrund paa 4000 Kvadratalen indsendtes i Juli 1878 Andragender til Indenrigsministeriet, Odense Amts Skoleraad, Fyns Stifts Kommunefond, det Classenske Fideikommis og den Raben-Levetzauske Fond om Understøttelse til Opførelse af

*) Fordelingen af Statens Tilskud til de tekniske Skoler i Provinserne i et vist Aar sker i Henhold til Skolernes Virksomhed i det foregaaende; Tilskudets Størrelse afhænger f. Eks. af Elevantallet, Antallet af Undervisningstimer og Klasseantallet.

en Bygning. Da Skoleraadet havde givet Løfte om et Bidrag af 5000 Kr. og Kommunefonden om 4000 Kr., bestemte man sig til at købe Ejendommen Nr. 14 i Frue Kirkestræde, som man i Forhold til Bygningernes Omfang og Soliditet kunde faa forholdsvis billigt, og som desuden havde en heldigere Beliggenhed

Façade mod Frue Kirkestræde.

end den af Kommunen tilbudte Grund. Der nedsattes et Byggeudvalg bestaaende af Jochimsen, Krag og R. Petersen, som derpaa overdrog Arkitekt E. Schwanenflügel at udarbejde Planer og Overslag til Ombygningen. Ejendommen bestod af et Forhus til Gaden med tilhørende Sidehus samt en trefløjet Bagbygning; det var i denne, at Skolen skulde indrettes. Bygningen, hvori der hidtil havde været drevet Fabriksvirksomhed, var kun 6 Aar gammel; men da Etagerne var for lave til Skolestuer, blev det taget ned til Midten af 1ste Sals Etage, saa at Stueetagen

beholdt sin Højde, hen ved 5 Alen, hvorimod de to øverste Etager blev genopført med en Højde af 6 Alen og Taget igen sat paa Huset. Endvidere opmuredes fra Grunden af ny Skillerum samt Røg- og Luftkanaler. Ventilationssystemet indrettedes efter en af Jochimsen gratis udarbejdet og under hans Tilsyn udført Plan og virker udmærket. Konstruktionen af Skolens fortrinlige Kakkellovne skyldes ligeledes ham. Forhuset med tilhørende Sidehus blev uforandret; her har Forstanderen Bolig paa 1ste Sal. Stuen ud-

Façade mod Frue Kirke.

lejes, og Kælderen, der udlejedes indtil 1890, bebos nu af Skolens Pedel. Nogen smuk Bygning blev Skolen ikke, og Klasseværelsernes Form, der maatte rette sig efter den givne Grundplan, blev for fleres Vedkommende mindre regelmæssig, end den vilde være blevet, hvis Bygningen var blevet opført til Skolebrug fra Grunden af; de fleste er dog rummelige og lyse; men en meget følelig Mangel er det, at der ikke er direkte Forbindelse mellem alle Klasser i samme Etage. (Se Planen Side 53.)

Købesummen for Ejendommen var 44000 Kr.*), Ombygning, indre Udstyrelse og Forsyning med Skolemateriel m. m. beløb sig

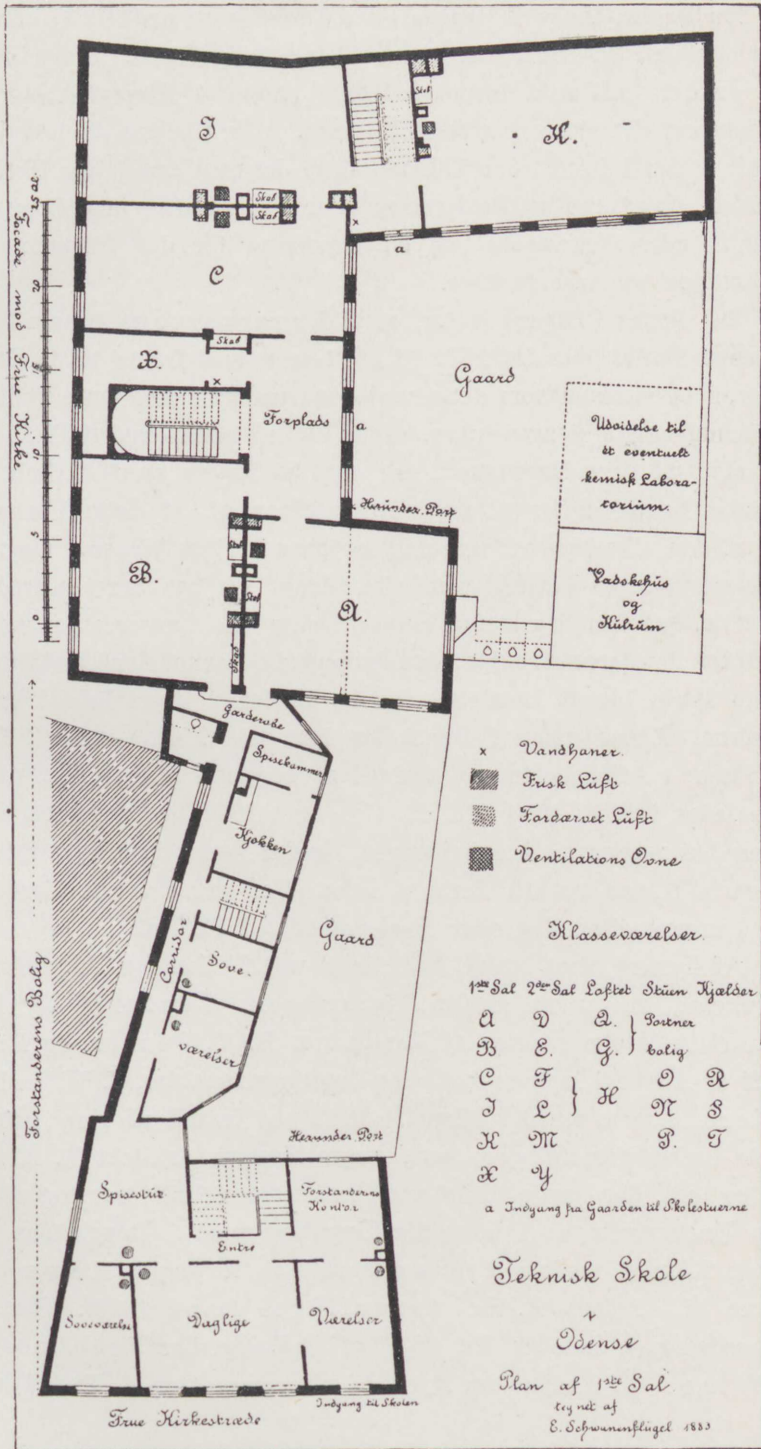
*) Heraf fik man 3360 Kr. ind ved Salget af en Dampkedel m. m., der medfulgte i Købet.

til 34027 Kr. 22 Øre, saa at Bygningen ialt kom til at koste 78027 Kr. 22 Øre; heraf tilskød Staten 15000 Kr., Odense Kommune 14000 Kr. *) (de 4000 i Stedet for Byggegrunden), Odense Amts Skoleraad 5000 Kr., Fyns Stifts Kommune-fond 4000 Kr. og Vallø Stift 900 Kr., Skolen ydede af sine egne Midler 450 Kr., Fyns Stifts Sparekasse skænkede 500 Kr. og viste stor Imødekommenhed ved Ordningen af Prioritetsforholdene; saaledes blev den i Bygningen indestaaende Prioritet paa 24000 Kr. staaende, og da Statstilskudet først kom i 1882, ydede den Skolen et Forskud til Byggeforetagendet paa 2000 Kr., der gik over til Prioritetslaan. Efter at Statens Bidrag derefter var indgaaet, afbetaltes til Sparekassen 9000 Kr., et midlertidigt Laan i Diskontokassen paa 3000 Kr. tilbagebetaltes, og Resten anvendtes til Fuldførelse af Bygningen. 1886 maatte Skolen imidlertid atter til Anvendelse som Driftskapital laane 2000 Kr. i Sparekassen. Da imidlertid Staten som Regel ydede indtil en Trediedel af Byggesummen til de ny tekniske Skolebygninger, som senere i Mængde rejste sig rundt omkring i Landet, beholdt Skolen i Odense da ogsaa efter derom indgivet Andragende i 1891 et yderligere Tilskud til Bygningen af 10000 Kr., saa at Gælden til Sparekassen i dette Aar bragtes ned til 27000 Kr.

*) I Henhold til Indenrigsministeriets Resolution af 19de November 1878 blev der truffet den Overenskomst mellem Odense Byraad og Bestyrelsen for Odense tekniske Skole i Henseende til Skolens fremtidige Bestyrelse og Ejendomsforholdet vedrørende den ny Ejendom:

at en Fjerdedel af Bestyrelsens Medlemmer, og mindst 2 af disse, vælges af Byraadet, og

at Skolens Bestyrelse samtidig med Overdragelsen af Skødet udsteder og lader tingløse en Deklaration, ifølge hvilken Ejendommen for Fremtiden bliver til udelukkende Brug og Nytte for den tekniske Skole, hvorfor Bestyrelsen ikke uden Byraadets Samtykke nogen Sinde kan foretage nogen Disposition, der i sine Virkninger kunde medføre en Til sidesættelse heraf, navnlig ikke pantsætte den for yderligere Gæld end den, der ved Skolens Indretning i Ejendommen paahviler denne, bebyrde den med Servitutter eller bortleje nogen Del deraf for et længere Tidsrum ad Gangen end 5 Aar. Skulde Bestyrelsen beslutte sig til at lade Skolen ophøre eller forlægge Undervisningen i sin Helhed andet Steds hen, eller hvis Undervisningen faktisk skulde ophøre i et Tidsrum af 3 Aar efter hinanden, skal Byraadet paa Kommunens Vegne kunne fordrø sig Ejendommen tilskødet uden andet Vederlag end den paa samme lovlige hvilende Pantegjæld og har da at tage Bestemmelse om Ejendommens Anvendelse i lignende kommunalt Øjemed som det, hvori den er erhvervet.

Da Skolen toges i Brug den 13de Oktober 1879, afgav 1ste og 2den Sal samt Tagetagen tilstrækkelig Plads. Siden den Tid er der imidlertid blevet indrettet endnu 4 Klasseværelser i Stueetagen, det sidste i afvigte Efteraar. Alle Skolens 15 Lokaler er for Tiden i Brug i den Udstrækning, det med den fulgte Skoleplan er muligt, saa at Bestyrelsen atter har maattet tage Spørgsmaalet under Overvejelse om en Udvidelse for det Tilfælde, at Frekvensen ad Aare forøges.

Det ligger i Sagens Natur, at et Lærerpersonele som den tekniske Skoles, der fra 1872 til 1894 er vokset fra 14 til 31 Personer, i et Tidsrum som det nævnte nødvendigvis maa være undergaaet betydelige Forandringer, skønt Skolen stedse ved de Midler, der stod til dens Raadighed, har søgt at knytte en fast Stab af dygtige Lærerkrafter til sig i Erkendelsen af, at dette Forhold var af den allerstørste Betydning for dens heldige Virken. Uagtet dens økonomiske Forhold som oftest langt fra har været tilfredsstillende, har den dog stedse kunnet betale sine Lærere en anstændig Løn for deres Arbejde; den indtager i denne Henseende den første Plads blandt Landets tekniske Skoler, i hvert Fald i Provinserne. Lærerlønnen i Dagskolen har hele Tiden været 2 Kr. pr. Time; i Aftenskolen var den til at begynde med 1 Kr., men forhøjedes i 1875 til 1 Kr. 25 Øre og i 1877 til halvanden Kr. Maaneden regnes til 4 Arbejdsuger, og for Ferier fradrages intet; forsømte Timer betales derimod ikke. Der gøres ingen Forskel paa Lærerne efter Fag eller Anciennet ved Skolen.

Af Lærere, som havde Ansættelse ved Skolen før Dagskolens Oprettelse, er nævnt Holm, Lauritsen, Lendorff og M. Schmidt. Holm afløstes af Karetmager R. C. Jensen og Lendorff af Arkitekt, senere kongelig Bygningsinspektør, J. Vilhelm Petersen, som traadte tilbage i 1889 paa Grund af sine omfattende Embedsforretninger; hans yngre Broder, Arkitekt R. Alfr. Petersen, der havde virket ved Skolen siden 1883, overtog efter ham Undervisningen i borgerlig Bygningskunst i Dagskolens to ældste Klasser, medens Bygningsfaget i de to yngste Klasser besørages af Arkitekt E. Schwanenflügel (ansat 1876). Statikundervisningen lededes fra 1872 af Stadsingeniør Jochimsen, indtil han i 1888 rejste fra Byen. Amtsvejsinspektør A. Petri har

haft Fysik og Kemi, senere Fundering, Jordarbejde, Landmaaling og Nivellering samt Bygningshygiejne, ligeledes siden 1872, og virker endnu ved Skolen, ligesom Malermester Behrends, der siden 1875 har været Lærer i skygget Frihaandstegning. Dagskolen for Malere har siden sin Oprettelse i 1880 været forestaaet af Malermester Severin Sørensen, Aftenklassen for Modellering i Ler fra samme Aar af Billedskærer S. Sørensen, og Træskærerklasserne fra 1877 af Oversergent J. Nielsen.

Ikke faa af Katedralskolens Lærere har virket i Skolens Dagklasser, ligesom 7 af Borgerskolens Lærere for Tiden er ansatte i Aftenklasserne.

Ved Siden af disse eksempelvis nævnte Lærere, der har virket ved Skolen i en længere Aarrække, maa selvfølgelig nævnes Skolens mangeaarige Forstander, Adjunkt F. W. Johnsen, der foruden at være Undervisningens faste Leder, selv underviste i et eller — mens Skolen endnu ikke var saa stor — i flere Fag. Som Forstander ansattes han 1860 med en aarlig Løn af 200 Kr., denne forhøjedes i 1876 til 400 Kr., hvortil 3 Aar efter føjedes fri Bolig i Skolebygningen.

Da Johnsen i 1890 af Helbredshensyn trak sig tilbage, ansatte Bestyrelsen i hans Sted Adjunkt M. Rasmussen, som siden da har forestaaet Skolen og samtidig undervist i Matematik, Perspektiv og Projektion i Dagskolen, fra indeværende Skoleaar dog kun i de to sidstnævnte Fag paa Grund af det betydelig forøgede Arbejde med Administrationen.

Bestyrelsens Sættelse er i de første Aar i alt væsentligt som i Slutningen af forrige Periode; det tekniske Selskabs Stilling til og Indflydelse paa Skolens Anliggender er endnu den samme som i 1859. Ved den aarlige Generalforsamling aflægges Regnskab for det forløbne Aar og afgives Beretning om Skolens Virksomhed i det hele. Det hører til Undtagelserne, at Skolens Anliggender kommer til Forhandling paa Generalforsamlingen; det kan dog nævnes, at den den 26de Marts 1873 forandrede Skolens Navn til Den tekniske Skole i Odense, og at der i 1875 gjordes den Tilføjelse til Lovene, at »den, der af Bestyrelsen vælges til Forstander for Skolen, skal som saadan være stemmeberettiget Medlem af Bestyrelsen«. Fra 1862 valgte Generalforsamlingen

Revisorerne*) og valgte iøvrigt hvert Aar sine tre Bestyrelsesmedlemmer, som sammen med Repræsentanterne for de til Skolen bidragydende Autoriteter og Foreninger dannede Skolens Bestyrelse; denne var i 1872 saaledes sammensat: Odense Amts Skoleraad sendte Etatsraad W. Petersen, Industri- og Haandværkerforeningen Klokker N. Jensen og Tømrermester, Brandmajor Rasmus Petersen, Bestyrelsens Formand til sin Død († 1894), Fyns Stifts Sparekasse Direktør Urban Hansen, Fyns Stifts patriotiske Selskab Kancelliraad Sørensen; valgte af Generalforsamlingen var: Muremester A. F. Andersen, Karetmager P. Petersen og Adjunkt Johnsen; endelig var Kassereren, Malermester Løngreen, Medlem af Bestyrelsen. Odense Byraad, der havde støttet Skolen siden 1865 og allerede i 1872 var blevet anmodet om at sende et Medlem til Bestyrelsen, lod sig først i 1878 repræsentere i denne ved Borgmester, Etatsraad Koch og Apoteker, Etatsraad Lotze; efter dennes Død i 1893 valgte Byraadet Fabrikbestyrer, Cand. polyt. G. Lerche, der nu er Bestyrelsens Næstformand. Foreningen af 1889 for Haandværk og Industri i Odense har siden sin Oprettelse ydet Skolen et aarligt Bidrag af 100 Kr. og repræsenteres i Bestyrelsen af Arkitekt Monberg.

Da Kancelliraad Sørensen i 1872 rejste fra Byen, og det patriotiske Selskab, som før nævnt, i 1871—72 indsendte sit sidste Bidrag til Skolen, bortfaldt hermed ogsaa dets Repræsentation i Bestyrelsen. I 1886 bad Malermester Løngreen sig paa Grund af Alder fritaget for Hvervet som Kasserer**) og udtraadte af Bestyrelsen; han havde da paa en enkelt, kort Undtagelse nær haft Sæde i denne siden 1854, beklædt Kassererposten siden 1859 og været Lærer i Frihaandstegning fra 1869—72. Da han den 19de Marts 1879 havde været Medlem af Bestyrelsen i 25 Aar, bragte Skolens Bestyrelse ham den Dag i hans Hjem en Tak for hans mangeaarige Virksomhed.

*) Bankdirektør L. Bierfreund og Branddirektør, Kancelliraad Sørensen, der i lang Tid stadig genvalgtes; sidstnævnte flyttede 1872 fra Byen og erstattedes af Raadmand Urban Hansen. I Stedet for Bierfreund, der afgik ved Døden, kom Etatsraad W. Petersen fra 1891.

**) Siden den Tid har Forstanderen tillige været Kasserer.

Med de øvrige Pladser i Bestyrelsen er der sket følgende Forandringer:

Etatsraad W. Petersen afløstes i 1879 af Stiftamtmand, Kammerherre Heltzen, der i 1894 blev Bestyrelsens Formand.

I Stedet for Tømremester Rasmus Petersen kom Urmager Lund. Klokker N. Jensen afløstes (1874) af Klejnsmedemester H. Sørensen, der atter afløstes af Fabrikant E. W. Allerup.

Direktør Urban Hansen blev i 1872 valgt til Skolens Revisor, og Fyns Stifts Sparekasse har siden dette Aar været repræsenteret i Bestyrelsen af Direktør Krag.

Adjunkt Johnsen blev, som ovenfor omtalt, i 1875 Medlem af Bestyrelsen i sin Egenskab af Skolens Forstander. Generalforsamlingen valgte i hans Sted Stadsingeniør Jochimsen, der i 1888 rejste fra Byen. Karetmager P. Petersen afgik ved Døden i 1890. I Stedet for disse to valgtes intet nyt Medlem.

Det tekniske Selskab, der var Skolens Stifter og eneste Leder indtil i 1859, repræsenteredes saaledes til sidst kun af eet Medlem i Bestyrelsen. Men allerede fra 1881 forandredes Selskabets Stilling til Skolen meget betydeligt, idet den aarlige Generalforsamling og dermed en væsentlig Part af Selskabets aktive Deltagelse i Skolens Anliggender ophører fra dette Aar; det antog herved Karakteren af en Kreds af private Bidragydere, som kun gennem Tilsendelsen af Skolens Program holdtes à jour med dens Virksomhed. En naturlig Følge heraf var, at Medlemmernes Antal sank betydeligt: fra 85 i 1880—81 til 39 i 1893—94. Da det imidlertid erkendtes for en Sag af den største Betydning, at saa mange som muligt, særlig Haandværkere og industridrivende, interesserede sig for Skolens Gerning, besluttede Bestyrelsen sig i afvigte Eftersommer til at gaa i Spidsen for Dannelsen af et nyt teknisk Selskab. Kammerherre Heltzen sendte i den Anledning en Skrivelse til hver af de to Foreninger for Haandværk og Industri med Anmodning om at virke for Sagen, og efter at denne var bragt frem af Fabrikbestyrer Lerche paa et Møde i »Foreningen af 1889«, blev en Indbydelse om at tegne sig som Medlem henlagt i denne Forenings Læsestue og senere bragt omkring til dens Medlemmer. Da det for Skolen i højere Grad gjaldt om den personlige Støtte af Selskabets Medlemmer end om den pekuniære,

blev Minimum for det aarlige Bidrag sat til 1 Kr. 98 ny Medlemmer, repræsenterende et aarligt Bidrag af henved 200 Kr., indmeldtes. Disse tilligemed Medlemmerne af det tidligere tekniske Selskab blev derpaa indbudt til et Møde i den tekniske Skole den 7ende November, hvor der vedtoges følgende

Vedtægter for Odense tekniske Selskab.

1. Selskabets Formaal er at virke for den unge Haandværkers Uddannelse i teknisk Retning.
Dette søges naaet ved at støtte den tekniske Skole i dens Virksomhed, dels ved at Selskabets aarlige Medlemsbidrag overdrages Skolen, dels ved at Selskabet saavel gennem sin Bestyrelse som gennem Medlemmerne virker for, at der vækkes og bevares Interesse for Skolens Virksomhed som ogsaa den rette Fortaaelse af Skolens Betydning for Haandværket.
2. Medlem af Selskabet er enhver, som betaler et aarligt Bidrag af mindst 1 Kr.
3. Hvert Aar i April Maaned sammenkaldes en Generalforsamling af Selskabets Medlemmer, for hvilken der afgives Beretning om Skolens Virksomhed i det forløbne Aar.
4. Bestyrelsen dannes af 2 Medlemmer, valgte for 3 Aar af Generalforsamlingen med simpel Stemmefferhed. Selskabets Bestyrelse er tillige Medlemmer af den tekniske Skoles Bestyrelse.
5. Den tekniske Skoles Kasserer indkræver Medlemsbidraget.

I samme Møde valgtes Murermester A. F. Andersen og Tømremester P. Valdemar Nielsen til Selskabets Bestyrelse og tiltraadte altsaa i Henhold til Selskabets og den tekniske Skoles Vedtægter (Side 59) Bestyrelsen for Skolen.

Det var flere Gange, sidst under Forhandlingerne om Reorganisationen af det tekniske Selskab, blevet følt som en Mangel, at der ikke eksisterede faste Vedtægter for Skolens Styrelse og Virksomhed, efter at det tekniske Selskab havde trukket sig tilbage, og Virksomheden paa saa mange Maader var forandret og udvidet, siden dette Selskabs Love i 1859 saa Lyset. For at raade Bod herpaa overdroges det til Næstformanden og Forstanderen at udarbejde et herhen hørende Forslag, og i Tilslutning til dette vedtoges paa et Bestyrelsesmøde den 24nde September 1894 følgende:

Vedtægter for den tekniske Skole i Odense.

I.

Skolen er aaben fra 1ste Oktober til 1ste April og uden for dette Tidsrum, for saa vidt der melder sig et tilstrækkeligt Antal Elever, eller andre Omstændigheder maatte foranledige det. Undervisningen omfatter følgende Afdelinger:

A. Aftenskolen.

Maalet for denne er at give den unge Haandværker Lejlighed til, ved Siden af at han passer sin daglige Gerning, at erhverve sig de teoretiske Kundskaber og den Tegnefærdighed, som han ikke kan undvære, naar han vil arbejde sig frem i sit Fag. Afdelingen begynder den 1ste Oktober og ophører den 1ste Marts. Undervisningsfagene er:

Skrivning, Regning, Retskrivning, Bogføring;
elementær Frihaandstegning, geometrisk Tegning;
Tegning efter store Konturer og fritstaaende Legemer, Parallelprojektion, Skyggetegning efter Ornamentter og perspektivisk Konstruktionstegning;
Fagtegning for Tømrere, Murere og lign.; for Snedkere, Drejere, og lign.; for Gartnere; for Blikkenslagere, Guldsmede, Gørtlere og lign.; Modellering i Ler; Tysk; Engelsk;
Tegning paa Træ og Træudskæring;

B. Dagskolen for Bygningshaandværkere, Smede og Maskinbyggere m. fl.

Maalet for denne er at give Eleverne en videregaaende og grundigere teknisk Uddannelse; de maa derfor i den Tid, de frekventerer Skolen, lægge det praktiske Arbejde til Side og bruge al den Tid, de kan afse fra deres Tegnearbejde, til at tilegne sig de teoretiske Kundskaber, uden hvilke et fuldstændigt Kursus ikke kan gennemgaas. Afdelingen begynder den 1ste November og ophører den 1ste April. Undervisningsfagene er:

Dansk, Skrivning, Regning;
Frihaandstegning, geometrisk Tegning, Projektionstegning og Perspektivtegning og deres Anvendelse paa Skyggelæren, Maskinlære og Maskinkonstruktion, Bygningskonstruktionstegning, borgerlig Bygningskunst, Overslagsberegning;
Aritmetik, Algebra, Plangeometri, Trigonometri, Stereometri, Naturlære, omfattende mekanisk og kemisk Fysik samt en Oversigt over de vigtigste kemiske Processer med særligt Henblik paa de almindelige Byggematerialers Fremstilling og Anvendelse;

Maskinlære, Statik og dens Anvendelse paa Læren om Materialernes Styrke og Maskinernes Virksomhed samt paa Bygnings- og Maskinkonstruktioner;
Landmaaling, Nivellering, Jordarbejde, Fundering, Vandafledning, Ventilation.

C. Dagskolen for Malere.

Afdelingen begynder 1ste November og ophører 1ste April. Der undervises i:
Frihaandstegning, Aftrækning, Aaring, Marmorering, Malning, Komposition.

For saa vidt et tilstrækkeligt Antal Elever melder sig, vil og saa andre Fag end de her nævnte kunne gøres til Genstand for Undervisning, og Foredrag over forskellige Emner blive afholdt.

II.

Betalingen for Undervisningen i Aftenskolen er 1 Kr. for hver ugentlig Time for hele Vinteren (2 Kr. for Tysk, Engelsk og Bogføring), i Dagskolen for Bygningshaandværkere, Maskinarbejdere m. fl. 15 — eller 10 — Kr. og i Dagskolen for Malere 6 Kr. pr. Maaned. Fripladser, Moderation i Betalingen og Stipendier tiltaas under anbefalende Omstændigheder.

III.

Skolens Bestyrelse er sammensat paa følgende Maade:

- 1 delegeret fra Odense Amts Skoleraad.
 - 3 delegerede fra Odense Kommune.
 - 1 delegeret fra Fyns Stifts Sparekasse.
 - 3 delegerede fra Foreningen af 1889 for Haandværk og Industri i Odense.
 - 2 delegerede fra Odense tekniske Selskab.
- Skolens Forstander er Medlem af Bestyrelsen.

Bestyrelsen vælger en Formand og en Næstformand, der tilige med Skolens Forstander danner et Skoleudvalg. Forandringer i Bestyrelsens Sammensætning vedtages af Bestyrelsen.

IV.

Bestyrelsen ansætter og afskediger en lønnet Forstander, der bliver Lærernes nærmeste foresatte, og som under Skoleudvalget leder den hele Skolevirksomhed. Bestyrelsen fastsætter Lønninger og vedtager Budgettet. Skoleudvalget antager og afskediger Lærerne.

V.

Ved Skoleaarets Slutning foretages den aarlige Præmieud-
deling og afgives Beretning om Skolens Virksomhed i det for-
løbne Skoleaar i Overværelse af Eleverne, deres paarørende, Med-
lemmer af Foreningen af 1889 for Haandværk og Industri og
Medlemmerne af Odense tekniske Selskab.

Odense den 24nde September 1894.

E. W. Allerup. *A. F. Andersen.* *Heltzen.* *G. Koch.*
Krag. *Georg Lerche.* *Lund.* *J. Monberg.*
M. Rasmussen.

Denne Oversigt over Skolens Udvikling kan ikke sluttes uden med Tak til de mange, der paa forskellig Maade har støttet Skolen i det forløbne halve Aarhundrede. Den Tilfredsstillelse, det har været for Skolen at se sine Bestræbelser paaskønnede, har været en mægtig Løftestang for den til Overvindelse af de Vanskeligheder, der ikke saa sjældent i forskellig Skikkelse har stillet sig i Vejen for dens Virksomhed. Foruden den Anerkendelse, der ligger i de betydelige aarlige Bidrag fra offentlige og private Institutioner, har Skolen ogsaa paa mange andre Maader modtaget Beviser paa, at dens Gerning anses for god og derfor værd at støtte. Det er saaledes af Interesse at kunne meddele en ikke saa ganske lille Fortegnelse over Legater, der i de senere Aar er skænket Skolen. I 1878 modtog den Apoteker Gustav Lotzes Præmielegat paa 1200 Kr., i 1882 Tømrermester Rasmus Petersens Legat paa 2000 Kr., samme Aar Fyns Stifts Sparekasses Præmielegat paa 1000 Kr., i 1887 Etatsraad J. C. Dreyers Præmielegat paa 500 Kr. og samme Aar Tømrermester J. Hansens Præmielegat paa 200 Kr. og endelig i 1892 Fabrikant Christian Mogensens Præmielegat paa 1000 Kr. Af disse 6 Legater, der tilsammen repræsenterer en Kapital paa 5900 Kr., og hvoraf Renterne anvendes til Premier eller Understøttelser for flinke Elever, er de to førstnævnte og det sidste henlagte under Odense Byraad.

Skolen har i Aar gennem Hr. Kammerherre Heltzen modtaget 600 Kr. af Fyns Stifts Kommunefond og derfor anskaffet værdifulde Haandbøger og Undervisningsmateriel. Den har endvidere i Aarenes Løb faaet ikke faa Gaver af private af Bøger, Modeller og mindre Pengebeløb til Præmier m. m. En særdeles betydelig Gave erholdt Skolen i afvigte Efteraar, idet Fyns Stifts Sparekasse i Anledning af sit 50-Aars Jubilæum skænkede den 10000 Kr. »i Betragtning af den Betydning, dens Virksomhed, støttet af dygtige Lærerkræfter, har haft saa vel for By som for den største Del af Landet her i Stiftet«. Endnu skal kun nævnes, at Skolen stedse ved de forskellige Udstillinger, hvor den har fremvist Prøver paa sine Elevarbejder, har høstet Anerkendelse: hædrende Omtale i København 1872 og Sølvmedaille ved Industri- og Landbrugsudstillingen i Odense 1885 og i Aarhus 1876. Senere har Skolen deltaget i den nordiske Industri- og Landbrugsudstilling i København 1888 og i de to af teknisk Provinsskoleforening foranstaltede Udstillinger af Elevarbejder og Undervisningsmateriel fra tekniske Skoler i Provinserne, i Odense 1892 og i Aarhus 1894. Efter de gældende Bestemmelser fandt ved disse Udstillinger ingen Præmiering eller Bedømmelse Sted af Skolearbejder.

Der er saaledes al Grund for Skolen, naar den ser tilbage paa de svundne Aar, til Glæde og Tilfredshed med, hvad den har virket; ved Siden af Fejlgreb og spildte Anstrengelser har den et stort og dygtigt Arbejde og en Rigdom paa gode Resultater at opvise, der giver de bedste Løfter om, at det ogsaa for Fremtiden vil lykkes den at arbejde paa den rette Maade for Haandværkerstandens Dygtiggørelse og derigennem for det hele Samfund.

II.

1894—1919.

ODENSE TEKNISKE SKOLE.

1894—1919.

Den 19de November 1894 foranstaltede Skolen en større Festlighed i Anledning af sin 50-aarige Bestaaen. Til Festen var indbudt foruden de Autoriteter og Institutioner, der ydede Skolen Støtte, Inspektøren for de tekniske Provinsskoler, Byens Honoratiories, Repræsentanter for tekniske Skoler i Fyns Stift, Skolens Lærere samt de ældre af Eleverne.

Om Formiddagen samledes man i Haandværkerforeningens Festsal, der beredvilligt var stillet til Raadighed. Efter at den daværende Formand, Stiftamtmand, Kammerherre Heltzen havde budt Velkommen, afsang Haandværkersangforeningen den første af 2 i Dagens Anledning af en af Skolens Lærere, Lærer Løwe, forfattede Sange, hvorefter Formanden paany tog Ordet og i sin Tale navnlig fremhævede Skolens gradvise Fremgang fra en ringe Begyndelse til dens daværende betydelige Virksomhed og udtalte til Slut de bedste Ønsker for Skolen og for Haandværkerstanden. Forstanderen, Adjunkt M. Rasmussen, gav derefter en udførlig Fremstilling af Skolens Tilblivelseshistorie og senere Udvikling, hvorefter Festen sluttede med Afsyngelsen af endnu en Sang. Om Aftenen var der Festmiddag i Haandværkerforeningens Lokaler.

De mange gode Ønsker, der ved denne festlige Lejlighed for 25 Aar siden blev udtalt for Skolen og dens fremtidige Udvikling, er, maa vi sige, i fuldt Maal blevet opfyldt. Trods Vanskeligheder af forskellig Art har Skolen arbejdet sig støt og sikkert fremad, og, naar det er lykkedes for den at udvide sin Virksomhed ganske

betydeligt paa mange Omraader, skyldes dette ikke mindst den forstaaende Støtte, den altid har modtaget fra forskellige Sider, og da særlig fra Stat og Kommune.

Skolebygningen.

Ved Begyndelsen af denne Periode, i 1894, havde som tidligere omtalt Skolen sin Bygning i Frue Kirkestræde og disponerede her over ialt 15 Lokaler. Men det kneb allerede da stærkt med Pladsen. I 1896—97 var Elevantallet steget til over 700, hvad der var omtrent det dobbelte af Skolens Elevantal i 1879, da den ny Skolebygning toges i Brug. En saadan Udvikling var ikke forudset og kunde vanskelig forudses ved Erhvervelsen og Indretningen af Ejendommen i Frue Kirkestræde. I 1897—98 maatte ikke mindre end 6 af Skolens Klasser henvises til at modtage Undervisning i Kommunens Skolebygning i Overgade, og endda maatte 30 Elever afvises. Under disse Forhold tog Bestyrelsen under Overvejelse, om det var muligt at skaffe yderligere Plads i direkte Tilslutning til Skolebygningen; men efter moden Overvejelse kom man, heldigvis vil vi nu sige, til det Resultat, at der ad den Vej umuligt kunde naas et blot nogenlunde tilfredsstillende Resultat, men at man burde opføre en helt ny Bygning.

Efter at have sikret sig Salg af Ejendommen i Frue Kirkestræde til en Pris af 50000 Kr. ansøgte Bestyrelsen Odense Byraad om at faa overladt en passende Byggegrund paa ca. 5000 Kvadratalen. Byraadet stillede sig overordentlig imødekommende og skænkede en udmærket beliggende Grund i Munke Mose, hvis Værdi dengang blev anslaaet til 40000 Kr. Paa Forslag af daværende Indenrigsminister Bardenfleth bevilgede Rigsdagen 42000 Kr., Odense Amt skænkede 5000 Kr. og Fyns Stifts Kommunefond 10000 Kr.; Fyns Stifts Sparekasse havde »i Erkendelse af Skolens Betydning for hele Fyns Stift« allerede som tidligere nævnt paa Skolens 50-Aars Jubilæumsdag skænket 10000 Kr. til en Byggefond; ved Salget af Ejendommen i Frue Kirkestræde udbetalte Køberen straks 10000 Kr. Disse Beløb udgjorde tilsammen noget

over 130000 Kr., og Bestyrelsen besluttede da at skride til Opførelsen af den ny Skolebygning. Der nedsattes et Byggeudvalg bestaaende af Skolens daværende Formand, Driftsbestyrer G. Lerche, Bestyrelsesmedlemmerne Arkitekt Haugsted og daværende Tømrermester P. Poulsen. Efter udbudt Konkurrence meddeltes der Arkitekt N. Jacobsen af Odense 1ste Præmie, samtidig med at han valgtes til Bygmester, og i Efteraaret 1899 stod den ny smukke Skolebygning færdig til at tages i Brug.

Façade mod Munke Mose.

Bygningen, hvis Midterfløj er opført i 3 og Sidefløjene i 4 Etager foruden Kælder, indeholder ca. 30 Klasseværelser, Kontor, Lærerværelse, Bibliotek m. m. samt en større Foredragssal, desuden Bolig for Forstander og Pedel. Skolen blev endvidere forsynet med Centralopvarmningsanlæg og særlig elektrisk Central. Den samlede Udgift til denne Bygning, Grund og Inventar medregnet, beløb sig til ca. 230000 Kr.

Indvielsen fandt Sted den 4de November 1899 ved en Højtidelighed i Skolens Foredragssal. Ved denne Lejlighed, hvor blandt mange andre ogsaa Indenrigsministeren var til Stede, blev der af

Haandværkersangforeningen afsunget en Kantate forfattet i Dagens Anledning af Lærer Løwe, hvorefter Formanden, Driftsbestyrer Lerche i en Tale gjorde Rede for Bygningens Tilblivelse, rettede en Tak til alle, der havde bidraget til, at den store ny, saa haardt tiltrængte Skolebygning nu var blevet til Virkelighed, og ønskede Lykke og Velsignelse med det Arbejde, der her skulde udrettes: »at denne Skole«, saaledes endte Formanden sin Tale, »maa blive en god Hjælper for vor Haandværkerstand, saa at den ret kan

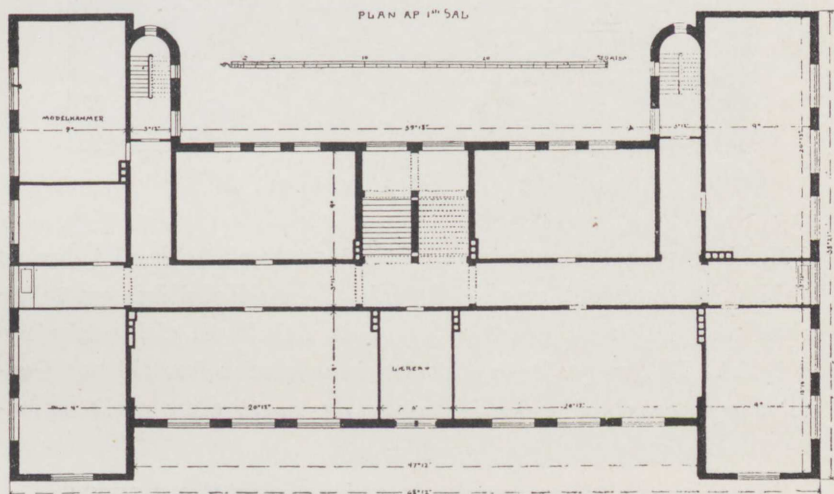
Façade mod Skolens Gaard.

komme til at svare til Øjemedet: at løfte og styrke Standen i dens Arbejde for Oplysning og Fremgang«. Derefter holdt Skolens Forstander, Adjunkt Rasmussen, et Foredrag, hvori han i Hovedtrækkene gennemgik den tekniske Undervisnings Udvikling her i Landet, dens Stilling i Nutiden og dens mulige Vilkaar i Fremtiden. Højtideligheden sluttede med Afsyngelsen af sidste Del af Kantaten, og om Aftenen var der Festmaaltid i Haandværker- og Industriforeningen.

Med denne ny Skolebygning var der, mente man, givet Skolen rummelig Plads til at udfolde sin Virksomhed i en overskuelig

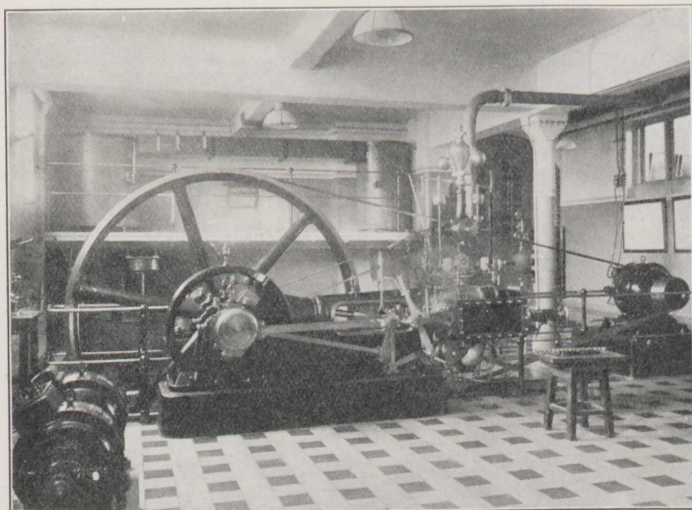
Aarrække. Dog førte Udviklingen med sig, at det allerede efter en halv Snes Aar blev nødvendigt at foretage forskellige Forandringer med og atter nogle Aar derefter visse Udvidelser af Bygningen.

Efter at den ny Afdeling, Skolens Maskinbygnings-Teknikum, der, som det senere vil blive omtalt, oprettedes November 1905, havde vist sig levedygtig, stod det nemlig Bestyrelsen klart, at der til Støtte for denne Afdelings Undervisning maatte skabes moderne Laboratorier for Maskinteknik og Elektro-

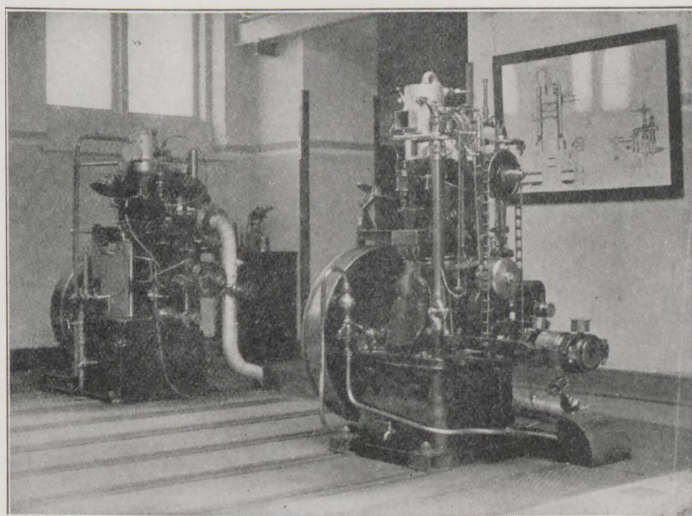
Plan af Skolens 1ste Sal.

teknik. Men var dette ikke alt for bekosteligt og derfor økonomisk en uoverkommelig Opgave? Skolen var nu imidlertid saa heldig i sit Opvarmingsanlæg og dermed forbundne elektriske Central at have et udmærket Grundlag for et saadant Laboratorium, idet det forhaandenværende fuldstændige Dampmaskinanlæg særdeles vel kunde inddrages under Maskinlaboratoriet og altsaa ogsaa anvendes til Laboratorieøvelser. Efter Ansøgning til Ministeriet blev der dernæst i 1908—09 bevilget et ekstraordinært Statstilskud paa over 26000 Kr., ligesom der et Par Aar tidligere var bevilget 5000 Kr. til Anskaffelse af elektroteknisk Materiel. For disse Beløb paabegyndtes saa Indretningen af et Maskinlaboratorium, det første her i Landet uden for Polyteknisk Lærestalt. Den vestlige Fløj

Fra den store Maskinsal.

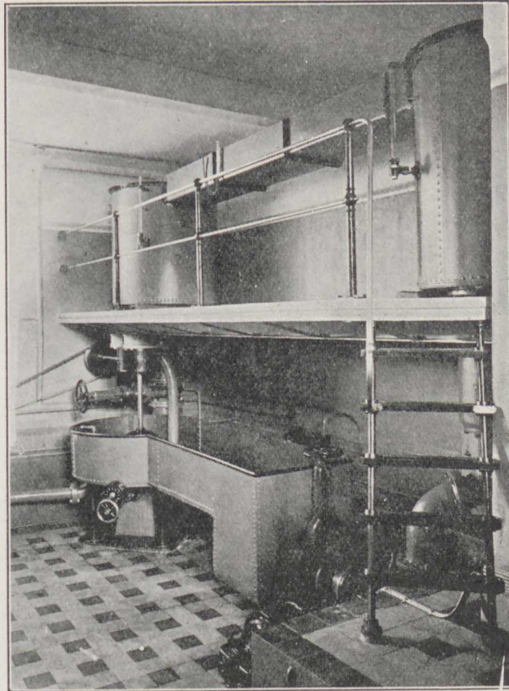
af Kælderetagen omdannedes til en ret anseelig Maskinsal i direkte Forbindelse med det gamle Maskinlokale og Kedelhus, og tillige indrettedes i den samme Fløj et andet Lokale til elektrotekniske og fysiske Maalinger. I Maskinsalen installeredes foreløbig en Gas-motor og nogle elektriske Maskiner og Aaret efter et Dampma-

Fra den ny Maskinsal.

skinanlæg med Overfladefortætter og et kombineret Pumpe- og Turbineanlæg. Hermed var Begyndelsen gjort, og senere er Laboratorierne Aar for Aar blevet forsynet med nyt og tidssvarende Materiel; i 1902—03 ydede saaledes Odense Kommune 2000 Kr. hertil.

Men ogsaa Lokalerne er blevet udvidet, idet der i 1915—16 ved Tilbygning til Kælderetagen blev lagt en ny anselig Maskinsal til de andre Lokaler. Heri er installeret en liggende Dieselmotor og 2 Petroleumsmotorer, de sidste skænket gennem Direktøren for Maskinistundervisningen, foruden adskillige elektriske Motorer m. m. Ved denne Udvidelse blev der ogsaa, som det fremgaar af omstaaende Plan, ind-

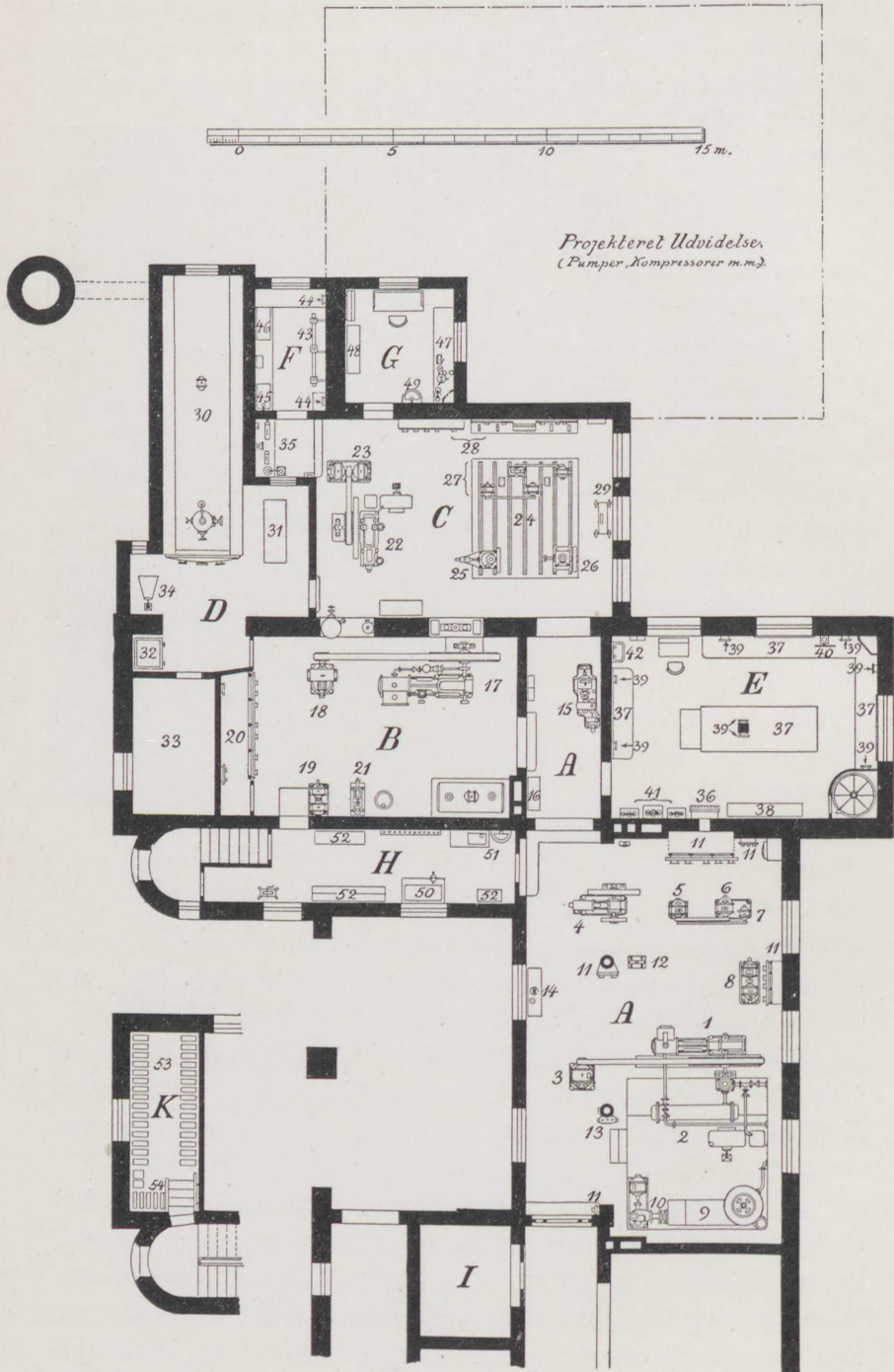

Pumpe- og Turbineanlæg.

rettet særlige Lokaler til et Akkumulatorbatteri, og til specielle Maalinger samt et Kontor til Laboratorielederen og et Værksted. Til denne ret store Udvidelse ydede Staten 18000 Kr. og Skolen af sine egne Midler ca. 10000 Kr.

Ialt staar Laboratorierne med Tilbehør nu Skolen i en Sum af over 100000 Kr. regnet efter Priserne før Krigen, og de forskellige Kraftmaskiner og Motorer, der her findes, kan tilsammen præstere omkring 150 HK.

Af andre Forandringer og Forbedringer, der i Aarenes Løb er foretaget med Skolebygningen, bør nævnes, at der er indrettet særlige Lokaler for Undervisning i Fysik, Kemi, Materiallære, Maskinlære og Elektroteknik, Lokaler, der hver for sig er forsynet med passende Samlinger af Undervisningsmateriel og iøvrigt ud-

Plan over Maskinlaboratoriet m. m.

Forklaring til Planen over Laboratorierne.

A. Maskinlaboratorium.

1. Forsøgsdampmaskine, 15—20 eff. HK.	9. Turbineanlæg, 1,5 eff. HK., 2,5 m Faldhøjde.
2. Kondensationsanlæg med Luftpumpe.	10. Elektrisk dreven Centrifugalpumpe.
3. Belastningsdynamo, 110 Volt, 14 KW.	11—11. Fordelingstavler.
4. Eksplosionsmotor for Gas eller Benzin, 10 eff. HK.	12. Belastningsmodstand (Vandmodstand).
5. Elektromotor, 440 Volt, 7 HK.	13. Apparat til Varmprøvning af Mano- og Vacuummetre samt Indikatorfjedre.
6. Etankeromformer, 110— $65/75$ Volt, 4,5 KW.	14. Arbejdsbord med Apparat til Koldprøvning af Indikatorfjedre.
7. Ladedynamo, $10/20$ Volt, 40 Amp. for 10 Volts Akkumulatorbatteri (Nr. 54).	15. Laval's Damp turbine, 20 eff. HK. med tilkoblet Shunt dynamo.
8. Omformer fra Jævn- til Trefaset Vekselspænding, 2,5 KVA.	16. Instrumentskab.

B. Maskinlaboratorium (elektrisk Central for Skolen).

17. Højtryksdampmaskine, 35 eff. HK.	20. Hovedfordelingstavle med Felter for Nr. 3, 15, 18, 23 og 53.
18. Shunt dynamo, 110 Volt, 20 KW.	21. Dampføddepumpe.
19. Ladedynamo for 110 Volts Akkumulatorbatteri. (Nr. 53).	

C. Ny Maskinsal (Prøvesal for Motorer og elektriske Maskiner).

22. 12 HK. liggende Deutzer-Dieselmotor.	26. 8 HK. Alpha-Motor til Petroleum.
23. Dobbelgenerator.	27. Forskellige elektriske Maskiner, opstillet til Prøvning.
24. Fastspændingsplan for mindre Forbrændingsmotorer og for elektriske Maskiner.	28. Universalfordelingstavler.
25. 6 HK. Hein-Baadmotor til Benzin og Petroleum.	29. Transportabel Belastningsmodstand.

D. Kedelhus.

30. Cornisk Kedel 8 atm. Tryk, 40 m ² Hedeflade.	34. Kulvægt.
31. Hjelpekedel, 10 m ² Hedeflade.	35. Arbejdsbord med Fjerntermometer og Trækmaaler samt Analyseringsapparater (Orsat og Heinz).
32. Filter- og Maaletanke for Fødevand.	
33. Kulrum.	

E. Laboratorium for fysiske og elektrotekniske Finmaalinger.

36. Universalfordelingstavle.	40. Spejlgalvanometer med lodret anordnet Aflæseindretning.
37—37. Faste Arbejdsborde.	41. 3 Skabe med Præcisionsvægte.
38. Instrumentskab.	42. Vadske.
39—39. 8 Strømaftagningssteder for Jævn- og Vekselstrøm.	

F. Til Fotometri og Fotografi.

43. Fotometerbænk.	45. Vadske.
44—44. Strømaftagningssteder.	46. Instrumenter m. m.

G. Kontor for Laboratorielederen.

47. Fast Arbejdsbord med Junkers Kalorimeter for Gas og Olie.	48. Instrumenter.
	49. Vadske.

H. Værksted.

50. Filebænk.
51. Vadske.

I. Materialerum.

52. Værktøjsskab.

K. Akkumulatortrum (i Etage lige over Fordelingstavlen Nr. 20).

53. Akkumulatorbatteri, 60 Celler, 216 AT. ved 3 Timers Udladning.	54. Akkumulatorbatteri, 5 Celler, 120 AT. ved 3 Timers Udladning.

styrede paa moderne Maade med Lysbilledapparater m. m. I 1914 indlagdes der »W. C.« i Skolebygningens forskellige Etager.

I 1917 endelig blev der installeret et Læretrykkeri og et Læresætteri i et Par af Skolens Kælderlokaler; Midlerne hertil blev skaffet dels af Staten, dels af Odense Bogtrykkerforening i Forbindelse med Typografisk Forbund.

Den ny Skolebygning, der ved Indvielsen syntes rigelig stor, alt for stor mente mange dengang, er nu efter 20 Aars Forløb i Virkeligheden blevet for lille. Dette kunde maaske synes underligt, da det samlede Elevantal (se Oversigten Side 78) ikke er vokset særlig stærkt, fra ca. 800 til ca. 1000, men det hænger sammen med, at den Udvikling, Undervisningen har gennemløbet, stiller stadig voksende Krav til Plads; dette gælder ikke mindst for Dagskolen med de mange særlige Lokaler til specielle Undervisningsfag. Netop nu i Sommeren 1919 har Bestyrelsen derfor besluttet at lade udarbejde Planer til og Overslag over en større Tilbygning i umiddelbar Tilslutning til den nuværende Bygnings vestlige Fløj; til denne paatænkte Tilbygning blev noget af Grunden allerede lagt ved den sidste ovenfor omtalte Udvidelse af Maskinlaboratoriet.

Dette er i korte Træk Udviklingen af de rent ydre Rammer, inden for hvilke Skolen i de sidste 25 Aar har øvet sin Virksomhed. Om denne Virksomhed skal der nu paa de følgende Sider gøres nærmere Rede.

Undervisningen.

Hvis der skal gives en Oversigt over Skolens forskellige Undervisningsomraader og dens Udvikling i de sidste 25 Aar, maa det erindres, hvor langt der var naaet ved Begyndelsen af Perioden.

Dagskolen omfattede da en 4-klasset Skole for Bygningshaandværkere, Maskinbyggere m. fl.; hvor Undervisningen kun var delt for den egentlige Fagundervisnings Vedkommende, samt en Afdeling for Malere med een enkelt Klasse. Undervisningen begyndte 1ste November og sluttede 31te Marts.

Aftenskolens Elever var fordelt i 25 Klasser; den forbedende Undervisning, der strakte sig over $1\frac{1}{2}$ à 2 Vintre, var fælles for de forskellige Fags Læringer, og Delingen efter Fag skete først, efter at denne Undervisning var gennemgaaet. Undervisningen begyndte 1ste Oktober og sluttede 1ste Marts. I 6 à 7 Maaneder om Aaret var Skolen praktisk talt helt lukket.

Vi vil nu følge Udviklingen af hver af Afdelingerne lidt nærmere og begynder med:

Dagskolen for Bygningshaandværkere. Som tidligere omtalt gennemførtes Undervisningen her fra 1893 for Hovedfagenes Vedkommende i Overensstemmelse med »Regulativ for Undervisning i Bygningsstatik og borgerlig Bygningskunst« (se Side 37), saaledes at Elevarbejderne i disse Fag fra nævnte Aar kunde indsendes til Københavns tekniske Skole og der bedømmes af en Eksamenskommission i Forbindelse med Faglærerne fra Odense. Var Censuren i disse Fag samt i Matematik, Fysik, Kemi, Fundering og Jordarbejde, til hvilke Skolen efter den med Kunstakademiet truffne Ordning erholdt Opgaverne til de skriftlige Prøver tilsendt gennem Skolen i København, tilfredsstillende, kunde vedkommende Elev, om han maatte ønske det, fortsætte sin Uddannelse paa Akademiet. Dagskolen for Bygningshaandværkere var saaledes paa een Gang en Skole for det praktiske Haandværk og en Forskole til Akademiet; denne Ordning var naturligvis en Fordel for de ikke særlig mange Elever, der ønskede at gaa videre, men iøvrigt nærmest uheldig, da den paa flere Omraader hindrede eller i alt Fald virkede hæmmende paa en fri og tidssvarende Udvikling af Bygningsskolens Undervisning. Forholdene førte da ogsaa med sig, at denne ret intime Forbindelse med Akademiet ikke lod sig opretholde længere end til 1910, da Akademiet selv oprettede sin bygningstekniske Skole til Uddannelse af Arkitektelever.

De tekniske Skoler var derved paa een Gang blevet frit stillet med Hensyn til Ordningen af Undervisningen, og den ny Bevægelse, for hvilken Arkitekt P. V. Jensen-Klint særlig var Talsmand, maatte derfor ganske naturligt gøre sig gældende. Denne Bevægelse gik ud paa, at Skolerne gennem deres Dagskoleundervisning i langt højere Grad end tidligere burde søge at vække Elevernes og derigennem særlig Landhaandværkernes Sans for god og smuk

Bygningsform ved at søge tilbage til de mange smukke, gamle Bygninger, vort Land ejer, og tage disse til Forbilleder ogsaa i det moderne Byggeri. — Disse Tidens Fordringer resulterede da i en Revision af Bygningsskolernes Undervisningsplan.

I denne ny Plan, som indførtes ved Skolen i Odense i 1911, og hvis Undervisning er gennemført første Gang for alle Klasserne i Efteraaret 1915, er Statikken, der tidligere havde bredt sig alt for meget, trængt en Del i Baggrunden og derved sat paa sin rette og naturlige Plads. Som et nyt Hovedfag er dernæst indført Opmaaling af gode ældre Bygninger og Bygningsdetaljer; endvidere udarbejder Eleverne i de 2 ældste Klasser en Gang om Maaneden Skitseopgaver, ligesom der ved Kursusarbejderne i Husbygning nu ikke alene lægges Vægt paa den konstruktive Side, men ogsaa paa Bygningens Form. Endelig er der, ligeledes for at virke i den samme Retning: Udvikling af Elevernes Smag, indført Forelæsninger over Bygningshistorie, hvor Fremvisning af Lysbilleder benyttes i stor Udstrækning.

For at optages i denne ny Bygningsskole kræves der de Kundskaber, der kan erhverves i Aftenskolens forberedende Klasser. Saadanne Elever, navnlig fra Landet, der ikke har gaaet i Aftenskole, kan gennemgaa denne forberedende Undervisning i en Dagklasse i Løbet af Oktober Maaned, altsaa inden Undervisningen i første Bygningsklasse begynder den 1ste November.

Bedømmelsen af Arbejderne i Hovedfagene foretages af en for alle de store Skoler fælles Eksamenskommission, der ogsaa stiller de skriftlige Opgaver i Afgangsfagene.

Efter at denne Nyordning af Bygningsskolen havde antaget faste Former og i det hele og store havde vist sig at virke tilfredsstillende, maatte det fra mange Sider føles som unaturligt og i Længden uholdbart, at Forbindelsen mellem de store tekniske Skoler og Akademiet var ganske brudt; det maa derfor hilses med ublandet Glæde, at det fra 1918 atter er lykkedes at træffe en Ordning, hvorefter Elever med Afgang fra Bygningsskolen kan fortsætte deres Uddannelse ved Akademiet, saafremt Hovedfagene er bestaaet paa tilfredsstillende Maade efter nærmere angivne Regler.

I Begyndelsen af Perioden var, som nævnt, Undervisningen i saa mange Fag som muligt fælles for Bygningshaandværkere og

Maskinbyggere; efterhaanden som den udvidede Maskinundervisning gennemførtes (fra 1905) blev denne Forbindelse løst, og nu er Undervisningen helt selvstændig for de to Afdelinger. Denne Adskillelse lettedes i høj Grad paa Grund af det store Elevantal.

Tilslutningen til Bygningsskolen har nemlig, som det fremgaar af Oversigten paa Side 78, altid været udmærket, og Skolen har stedse, ligesom iøvrigt ogsaa de andre af Dagskolens Afdelinger, haft Elever fra alle Egne af Landet. Den gode Tilslutning til Skolen har gjort det muligt fra Sommeren 1912 at holde Undervisningen i de 2 ældste Bygningsklasser i Gang ogsaa i Sommersemestret. Herved opnaas, at ældre udlærte Svende, der maatte ønske det, kan gennemgaa Skolen i Løbet af et betydeligt kortere Tidsrum, hvad der i mange Tilfælde kan være af afgørende Betydning; Tilslutningen til Sommerklasserne viser da ogsaa (se S. 78) en gradvis Stigning. Denne Sommerundervisning, der kun findes ved Skolen i Odense, medfører desuden andre og væsentlige Fordele baade for Eleverne og for Skolen: Holdene bliver mindre; Undervisningen i det vigtige Fag Opmaaling kan drives langt mere rationelt og tilfredsstillende om Sommeren; Skolens Lokaler tages mere ligeligt i Brug hele Aaret; endelig er, hvad Skolen tillægger den allerstørste Betydning, ved Indførelse af kontinuerlig Undervisning den første Betingelse til Stede for at kunne knytte virkelig fast ansatte Lærere til Skolen.

I Modsætning til Bygningsklasserne var Tilslutningen til Maskinklasserne i Begyndelsen af Perioden, som iøvrigt ogsaa før 1894, ringe, hvert Aar kun 7—8 Elever ialt (se S. 78), hvorfor alle 4 Klasser, der hørte til et fuldstændigt Kursus, ikke hver Vinter var i Virksomhed. Nogen Forøgelse i Tilgangen fandt dog Sted efter 1900, og dette gav Stødet til, at der i 1902 ansattes en særlig Lærer til at bestride Undervisningen i Maskinafdelingens Hovedfag. For Skolens Ledelse blev det imidlertid efterhaanden mere og mere klart, at den saakaldte »Konstruktøruddannelse«, som denne 4-klassede Maskinskole kunde give, ofte var utilstrækkelig for de unge Mennesker, der efter at have lært Fagets Praksis ønskede at dygtiggøre sig til selvstændige Stillinger. Efter forskellige Overvejelser og efter Forhandling med den daværende Inspektør for de tekniske Provinsskoler, Professor C. F. Andersen,

Skoleaar	Samlet Eleveantal	Samlet Antal Undervisningstimer	Antal Elever i Dagskolens forskellige Afdelinger										Antal Undervisningstimer i Dagskolen		
			Bygningssk.			Dagskolen f. Sm. og Maskinarb.	Snedkerskolen	Malerskolen	Afd. for Tegning	Maskin-Tekn.				Andre Elever	
			Sommer	Vinter	Ialt					Sommer	Vinter	Ialt			Samlet Eleveantal i Dagskolen
1894-95..	654	6402	»	54	»	8	»	30	»	»	»	3	95	3361	
1895-96..	731	6913	»	61	»	7	»	34	»	»	»	1	103	3588	
1896-97..	707	7389	»	70	»	8	»	36	»	»	»	»	114	3921	
1897-98..	735	7751	»	72	»	7	»	33	»	»	»	2	114	4115	
1898-99..	804	9563	»	86	»	8	»	36	»	»	»	3	133	4406	
1899-1900	750	10288	»	75	»	12	»	40	»	»	»	4	131	4738	
1900-01..	881	11123	»	113	»	14	»	43	»	»	»	5	175	5209	
1901-02..	846	10713	»	100	»	20	»	38	»	»	»	6	164	4953	
1902-03..	823	12227	»	81	»	21	»	37	»	»	»	1	140	5750	
1903-04..	802	11405	»	71	»	21	»	32	»	»	»	»	124	5248	
1904-05..	731	11651	»	75	»	19	»	32	»	»	»	»	126	5775	
1905-06..	773	12631	»	81	»	20	5	27	12	»	2	2	6	155	6577
1906-07..	810	14271	»	79	»	13	12	30	18	7	10	10	5	167	8204
1907-08..	854	15218	»	78	»	9	11	24	8	14	15	17	1	148	8810
1908-09..	943	17061	»	114	»	3	17	19	6	15	21	28	1	188	10596
1909-10..	921	17406	»	118	»	2	17	21	7	19	25	30	»	195	11032
1910-11..	931	17795	»	112	»	»	12	28	12	33	41	48	1	213	12073
1911-12..	918	19018	»	108	»	»	14	32	19	41	46	59	»	232	12584
1912-13..	926	19934	10	104	108	»	16	20	10	46	48	66	»	220	13630
1913-14..	927	21188	10	96	101	»	14	23	12	44	40	57	2	209	14033
1914-15..	921	21707	5	83	88	»	14	18	11	44	39	60	3	194	14140
1915-16..	946	23590	14	74	80	»	8	27	14	53	50	69	4	202	14988
1916-17..	924	24347	14	69	75	»	6	17	14	58	57	78	6	196	15259
1917-18..	977	25791	16	77	80	»	7	27	19	65	73	91	4	228	15552
1918-19..	1030	25756*	22	88	88	»	10	51	18	74	74	101	2	270	15032*

der var stærkt interesseret i Sagen og lovede denne sin Støtte, besluttede Bestyrelsen sig derfor til i 1905 at søge Maskinundervisningen udvidet og moderniseret ved Oprettelsen af en 6-klasset Maskinskole med kontinuerlig Undervisning.

*) Paa Grund af Lukningen i Anledning af Influenzaepidemien er 1300 Timer gaaet tabt, heraf 700 i Dagskolen.

**) Heraf 23 Malermestre til et kortere Kursus.

I det første Program, der udsendtes i Efteraaret 1905, og hvor der gøres Rede for Skolens Maal, hedder det bl. a.:

Maskinindustriens og dermed beslægtede Industriers Udvikling i vort Land har medført, at stedse flere og flere unge Mennesker maa søge teoretisk-faglig Uddannelse for at kunne gøre Fyldest i selvstændige eller ledende Stillinger paa forskellige Trin inden for de nævnte Industriers Omraade.

En saadan Uddannelse gives for Tiden i sin højere Form og paa videnskabeligt Grundlag af den polytekniske Læreanstalt og i lavere Form paa elementær Grund i nogle af Landets største tekniske Skoler (København, Odense, Aarhus, Randers).

Denne sidste Uddannelse (»Konstruktørexamen«), der som Regel tilendebringes i fire paa hverandre følgende Vinterhalvaar, føles imidlertid ofte utilstrækkelig af Elever, der ønsker at dygtiggøre sig til Pladser, hvor der kræves større Selvstændighed under Arbejdets Udførelse, medens saadanne ofte er afskaaret fra at slaa ind paa den polytekniske Vej, enten fordi deres Evner og Interesser gaar i mere praktisk Retning, eller fordi de med den længere Uddannelsestid følgende betydelige Udgifter lægger Hindringer i Vejen for dem, eller mulig af andre Grunde.

Under saadanne Forhold foretrækker mange da at søge deres Uddannelse i Udlandets, især i Tysklands, Skoler, enten saaledes, at de helt gennemgaar en af de derværende maskintekniske Mellem-skoler, hvis Undervisningskursus for Elever uden særlige Forundskaber som Regel omfatter 6 halvaarlige Semestre, eller saaledes — saafremt de har gennemgaaet en af ovennævnte tekniske Skoler herhjemme — at de skaffer sig det fornødne Supplement til de alt erhvervede Kundskaber; men at Uddannelsen i det sidste Tilfælde baade maa komme til at lide under Mangel paa Enhed og Sammenhæng og ogsaa tage længere Tid, er selvindlysende. Elevkontingentet her fra Danmark til de tyske Maskinskoler er forholdsvis meget betydeligt og har i en Aarrække været i stadig Stigen.

De her omtalte Forhold afgiver da formentlig et talende Vidnesbyrd om, at der her i Landet er Trang til en Læreanstalt, der bygger paa en noget bredere videnskabelig Grund, end de tekniske Skolers Maskinafdelinger for Tiden er i Stand til, men ved Siden heraf helt igennem giver en Undervisning i saa nær Tilslutning som muligt til det praktiske Livs Krav.

For at gøre sit til at afhjælpe denne Trang og give saa mange som muligt af Landets unge Maskinarbejdere lettere Adgang til at tilegne sig en til deres Evner og Behov svarende teore-

tisk Uddannelse, agter Odense tekniske Skole den 1ste November 1905 at oprette en saadan Lærestalt under Navnet »Odense tekniske Skoles Maskinbygnings-Teknikum«.

Maalet for Undervisningen i denne Afdeling er at meddele Eleverne en afrundet fagvidenskabelig Uddannelse i et Omfang, som er nødvendigt eller ønskeligt for Bestridelsen af selvstændige Stillinger eller for Udøvelsen af ledende Virksomhed paa Maskinbygningens forskellige Omraader

Denne Afdeling, der begyndte under meget beskedne Forhold med 2 Elever, har i Aarens Løb arbejdet sig frem til at blive en ret omfattende Virksomhed, der i Skoleaaret 1918—19 besøgte af 101 Elever (se S. 78), og saaledes nu er langt den største Afdeling i Dagskolen. Tilslutningen til Klasserne i Sommersemestret 1919 var saa stor, at der for første Gang maatte foretages en Deling af Holdene.

I de første Aar, da Elevantallet kun var ringe, var det forbundet med store pekuniære Ofre fra Skolens Side at gennemføre Undervisningen; det var derfor en god Hjælp, at Staten i 1910—11 og 1911—12 bevilgede 3000 Kr. som særligt Driftstilskud til Maskin-Teknikum. Derudover har Afdelingen dog ikke modtaget særlige Tilskud til den aarlige Drift.

Nogle Aar efter denne Afdelings Oprettelse lykkedes det, som tidligere omtalt, at faa indrettet passende Laboratorier, navnlig for Maskinteknik, hvilke Laboratorier efterhaanden er blevet et mere og mere uundværligt Hjælpemiddel for Undervisningen.

Skolen optager kun unge Mennesker, der er udlærte i Maskinfaget eller har en mindst 4-aarig praktisk Uddannelse; siden 1912 maa de desuden bestaa en Optagelsesprøve i Dansk og Regning.

Undervisningsplanen, der i sin Tid blev godkendt af Ministeriet, omfatter 6 halvaarlige Klasser, og Undervisningen er fortløbende. Sommersemestret gaar fra 15de April til 15de Oktober med 1 Maanedes Sommerferie; Vintersemestret, som de øvrige af Dagskolens Afdelinger, fra 1ste November til 1ste April. Undervisningen omfatter foruden Hjælpefagene: Dansk, Bogføring, Regning, Tysk, Engelsk, Matematik (ogsaa analytisk Geometri og Differential- og Integralregning), Fysik, Kemi, Frihaandstegning og Projektion, desuden de tekniske Fag, Materiallære og Teknologi, Ven-

tilation og Opvarmning, Bygningskonstruktion, Landmaaling og Nivellering, Teknisk Mekanik, Elektroteknik og Maskinlære. Desuden er der til flere af Fagene knyttet Konstruktionsøvelser, først og fremmest naturligvis til Maskinlæren, ligesom der gennemgaas praktiske Laboratorieøvelser baade i Kemi, Fysik, Elektroteknik og Maskinteknik.

Dagskolen for Malere omfattede oprindeligt een Klasse, men i 1896 var Tilslutningen saa stor, at der maatte foretages en Deling. Der oprettedes da en særlig Afdeling for Frihaandstegning og for Aaring og Marmorering.

Før 1899 havde Eleverne kun modtaget Undervisning 3 Timer om Dagen og arbejdede den øvrige Tid paa egen Haand. Dette noget uheldige Forhold forandredes fra nævnte Aar, saaledes at Eleverne nu er under Opsyn hele Dagen.

I denne Afdeling er der desuden lige fra dens Oprettelse blevet optaget Elever, ogsaa Kvinder, baade Begyndere og viderekomne, der ønskede Undervisning udelukkende i Frihaandstegning for muligvis derigennem at modtage en saadan Forberedelse, at de senere kunde søge Optagelse paa Kunstakademiet. Fra Skoleaaret 1905—06 er disse Elever skilt ud fra den egentlige Malerskole og samlet i en særlig Afdeling for Tegning.

Undervisningen i Malerskolen er i Løbet af Perioden undergaaet forskellige andre Forandringer og Udvidelser. Fra 1903 indføres saaledes Skiltemaling som fast Fag. Fra 1905 maa alle Eleverne ogsaa deltage i Undervisningen i Dansk og Regning, hvad der har vist sig at være en meget gavnlig Foranstaltning. Det samme Aar indførtes Undervisning i Stillære, Overslagsberegning samt i Materialkemi, Materiallære og Farvelære med tilhørende kemiske Laboratorieøvelser, til hvilken Undervisning Skolen er i Besiddelse af en meget værdifuld Samling Farveprøver. I 1909 blev Undervisningen i Perspektiv henlagt til om Eftermiddagen; tidligere havde Eleverne maattet modtage Undervisning i dette Fag i Aftenskolen.

Undervisningen i Malerskolen er nu delt i 3 Klasser. Eleverne besøger som Regel samtidig Aftenskolens Klasser for videregaende Frihaandstegning eller for Modellering i Ler. Der undervises udelukkende om Vinteren fra 1ste November til 1ste April.

I 1905 oprettedes en særlig Afdeling i Dagskolen for Møbelsnedkere. Før den Tid var de Snedkere, der ønskede Optagelse, blevet undervist sammen med Bygningshaandværkerne, idet de dog som oftest ikke deltog i Undervisningen i Matematik og Fysik og naturligvis fik særlig Undervisning i Fagtegning. Da denne Undervisning navnlig ikke for Møbelsnedkere kunde siges at være fyldestgørende, besluttede Skolen sig til fra Vinteren 1905—06 at oprette en særlig 3-klasset Skole for dette Haandværk. Maalet for Undervisningen skulde være at meddele Eleverne den almene og faglige Dannelse, der udkræves til mere selvstændig Virksomhed som Formænd, Tegnere og Mestres.

Elevantallet har aldrig været stort (se Side 78); navnlig de sidste Aar under Krigen har Tilgangen kun været ringe; men Skolen mener, at Afdelingen er fuldt ud berettiget, og vi haaber paa bedre Tider for Snedkerskolen.

Der undervises foruden i Dansk og Regning, Projektionstegning og Frihaandstegning, hvilken Undervisning delvis er fælles med Skolens andre Afdelinger, desuden i videregaaende Frihaandstegning efter gode dekorative Genstande, i Stillære, Bygnings-snedker-Fagtegning, Møbelkonstruktionslære og Møbeltegning; hertil slutter sig Opmaaling af gode Møbler o. lign.

Som et Led i Dagskolens Undervisning er igennem mange Aar Besøg paa Fabrikker o. lign. under Lærerens Vejledning indgaaet. Efterhaanden er saadanne Besøg, navnlig for Bygnings-skolens og Maskin-Teknikums Elever, ikke alene Aar for Aar blevet talrigere, men har ogsaa stadig strakt sig videre og videre om til andre Byer. Nu foretages der hvert Aar med Understøttelse fra Skolen, der som Regel betaler Udgifterne til Rejsebilletter, længere Opmaalingsture, Studierejser o. s. v. De sidste Aar har Skolens Tilskud til saadanne Elevrejser beløbet sig til over 1000 Kr.

Denne Oversigt over Dagskolen gennem de sidste 25 Aar viser en mægtig Fremgang. Fra kun at have 2 Afdelinger, 5 Klasser, knap 100 Elever og ca. 3300 aarlige Undervisningstimer, har den udviklet sig til en Skole med 5 forskellige Afdelinger og 17 Klasser, hvoraf de 5 ogsaa er i Gang om Sommeren, og er med sine over 250 Elever fra alle Landets Egne og sine ca. 15000 aarlige Undervisningstimer langt den største Dagskole i Provinserne.

Hvad derefter Aftenskolen angaar, er der ogsaa inden for dens Rammer sket en stærk Udvikling. De 25 Klasser er blevet til 41, Elevantallet er steget fra ca. 600 til næsten 850 og Antallet af Undervisningstimer fra noget over 3000 til ca. 10700.

I Begyndelsen af Perioden var Varigheden af et Vinterkursus 5 Maaneder (1ste Oktober—1ste Marts). I 1898 forlængedes Semestret med $\frac{1}{2}$ Maaned, og senere er Tiden flere Gange blevet yderligere forlænget, sidste Gang i 1913—14; for Tiden er Aftenskolen i Gang fra 1ste September til 1ste April, altsaa 7 Maaneder. Der har i hele Perioden været undervist fra Kl. $7\frac{1}{2}$ — $9\frac{1}{2}$ Aften. Denne Forlængelse af Undervisningstiden har ikke mindst været af Betydning for den forberedende Undervisning (Frihaandstegning, Geometrisk Tegning og Projektionstegning), idet denne, der tidligere strakte sig over $1\frac{1}{2}$ à 2 Vintre, nu som Regel kan tilendebringes paa 1 Vinter med 5 ugentlige Afteners Undervisning.

Iøvrigt er Udviklingen i Aftenskolen navnlig gaaet i Retning af at udskille Lærlingene fra de forskellige Haandværksfag i særlige Fagklasser, efter at de alle har gennemgaaet den forberedende Undervisning.

I 1894 oprettedes en Fagklasse for »blandede«, navnlig kunstindustrielle, Fag, saasom Guldsmede, Kunstsmede, Gørtlere, Kunstdrejere, Sadelmagere, Bogbindere, Typo- og Lito-grafer m. fl., idet Lærlinge fra saadanne Fag, der kun søger Skolen i et forholdsvis ringe Antal, hidtil var blevet henvist til en af de andre Fagklasser. Denne Fagklasse, der kan være til udmærket Gavn for disse specielle Lærlinge, har dog ikke hver Vinter været i Virksomhed, nærmest paa Grund af Mangel paa passende Lærerkrafter.

I 1896 oprettedes en Klasse for Modellering i Træ og Sten.

I 1897 indførtes mundtlig Undervisning i Bygningskonstruktionslære; mundtlig Undervisning i Fagenes Teknologi, Materiallære o. lign. er efterhaanden indført for de fleste Fags Vedkommende og danner et udmærket og i Virkeligheden uundværligt Supplement til Tegneundervisningen.

Fagklassen for Gartnere maatte nedlægges i 1897, da der

oprettedes en særlig Fagskole for Gartnere andet Steds i Byen; dette Forhold varede dog kun faa Aar, og siden 1900 findes der ved Skolen en godt besøgt Afdeling for Gartnere, hvis Undervisning, der er toaarig, kontrolleres af et særligt Skoleudvalg valgt af Odense Gartnerforening; denne Forening yder ogsaa et aarligt Tilskud til Undervisningen.

I Aarene 1899—1901 fandtes en særlig Fagklasse for Tapetserere og i 1900—1903 for Vævere; men disse Klasser maatte desværre efter faa Aars Forløb nedlægges, da Elevantallet var for ringe.

Undervisningen for Typografer begyndte i 1901. Undervisningen, der blev planlagt efter Samraad med Odense Bogtrykkerforening, er senere blevet udvidet og moderniseret, idet der, som omtalt tidligere, i 1917 paa Initiativ af Bogtrykkerforeningen er blevet indrettet et Læretrykkeri og -sætter i paa Skolen. Denne Afdeling danner nu en særlig Fagskole for Typografer med baade teoretisk og praktisk Undervisning.

Fra 1903 har der været særlig Fagundervisning for Elektrikere.

Endelig maa nævnes, at i 1912 indførtes Dansk og Regning som obligatoriske Fag for alle de Elever, der ikke kan bestaa en Optagelsesprøve i disse Fag.

For Tiden haves der Fagklasser for følgende Fag: Tømrere, Murere, Snedkere, Smede, Maskinarbejdere, Mekanikere og Elektrikere, Karetmagerere, Blikkenslagere, Malere, Gartnere, Typografer; endvidere Klasser med Undervisning i Dansk og Regning, Tysk og Engelsk, Matematik, Modellering i Ler og i Træ, og i Perspektiv. Hertil kommer saa Klasser med den forberedende Undervisning. Den i 1910 af Indenrigsministeriet godkendte ny Aftenskoleplan er delvis indført; hver Elev har gennemgaaende 10 Timers ugentlig Undervisning.

Fra 1906—07 er der atter indført faste Prøver i Aftenskolen — efter at disse, som tidligere omtalt, i en Aarrække var bortfaldet — ikke alene i de forberedende Tegnefag og i Dansk og Regning, i hvilke Fag Skolen modtager Opgaverne af »Foreningen af tekniske Skoler i Danmark«, men ogsaa i andre Fag; saaledes afholdes der skriftlige Prøver i Matematik samt mundtlige Prøver i

Elektroteknik og i de forskellige Fags Teknologi, desuden særlige Prøver for Gartnere og for Typografer.

Træskærerklasserne, som i en Aarrække var godt besøgte, ophævedes i 1899, nærmest fordi man mente, at Undervisningen i disse Klasser laa noget uden for Skolens naturlige Opgaver. Derimod har den Undervisning i geometrisk Tegning for ukonfirmerede Elever fra Kommuneskolen, der paabegyndtes allerede i 1894, været i Virksomhed i hele Perioden.

Ved Siden af den almindelige tekniske Aftenskole findes der ogsaa ved Skolen flere mere specielle Kursus.

Allerede i 1897 oprettedes saaledes et Kursus med Forberedelse til Kedelpasserprøven; det var i Gang nogle Vintre, men ophævedes atter paa Grund af manglende Tilslutning. Det er nu igen oprettet i 1918 og synes at vinde god Tilslutning. Det forbereder Eleverne til den af de to aarlige Kedelpasserprøver, der afholdes ved Skolen i April Maaned.

I 1912 oprettedes endvidere et Aftenkursus til den kommunale Elektroinstallatørprøve, og et saadant har siden da været i Gang hvert Aar. Prøven afholdes ved Skolen een Gang om Aaret i Maj Maaned.

Endnu maa omtales en særlig Afdeling, der er knyttet til Skolen, nemlig Maskinistskolen.

I 1896 ansøgte Bestyrelsen Marineministeriet om at erholde en Understøttelse for at kunne oprette et Kursus til Maskinisteksamen. Da denne Ansøgning blev bevilget, paabegyndtes et saadant Kursus Aaret efter. I Begyndelsen undervistes der kun til Eksamens første Del, senere (fra 1902) i en Aarrække desuden til anden Del og til Tillægsprøven i Elektroteknik.

Undervisningen er delvis Aften- og Dagundervisning. Fra 15de August til 1ste Februar undervises der saaledes udelukkende om Aftenen, og Eleverne kan i den Tid passe deres Værkstedsarbejde, men efter den Tid indtil Eksamen afholdes midt i Juli, er Undervisningen henlagt til om Dagen.

I 1913 paabegyndtes der et Kursus til den da nyindførte Motorpasserprøve, saaledes at Odense Maskinistskole for Tiden omfatter 2 Kursus, eet, der forbereder til den almindelige Maskinisteksamen, og eet til Motorpasserprøven.

Eksaminerne afholdes nu ved Skolen hvert Aar i Juli.

Det kan her nævnes, at den tekniske Skoles Undervisning oprindeligt sorterede under Indenrigsministeriet og Maskinistiskolen under Marineministeriet. Fra 1914 er al teknisk Undervisning henlagt under Handelsministeriet, dog saaledes, at hver af de to Undervisningsomraader sorterer under sin særlige Direktør.

Inden Omtalen af Skolens Undervisning sluttes, maa der siges et Par Ord om Foredragsvirksomheden.

Allerede i 1903 lykkedes det den daværende Formand, Driftsbestyrer G. Lerche, at faa bevilget et mindre, særligt Tilskud fra Kultusministeriet til Hjælp til Afholdelsen af Foredrag i Dagskolen. De følgende Vintre blev der da, vistnok tidligere end ved nogen anden teknisk Skole, afholdt et ugentligt Foredrag for alle Dagskolens Elever. Foredragsholderne var som Regel fynske Højskoleforstandere og -lærere.

Denne Virksomhed er senere blevet betydelig udvidet, navnlig efter at der fra 1908—09 ydes Skolen, ligesom andre tekniske Skoler, et særligt, ret betydeligt Statstilskud til denne »Undervisning af mere almindende Art«. Der afholdes nu, foruden enkelte Foredrag baade for Dag- og Aftenskolens Elever, tillige hele Foredragsrækker for Dagskolens Elever.

I Skoleaaret 1914—15 var Foredragenes Antal 70, hvoraf de 10 blev holdt i Aftenskolen.

Skolen betragter denne Undervisning som værende af den største Betydning for Eleverne og haaber, at det maa lykkes ikke alene at fortsætte med den i Fremtiden, men ogsaa at faa den yderligere udvidet og maaske navnlig gjort noget mere systematisk.

Blandt de mange Foredragsholdere, Skolen i de forløbne 16 Aar har haft den Glæde at høre, kan ganske eksempelvis nævnes Højskoleforstanderne Alfred Poulsen, Th. Dissing og Johs. Monrad, der trofast Aar efter Aar har gæstet Skolen. En Del af Skolens Lærere kan ogsaa tælles blandt Foredragsholderne, saaledes tidligere Adjunkt, nu Rektor, Dr. phil. K. Mørtensen (litteraturhistoriske Foredrag), Skoleinspektør W. D. Rasmussen (Foredragsrækker om Samfundslære) og andre.

Eleverne.

Som det fremgaar af Oversigten Side 78, har Tilgangen af Elever i det hele og store været stigende i de sidste 25 Aar, og Elevantallet er i denne Periode vokset fra 654 til 1030, altsaa omtrent med 55 pCt.

Hvorledes Eleverne fordeler sig efter de forskellige Fag, faar man et Begreb om af hosstaaende Oversigt, hvor Elevantallene er opført for hvert 5te Aar af Perioden:

	1894-95	1899-1900	1904-05	1909-10	1914-15	1918-19
Smiede, Maskinarb., Elektrikere m. fl. .	105	178	176	225	320	460
Bygningshaandværkere {						
Murere	39	73	32	64	56	25
Snedkere og Drejere	92	106	92	108	101	97
Malere	83	93	79	100	63	81
Typografer m. fl.	7	7	52	62	44	53
Gartnere	30	23	18	19	27	30
Billedskærere og Billedhuggere	11	9	9	9	13	14
Blikkenslagere og Kobbersmede	13	12	15	11	9	13
Karetmagere	6	14	6	7	8	»
Sadelmagere og Tapetserere	5	13	12	4	2	1
Guldsmede	»	1	2	3	2	7
Andre Haandv. og Mænd i forsk. Livsst.	45	38	34	41	35	62
Skoledisciple	73	76	134	164	130	75
Kvinder	»	10	11	16	17	22

De Fag eller Faggrupper, der i hele Perioden har været stærkest repræsenteret, er følgende 4: Maskinfagene, Bygningshaandværksfagene (Tømrere og Murere), Snedkerfaget og Malerfaget; men medens Elevantallet for de 3 sidstnævnte har holdt sig nogenlunde uforandret (for Murernes Vedkommende har det endog i en Aarrække været ret stærkt dalende), saa udviser den førstnævnte Gruppe, Maskinfagene, en vældig Stigning, nemlig fra 105 til 460 Elever, altsaa en Stigning paa over 400 pCt.

Tilgangen af Kvinder har ifølge Sagens Natur aldrig været særlig stor; i de senere Aar er der gennemgaaende hvert Skoleaar en Snes kvindelige Elever, der modtager Undervisning, i Dagskolen særlig i Tegning og i Aftenskolen særlig i Sprog.

Hvorledes Besøget de forskellige Aar fordeler sig i Dagskolens forskellige Afdelinger ses af Oversigten Side 78.

Hvad Elevernes Fødested angaar, kan det oplyses, at ca. 67 pCt. af Eleverne er født i Købstæder (deraf ca. 55 pCt. i Odense), ca. 32 pCt. paa Landet og ca. 1 pCt. i Udlandet. Denne Fordeling har holdt sig saa nogenlunde uforandret fra Aar til Aar.

En Oversigt over Elevernes Alder gives nedenstaaende ligeledes udregnet for hvert 5te Aar.

Skoleaar	Under 20 Aar	Over 20 Aar
1894—95. . . .	Oplysninger mangler.	
1899—1900. .	83 pCt.	17 pCt.
1904—05. . . .	81 —	19 —
1909—10. . . .	76 —	24 —
1914—15. . . .	74 —	26 —
1918—19. . . .	65 —	35 —

Antallet af ældre Elever ses heraf at være i Stigen, hvad der hidrører dels fra Dagskolens stærke Vækst, dels fra Oprettelsen af de specielle Kursus (Installatørkursus, Kedelpasserkursus o. lign.), der fortrinsvis søges af ældre Elever.

Skolebesøgets Varighed for de enkelte Elever har ogsaa gennem Aarene holdt sig saa nogenlunde uforandret; saaledes har hvert Aar ca. 42 pCt. af Eleverne besøgt Skolen 1 Vinter, ca. 24 pCt. 2 Vintre, ca. 16 pCt. 3 Vintre og Resten ca. 18 pCt. 4 eller flere Vintre.

Adgangen til Skolen har Bestyrelsen stedse søgt at lette ved at holde Skolepengene, navnlig for Aftenskolens Vedkommende, lave. I Begyndelsen af Perioden blev der i Aftenskolen betalt 8 Kr. for hele Vinteren (5 Maaneder med 8 ugentlige Timers Undervisning); dette blev efterhaanden sat op til 14 Kr. for Vinteren (7 Maaneder med 10 ugentlige Timer) eller 2 Kr. pr. Maaned, og fra

Vinteren 1919—20 forhøjes Skolepengene yderligere til 3 Kr. pr. Maaned; men selv dette Beløb svarer kun til $7\frac{1}{2}$ Øre pr. Time. I Dagskolen blev der i mange Aar betalt 15 Kr. pr. Maaned for den fuldstændige Undervisning i Bygnings- og Maskinskolen og 6 Kr. i Malerskolen. Senere forhøjedes disse Beløb til 20 Kr. i Bygningsskolen og i Maskin-Teknikum og 8 eller 12 Kr. i Malerskolen (henholdsvis for Lærlinge og Svende), i Snedkerskolen betaltes 15 Kr. pr. Maaned. Nu vil (fra 1919) disse Beløb yderligere blive forhøjet til henholdsvis 25, 10 eller 15 og 20 Kr., hvad der gennemgaaende svarer til 10 à 12 Øre pr. Time.

For uformuende Elever lettes Adgangen til Skolen i høj Grad ved de talrige Understøttelser, der fra forskellig Side kan opnaas. Allerede tidligere er omtalt den store Hjælp, Fyns Stifts Sparekasse lige siden 1874 har ydet Dagskoleelever fra Landet i Fyns Stift ved at give en aarlig Understøttelse paa 600 Kr. til Fordeling blandt saadanne Elever. Skolen selv uddeler ogsaa hvert Aar adskillige Fripladser, navnlig til Aftenskolens Elever, idet der i lang Tid her har været fulgt den Regel at give enhver flittig og trængende Elev delvis eller helt fri Skolegang. I 1894—95 uddelte Skolen i Aftenskolen 81 hele og 91 halve Fripladser og i Dagskolen 16 hele og 13 halve til et Beløb af ialt ca. 2100 Kr., og i 1918—19 i Aftenskolen 156 hele og 89 halve og i Dagskolen 8 hele og 18 halve Fripladser til ialt ca. 3500 Kr.

Men først og sidst har Staten ydet et stadig voksende Tilskud til Dagskoleeleverne. Understøttelse blev i 1894—95 givet til 8 Elever, men 1918—19 til ikke mindre end 56 Elever i Sommersemestret og 79 Elever i Vintersemestret. Hvor stærkt stigende denne Konto har været, fremgaar af følgende Oversigt:

	Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1894—95...	840	1900—01..	2385	1906—07..	4595	1912—13..	16267
1895—96...	860	1901—02..	2260	1907—08..	4309	1913—14..	15067
1896—97...	1410	1902—03..	1790	1908—09..	8733	1914—15..	19935
1897—98...	1600	1903—04..	1865	1909—10..	8620	1915—16..	21270
1898—99...	1563	1904—05..	1790	1910—11..	7915	1916—17..	21180
1899—1900.	2190	1905—06..	4850	1911—12..	15657	1917—18..	21260
						1918—19..	21300

Ialt er der af Staten i disse 25 Aar ydet næsten 210000 Kr.! Understøttelsen omfatter Friplads, Boghjælp og desuden for en Del Elever et Stipendium paa fra 10 til 40 Kr. pr. Maaned.

Paa dette Sted kan ogsaa nævnes, at Fabrikant Th. B. Thrige i 1918 i Anledning af sit 25-Aars Forretningsjubilæum har skænket Skolen et Legat paa 10000 Kr. I Fundatsen for Legatet, der skal bære Navnet »Thomas B. Thriges Legat for studerende ved Odense tekniske Skoles Maskinbygnings-Teknikum«, hedder det blandt andet, at »Legatets aarlige Renter skal anvendes enten til Hjælp til begavede og flittige studerende ved Skolens Maskin-Teknikum eller til Rejsestipendier for begavede og flittige studerende efter deres Afgang fra Skolens Maskin-Teknikum«.

Til de Elever, der udviser Flid og godt Forhold, har Skolen i mange Aar i Aftenskolen uddelt »Ros« og baade her og i Dagskolen Opmuntringspræmier af de 5 Præmielegater, der, som omtalt tidligere, er skænket Skolen til dette Brug. I de senere Aar har ogsaa Odense Malerlav, Odense Snedkerlav, Skolens Lærerforening med flere skænket aarlige Pengebeløb til saadanne Elevpræmier.

Man vilde maaske mene, at Disciplinen mellem saa mange og, særlig i Aftenskolen, saa forskelligartede Elever maatte volde Vanskeligheder. Her er Skolen dog saa heldig at kunne sige, at der i saa Henseende ingen Vanskeligheder har været.

Eleverne udviser gennemgaaende god Opførsel, bortset fra at der naturligvis mellem saa mange altid findes enkelte daarlige Elementer, der af og til trænger til Irettesættelse; en Bortvisning fra Skolen paa Grund af daarlig Opførsel er næsten utænkkelig for Dagskolens Vedkommende og hører absolut til Sjældenhederne i Aftenskolen. Og glædeligt er det at lægge Mærke til, hvorledes Elevernes Opførsel og hele Forhold i Virkeligheden bedres Aar for Aar, dobbelt glædeligt, at dette ogsaa kan siges at gælde for de sidste vanskelige Aar. Det samme viser sig blandt andet i den kendelige Nedgang i Aftenskolens Forsømmelsesprocent. I Begyndelsen af Perioden var Forsømmelsesprocenten omkring 10, heraf ca. 3 pCt. Forsømmelser »uden lovligt Forfald«; sidste Skoleaar var Tallene henholdsvis 5,5 og 0,5. Men det maa ogsaa siges, at der altid er blevet gjort et energisk Arbejde for at komme For-

sømmelsesuvæsenet i Aftenskolen til Livs, og Skolen har stedse haft det Held her at finde forstaaende Støtte hos Forældre og Mestre.

Ledelsen og Lærerne.

Skolens Bestyrelse har i hele Perioden ligesom tidligere været dens øverste Myndighed. De »Vedtægter for den tekniske Skole i Odense«, der traadte i Kraft 1894 (se Side 59), fastslaar blandt andet Bestyrelsens Sammensætning. Fra 1908 er der heri sket den Forandring, at Odense tekniske Selskab vælger 3 i Stedet for som tidligere 2 delegerede, hvorved Bestyrelsesmedlemmernes Antal er steget til 12. Samtidig kom Skoleudvalget til at bestaa af 4 Medlemmer i Stedet for 3, nemlig: Formanden, Næstformanden, Forstanderen og endnu et Medlem af Bestyrelsen. Den Bestemmelse, at Lærerne antages og afskediges af Skoleudvalget, blev ved samme Lejlighed forandret derhen, at det nu er Bestyrelsen, der efter Skoleudvalgets Indstilling foretager denne Ansættelse og Afskedigelse.

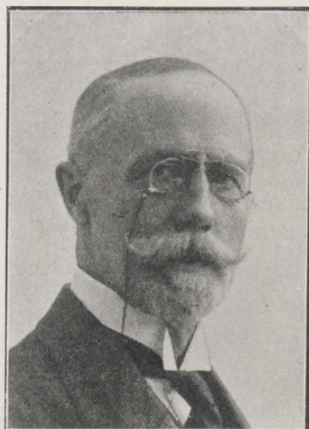
»Vedtægterne« bestemmer ogsaa, at Bestyrelsen selv vælger sin Formand, og Skolen har været saa heldig i de forløbne 25 Aar kun at have haft 4 Formænd, hvad der sikkert har været af megen Betydning for dens rolige Udvikling.

I Begyndelsen af Perioden var Stiftamtmand, Kammerherre Heltzen, siden 1894, Skolens ansete Formand, paa hvilken Post han forblev indtil sin Død i 1898. Kammerherre Heltzen omfattede Arbejdet for Haandværkerstandens Dygtiggørelse gennem Ungdommens Undervisning med den mest levende Interesse, og det skyldtes for en væsentlig Del hans store Indflydelse, at Skolen gennem de bestandig voksende Krav, der stilledes til den, altid fandt Midler til gavnlig Fortsættelse af sin Virksomhed. Efter Kammerherre Heltzens Død valgtes Næstformanden, Driftsbestyrer G. Lerche, der siden 1893 havde haft Sæde i Bestyrelsen, til dennes Formand, hvilket Hverv han beklædte i 10 Aar, til 1908, da han paa Grund af forøget Virksomhed saa sig nødsaget til at udtræde af Bestyrelsen. I Driftsbestyrer Lerche havde Skolen en meget interesseret

og initiativrig Næstformand og senere Formand. Det var under hans Formandsskab, at den store ny Skolebygning blev rejst, og under Arbejdet med Maskinundervisningens Reformering viste han

Kammerherre Heltzen.

G. Lerche.

N. Jacobsen.

megen Interesse og Forstaaelse. Efter at Driftsbestyrer Lerche var udtraadt, overdroges Formandsposten til Skolens netop da afgaaede Forstander, Overlærer M. Rasmussen, der samme Aar var blevet indvalgt i Bestyrelsen som en af Kommunens delegerede. Allerede efter 6 Aars Forløb, i 1914, maatte Overlærer Rasmussen af Hel-

bredshensyn afgive Formandsposten til Arkitekt N. Jacobsen, der i 1908 var indvalgt i Bestyrelsen som den 3die delegerede fra Odense tekniske Selskab, og som alt i flere Aar havde fungeret som Formand under Overlærer Rasmussens Sygdom.

Arkitekt Jacobsen, der siden da har været Bestyrelsens dygtige og elskværdige Formand, har gennem sin tidligere 14-aarige Lærervirksomhed erhvervet sig et nøje Kendskab til og megen Interesse for Skolen og dens Gerning, og dette i Forbindelse med den Anseelse, Arkitekten nyder, ikke mindst i Byens Haandværkerkredse, kommer paa mange Maader Skolen til Nytte.

Skoleudvalget, der danner Mellemløbet mellem Bestyrelsen og Skolen, og som i denne Egenskab har en Mængde forskelligartede Hverv, er heller ikke i Løbet af Perioden undergaaet mange Forandringer. I 1894 bestod Udvalget af Kammerherre Heltzen, Næstformanden, Driftsbestyrer G. Lerche og Forstanderen, Adjunkt M. Rasmussen. Ved Kammerherre Heltzens Død indvalgtes Borgmester Dithmer i Udvalget i Stedet for G. Lerche, der rykkede op paa Formandspladsen. Da M. Rasmussen nedlagde sit Hverv som Forstander i 1908, samtidig med at G. Lerche udtraadte af Bestyrelsen, kom Skoleudvalget en kort Tid til at bestaa af Overlærer M. Rasmussen som Formand, Direktør P. Poulsen, og Skolens ny Forstander, cand. polyt. O. Windinge, samt noget senere, da det bestemtes, at Medlemsantallet skulde være 4, af Arkitekt N. Jacobsen. I 1910 udtraadte P. Poulsen efter eget Ønske af Udvalget og erstattedes af Borgmester Bloch, der netop samme Aar var indtraadt i Bestyrelsen og valgt til dennes Næstformand. Siden den Tid har Udvalget altsaa bestaaet af den nuværende Formand Arkitekt N. Jacobsen, Næstformanden Borgmester Bloch, Overlærer M. Rasmussen og Forstander O. Windinge.

Løvrigt er der i de 25 Aar sket følgende Forandringer med de forskellige Pladser i Bestyrelsen:

Da Murermester A. F. Andersen, valgt af Odense tekniske Selskab, døde i 1897, indvalgtes Snedkermester Henning Hansen, der havde Sæde i Bestyrelsen indtil 1910, da han afløstes af Snedkermester H. P. Petersen. Den anden delegerede fra Odense tekniske Selskab har i hele Perioden været Tømrermester P. Vald. Nielsen, der, som tidligere omtalt, valgtes i 1894.

I Begyndelsen af Perioden var Kammerherre Heltzen Odense Amts delegerede; han afløstes ved sin Død 1898 af Kammerherre, Hofjægermester Vind, der efter 9 Aars Forløb i 1907 af Helbredshensyn maatte trække sig tilbage, hvorefter Amtsskoleraadet valgte Stiftsfysikus M. C. Seedorff.

Da Borgmester, Konferensraad Koch, der i 1878 indvalgtes i Bestyrelsen som en af Kommunens delegerede, i 1897 tog Afsked fra sit Embede, trak han sig samtidig tilbage fra Deltagelse i Ledelsen af den tekniske Skole og efterfulgtes af Borgmester F. Simony, der atter i 1900 afløstes af Borgmester, Konferensraad Dithmer. I 10 Aar havde Borgmester Dithmer Plads i Bestyrelsen og, som dennes Næstformand, desuden i Skoleudvalget; hans store Dygtighed i Forbindelse med en aldrig svigtende Interesse for Skolen og dens Tarv kom paa mange Maader denne til Gode. Han afløstes ved sin Afgang fra sit Embede af Borgmester V. Bloch, der siden har været Skolens Næstformand, indtil 1919 valgt af Odense Kommune og fra dette Aar valgt som delegeret fra Fyns Stifts Sparekasse, idet Borgmester Bloch efter at være udtraadt af Byraadet er blevet indvalgt i Sparekassens Direktion. Byraadet har derefter valgt Landinspektør C. Larsen i Stedet for Borgmester Bloch. Af Kommunens 2 andre delegerede afløstes Driftsbestyrer G. Lerche i 1908 af Overlærer M. Rasmussen, og Arkitekt W. Haugsted i 1905 af Snedkermester L. C. Larsen, og denne igen i 1916 af Maskinarbejder E. V. Werner.

Fyns Stifts Sparekasses Repræsentant i Bestyrelsen var i Begyndelsen af Perioden indtil 1909 Direktør, Etatsraad F. Krag, der afløstes af Direktør, Kancelliraad H. J. Møller (1909—16); derefter har Direktør Th. Pedersen repræsenteret Sparekassen i 3 Aar, indtil Borgmester Bloch som omtalt blev valgt i 1919.

Hvad endelig de 3 delegerede fra »Foreningen af 1889 for Haandværk og Industri i Odense« angaar, maa nævnes, at Urmager Lund i 1913 afløstes af Murermester S. C. Simonsen. I Stedet for Fabrikant E. W. Allerup kom i 1894 Fabrikant, Konsul Chr. Mogensen; han afløstes i 1909 af Fabrikant E. Neckelmann, der var Medlem indtil sin Død i 1918, hvorefter Gas- og Vandmester H. Friis indtog den ledigblevne Plads. Som den tredje delegerede fra Haandværkerforeningen har Tømrermester, senere

Direktør, P. Poulsen, i hele Perioden siden 1894 haft Sæde i Bestyrelsen.

For Fuldstændigheds Skyld maa bemærkes, at Forstanderen ifølge Skolens Vedtægter ogsaa er Medlem af Bestyrelsen.

Førend Omtalen af Bestyrelsen slutes, bør nævnes, at Skolens Forstander samtidig har været dennes Kasserer, og at de to Revisorer, der vælges af Bestyrelsen, for Tiden er tidligere Bundtmager, nu kgl. Vejer og Maaler, Marius Rasmussen, der i 1896 afløste Etatsraad W. Petersen, og, siden 1916, Sparekassebogholder H. Lillienskjold. Det er i god Overensstemmelse med den Interesse, som Fyns Stifts Sparekasse bestandig har vist Skolen, at den ene Revisorpost gennem hele den her omhandlede Periode har været beklædt af en af Sparekassens Direktører eller overordnede Funktionærer. I Begyndelsen af Perioden var saaledes Sparekassedirektør Urban Hansen Revisor; han afløstes i 1895 af Direktør, Kaptajn H. T. Helweg, der dog kun fungerede et Aar; derefter kom Direktør H. Maaløe til 1901 og derefter Direktør H. T. Møller, der i 1910 afløstes af Direktør Th. Pedersen, som ved sin Indtrædelse i Bestyrelsen i 1916 atter afløstes af Bogholder Lillienskjold.

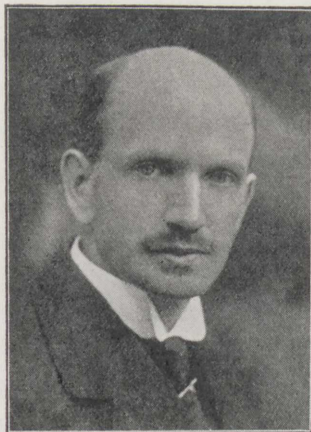
Den Stabilitet, der har kendetegnet Skolens Bestyrelse, har ogsaa i høj Grad præget dens øvrige Ledelse, idet der i de forløbne 25 Aar kun har været 2 Forstandere.

Som tidligere omtalt afløste Adjunkt, senere Overlærer, M. Rasmussen (født i Ubberud Sogn den 27nde April 1863) i 1890 Skolens gamle Forstander Adjunkt F. W. Johnsen. I de første Aar underviste den ny Forstander i flere Fag i Dagskolen, men ophørte efterhaanden dermed paa Grund af et stadigt forøget Arbejde med Administrationen. Overlærer Rasmussen var som Skolens Forstander i sjælden Grad den rette Mand paa den rette Plads; takket være hans store pædagogiske Dygtighed og hans altid vaagne Interesse for Skolen og for alt, hvad dertil hørte, voksede denne sig under hans Førerskab stor og anset og rykkede frem i allerførste Række af Landets tekniske Skoler, der blandt sine Dagskoleelever talte unge Mennesker fra alle Landets Egne. Medens Overlærer Rasmussen var Forstander, rejstes den ny Skolebygning i Munke Mose, og det er for en stor Del ham, der har Æren af,

at den fik en saa fortrinlig Beliggenhed. Det er ogsaa først og fremmest Overlærer Rasmussen, der undfangede Tanken om Maskinundervisningens Omdannelse og Udvidelse, og som udkastede Planen til Undervisningen i Skolens Maskinbygnings-Teknikum paa en saadan Maade, at denne Afdeling i de forløbne 14 Aar uden iøvrigt at have nogen autoriseret Afgangsprøve, har arbejdet sig frem til at blive en anselig og landskendt Institution.

M. Rasmussen.

O. Windinge.

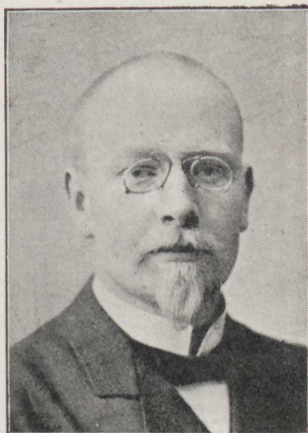
Efterhaanden som Skolen voksede og udvidede sine Rammer, krævede den mere og mere Tid af sin Forstander, og da denne ogsaa havde sin Virksomhed ved Katedralskolen at passe, maatte det Tidspunkt komme, da Arbejdet begge Steder blev uoverkommeligt. Overlærer Rasmussen blev derfor nødt til at opgive sin Forstanderpost fra 1ste Oktober 1908 efter i 18 Aar at have været Skolens ansete og dygtige Leder, idet han saa haabede, til Trods for et allerede den Gang vaklende Helbred, at kunne bestride sin Gerning i Statsskolen, et Haab, der desværre viste sig ikke at gaa i Opfyldelse.

Overlærer Rasmussen var dog ikke hermed tabt for Odense tekniske Skole, idet han, som den ene af Kommunens Repræsentanter vedblev at have Sæde i dennes Bestyrelse, hvor han nu er Medlem af Skoleudvalget.

Ved Overlærer Rasmussens Fratræden skønnede Bestyrelsen

at Skolen nu krævede en Forstander med udelukkende Arbejde ved denne. Som saadan ansattes da den nuværende Forstander, cand. polyt. O. Windinge (født i Odense den 30te November 1878), der siden 1902 havde været knyttet til Skolen som Lærer, og som det sidste Aar havde vikarieret for Forstanderen under dennes Sygdom. Forstanderen underviser daglig nogle Timer i Elektroteknik og Maskinlære, men har iøvrigt intet Arbejde uden for Skolen.

Til Hjælp for Forstanderen har der siden 1902 været ansat en Inspektør. De første Aar var dennes Virksomhed indskrænket til at have Opsyn med Eleverne om Formiddagen, da Forstanderen var optaget af sin Lærergerning paa Katedralskolen. Men efterhaanden som Arbejdet voksede under Skolens stærke Udvikling, maatte der skaffes Forstanderen mere Hjælp, og i Efteraaret 1906 ansattes da en Inspektør i Aftenskolen. Denne Stilling overdroges midlertidigt til Skoleinspektør Lundahl Nielsen, men da han ikke ønskede at fortsætte, ansattes i 1908 Kommunalærer Axel J. Rasmussen, der siden 1894 havde virket som Lærer ved Skolen. Lærer Axel Rasmussen har i de forløbne Aar været Skolen en samvittighedsfuld og nidkær Inspektør og en udmærket Hjælp for Forstanderen. Da Skolen stadig har været og er under stærk Udvikling, er Inspektørens Omraade ogsaa efterhaanden blevet udvidet, og fra April 1919 omfatter hans Virksomhed ogsaa Dagskolen.

Axel J. Rasmussen.

Naar Skolen i mangt og meget har haft Held til at udvide sin Virksomhed og gennemføre sin Undervisning gennemgaaende tilfredsstillende, skyldes dette i allerførste Række, at den altid har været saa lykkelig at have en Stab af Lærere, der med Dygtighed, Forstaaelse og Interesse har røgtet deres Hverv. Naturligvis er denne Lærerstab, der i de sidste 25 Aar er vokset fra 30 til 55 Personer, undergaaet betydelige Forandringer, men ogsaa her, maa det siges, har der til stort Gavn for Skolen været en efter

Forholdene høj Grad af Stabilitet til Stede, og mangfoldige af dens dygtige Lærere har været knyttet til Skolen i en lang Aarrække. Af de nuværende 55 Lærere har de 7 været ansat over 25 Aar, 8 over 20 Aar, 7 over 15 Aar og 9 over 10 Aar, medens Resten, altsaa 24, er blevet ansat i Løbet af de sidste 10 Aar.

Skolen har til enhver Tid gjort, hvad der har været den muligt for at kunne byde sine Lærere en anstændig Løn. I Begyndelsen af Perioden var alle Lærerne timelønnede, og Betalingen var som angivet Side 54. Fra 1899 indførtes stigende Skalaer saaledes:

Aftenskolen: Begyndelsesløn 1 Kr., efter 2 Aar 1 Kr. 25 Øre, efter 4 Aar 1 Kr. 50 Øre pr. Time.

Dagskolen: Begyndelsesløn 1 Kr. 50 Øre, efter 2 Aar 1 Kr. 75 Øre, efter 4 Aar 2 Kr. pr. Time.

I 1915 forhøjedes Aftenskolens Timelønninger med 25 Øre.

I de senere Aar under Krigen er Kravet om højere Lønninger med Rette blevet meget stærkt, og det har ikke altid været lige let for Skolen i en Tid, hvor Indtægternes Stigen slet ikke har kunnet holde Trit med Udgifternes, at imødekomme Kravene paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade. Naar dette dog alligevel delvis er lykkedes, skyldes det ikke mindst, at Lærerne i en vanskelig Tid paa dette Punkt har vist en Forstaaelse, som Skolen i høj Grad paaskønner.

Da Staten i 1917 begyndte at udbetale Dyrtidstillæg til de af Skolens Lærere, der opfyldte visse Betingelser (havde over et vist Antal Timer og ikke modtog Dyrtidstillæg andet Steds), vedtog Bestyrelsen straks af Skolens Kasse at udbetale et passende Tillæg ogsaa til alle de Lærere, der intet fik af Staten.

I Skoleaaret 1918—19 forhøjedes Lønningerne midlertidigt med ca. 25 pCt. foruden Dyrtidstillæget. Fra 1ste April 1919 er de ny Skalaer, der er opstillet af Tilsynet med de tekniske Skoler, indført, hvorved Slutlønnen pr. Time, ganske vist først efter 15 Aars Forløb, bliver 2 Kr. 60 Øre i Aftenskolen og 3 eller 3 Kr. 40 Øre i Dagskolen; men heller ikke disse Lønninger kan siges at svare til det nuværende høje Prisniveau, hvorfor de søges midlertidigt

forhøjet med 1 Kr. pr. Time for Skoleaaret 1919—20. Først naar Forholdene bliver noget mere afklarede og stabile, kan der haabes paa at faa indført ensartede, tidssvarende Lønninger ved alle tekniske Skoler.

Aa. Lous.

J. Videbæk.

K. Brücker.

Skolens fast ansatte Lærere.

Efterhaanden som Dagskolens Virksomhed for flere Afdelingers Vedkommende udvidedes til ogsaa at omfatte Sommersemestret, skabtes der derved Betingelser for at kunne oprette faste Lærerpuster til stort Gavn for Skolen; af saadanne findes der for Tiden

3, fra 1ste November 1919 4, nemlig een for en Lærer med Hovedfaget »Teknisk Mekanik« (Statik) (oprettet 1909), een for en Hovedlærer i Maskinafdelingen (oprettet 1910), een for en Hovedlærer i Bygningsskolens ældste Klasse (oprettet 1915) og endelig, fra November 1919, een for endnu en Lærer i Maskinafdelingen. Lønningsskalaen for disse Lærerposter er i Hovedtrækkene fastsat i Overensstemmelse med den, der for Tiden er gældende i Stats-skolen, og vil senere saa vidt muligt blive forandret efter de ny Lønningslove.

For de fast ansatte Læreres Vedkommende betaler Skolen fuld Gage under Sygdom. For de timelønnede Lærere betales der af den i 1899 af Lærerne oprettede Sygekasse, hvortil Medlemmerne yder et passende Kontingent, som Regel 3 pCt. af Gagen, og hvortil Skolen ogsaa giver et Tilskud, for Tiden 100 Kr. om Aaret; denne Sygekasse udbetaler fuld Løn i Sygdomstilfælde.

Til den Pensionskasse for Lærere med flere ved tekniske Skoler, der oprettedes i 1917, yder Skolen hvert Aar et Tilskud, der beregnes efter 5 pCt. af Gagen.

Da Undervisningen omfatter ikke alene de faglige og tekniske Hovedfag, men ogsaa en Mængde meget forskellige Hjælpefag, maa Lærerpersonalet ganske naturligt rekrutteres fra mange forskellige Lejre. Saaledes undervistes der sidste Skoleaar af 13 Haandværksmestre, 2 Arkitekter, 2 Kunstmalere, 1 Landinspektør, 2 Gartnere, 2 Typografer, 6 Konstruktører, 1 Kabelmester, 7 Ingeniører, 3 Skoleinspektører og endelig af 16 Lærere, hvoraf 2 fra Statsskolen og 13 fra Kommuneskolen.

At nævne Navnene paa alle de mange, der har virket som Lærere i de forløbne 25 Aar, tillader Pladsen ikke. Eksempelvis skal dog her i Tilslutning til Oplysningerne Side 54 og 55 fra Skolens første 50 Aar nævnes nogle af de Lærere, der har undervist i Hovedfagene i de forskellige Afdelinger, eller som har virket ved Skolen i en længere Aarrække.

I Bygningsskolen afløste Arkitekt N. Jacobsen i 1894 Arkitekt R. Alfr. Petersen som Lærer i »Borgerlig Bygningskunst«, som det dengang kaldtes. Da Arkitekt Jacobsen i 1908 maatte opgave sine Timer, overdroges disse til Arkitekt H. C. Meyling (fast ansat 1915), der foruden i Husbygning ogsaa underviste i

Opmaaling og Skitsering samt Bygningsret og Bygningshistorie indtil sin Død i November 1918. Fra 1919 er derefter Arkitekt K. Brücker ansat som Hovedlærer i Bygningsskolens ældste Klasser.

I Bygningskonstruktion i Bygningsskolens 1ste og 2den Klasse underviste i Begyndelsen af Perioden Arkitekt Schwanenflügel; i 1896 overtoges Undervisningen af daværende Bygningstegner H. A. Zachariasen og efter hans Bortrejse fra Byen i 1903 af Tømrermester L. P. C. Larsen, der allerede i 1898 var blevet ansat ved Skolen.

Undervisningen i Statik i Bygnings- og Maskinskolerne besørgetes fra 1889 til 1896 af Ingeniør, cand. polyt. W. Friis, hvorefter den overtoges af cand. polyt. C. van Deurs, der ogsaa i en Aarrække underviste i Maskinlære dels i Dagskolen og dels paa Maskinistholdet. I 1907 afløstes van Deurs af cand. polyt. N. Ebbesen (fast ansat 1909), der forblev ved Skolen til 1916; siden den Tid er cand. polyt. J. Videbæk ansat med Statik og teknisk Mekanik som Hovedfag.

Da Elevantallet i Maskinafdelingen omkring 1902 steg temmelig meget, ansattes dette Aar cand. polyt. O. Windinge som Lærer i Maskinlære og Elektroteknik m. m. dels i denne Afdeling dels i Maskinistkolen; senere, i 1908, da han overtog Forstanderpladsen, ansattes desuden cand. polyt. A. Munkebo (fast ansat 1910) som Hovedlærer i Maskin-Teknikum. I 1913 afløstes han af den nuværende Hovedlærer og Leder af Maskinlaboratoriet, cand. polyt. Aa. Lous.

I Begyndelsen af Perioden, fra 1880, underviste Malermester Severin Sørensen i Malerskolen; han afløstes i 1903 af Malerskolens nuværende Hovedlærer, Maler Chr. P. Nielsen. Efter at Malermester Aug. Berends i 1896 forlod Skolen, overdroges Undervisningen i skygget Frihaandstegning m. m. til Kunstmaler A. C. Tersløse, der siden den Tid har undervist baade i Dag- og Aftenskolen.

Ved Snedkerskolens Oprettelse i 1905 ansattes Snedker L. Pedersen som Faglærer i denne Afdeling og har desuden samtidig undervist i Aftenskolen, samt Kunstmaler K. D. Mygind, der overtog Frihaandstegneundervisningen i Snedkerskolen, og som

siden den Tid ogsaa har undervist i Frihaandstegning i Aftenskolen og senere, sammen med Bygningsskolens Hovedlærer, tillige i Opmaaling.

Af andre Lærere, der har undervist i en længere Aarrække baade i Dag- og i Aftenskolen, kan nævnes Overintendant H. St. Jørgensen (1882—1902) i Skrivning, Dansk og Bogføring, Malermester P. Mazanti (siden 1890) i Frihaandstegning, Tømrermester H. Johansen (siden 1894) navnlig i Projektion og Perspektiv, Landinspektør K. Krarup (siden 1901) særlig i Landmaaling og Nivellering, og cand. mag. N. A. Larsen (siden 1904) i Matematik og Fysik.

Af Lærere, der udelukkende har virket i Aftenskolen, kan eksempelvis nævnes: Billedskærer S. Sørensen (1880—1918), Karetmager R. C. Jensen (1887—1903), Snedkermester Nik. Jørgensen (1888—1918), Fabriksinspektør J. Johnsen (1891—1906), Maskinmester M. Chr. Madsen (1891—1906), Ingeniør C. P. Christensen (1907—1919), der i en Aarrække underviste i Maskinistiskolen, Malermester C. Mazanti (siden 1898), Kommune-gartner P. G. Nebel (siden 1901), Faktor H. P. Warberg og Konstruktør L. Jensen (begge siden 1907).

Af Statsskolens Lærere har Overlærer, nuværende Rektor, Dr. phil. S. A. Christensen undervist i Fysik og Matematik (1902—09), Adjunkt, nuværende Rektor, Dr. phil. K. Mørtensen i Tysk (1905—18), Overlærer S. Cronfelt har siden 1888 og Overlærer G. Nielsen siden 1892 undervist paa Skolen, i de senere Aar udelukkende i Dagskolen, i Kemi, Matematik og Fysik.

Af Kommuneskolens Lærere har mange i et længere Tidsrum undervist baade i Dag- og Aftenskolen. Her kan kun nævnes nogle enkelte: Lærer, nuværende Skoleinspektør, J. Løwe (1890—1906), Lærer P. Skov (1889—1909), Skoleinspektør W. D. Rasmussen (med en kortere Afbrydelse siden 1891), Skoleinspektør H. Toft (siden 1891), Skoleinspektør Lundahl Nielsen (siden 1893), Lærer Axel J. Rasmussen (siden 1894), der som nævnt i 1908 blev ansat som Inspektør ved Skolen, Lærer J. J. Banke (siden 1895), Lærer A. Claussen (siden 1897), Lærer H. Engberg (siden 1898) og Lærer K. G. Rasmussen (med en kortere Afbrydelse siden 1900).

Endnu skal nævnes, at der ved Skolen er ansat en Portner og Pedel, som har Bolig i Skolebygningen samt (fra 1899) en Maskinmester, der foruden at passe Skolens Varmeapparat og elektriske Central ogsaa fra 1910 har Opsyn hele Aaret med alle de øvrige Maskiner i Laboratorierne, ligesom han er behjælpelig ved Øvelserne i disse.

De to Poster har i mange Aar været besat af Portner M. Nielsen Lehd (1901—1919) og Maskinmester Julius Hansen (fra 1899), der begge har røgtet deres Hverv med Dygtighed og Samvittighedsfuldhed.

De økonomiske Forhold.

En væsentlig ikke altid lige let Opgave for Bestyrelsen har det været hvert Aar at bringe Balance i Regnskabet. At dette gennemgaaende er lykkedes, endog paa en særdeles smuk Maade, viser Oversigten paa næste Side, af hvilken Oversigt man iøvrigt kan danne sig et Billede af Skolens hele økonomiske Udvikling gennem de forløbne 25 Aar.

Det fremgaar heraf tydeligt, at de forskellige Autoriteter og Institutioner, der har støttet og stadig støtter Skolen, stedse har været meget lydhøre over for Skolens Anmodninger om forøgede Tilskud; efterhaanden som Skolen under sin Udvikling har trængt til større Midler, er ogsaa de aarlige Tilskud næsten alle blevet forøget. Dette gælder i første Række Tilskuddene fra Stat, Kommune og Amt.

Som det fremgaar af Oversigten, er Statens Tilskud vokset fra 6500 til ca. 42000 Kr., altsaa med ca. 650 pCt. Foruden disse Driftstilskud har Staten, som tidligere omtalt, ydet dels 42000 Kr. til den ny Skolebygning og dels ca. 49000 Kr. til Laboratorierne.

Ogsaa Odense Kommune har altid vist stor Imødekommenhed over for Skolen. Det aarlige Tilskud er vokset fra 1900 til 10000 Kr., altsaa ca. 500 pCt.; navnlig er det vokset stærkt i de senere Aar. Denne Stigning vil blive endnu mere iøjnefaldende, dersom det kommende Skoleaar 1919—20 medtages, idet Kommunen nu har besluttet hvert Aar at yde 40 pCt. af Statens

Skoleaar	Tilskud (i Kroner) fra						Skolepenge Kr.	Lønninger Kr.	Kassebeholdning Kr.	Regnskabs- Balancesum Kr.
	Staten	Kommunen	Odense og Assens Amt	Tekn. Selskab (og Gartnerf.)	Haandv.- og Industriforen.	Fyns Stifts Sparekasse				
1894-95..	6500	1900	1000	341	100	1200	5679	12158	621	19195
1895-96..	6275	1500	1300	325	354	1200	5599	13083	356	18452
1896-97..	6525	2240	1300	319	400	1200	7081	14537	792	20994
1897-98..	7375	2240	1300	302	400	1200	7534	16494	442	23913
1898-99..	7225	2240	1300	424	400	1200	8575	18115	÷485	25257
1899 1900	11950	2500	1300	411	400	1500	9716	18982	4803	31266
1900-01..	11950	2500	1500	404	400	1500	12021	21075	3067	38182
1901-02..	12450	2500	1500	1034	400	1800	12730	20506	4001	37705
1902-03..	12150	2500	1500	956	400	1850	11575	22932	2256	37224
1903-04..	12675	2500	1500	965	400	1875	10883	21243	704	39861
1904-05..	14900	2500	1500	928	400	1800	11541	21396	1617	36022
1905-06..	15000	2750	1500	977	400	1800	13096	23450	2772	39973
1906-07..	17291	2750	1500	997	400	1800	13804	26403	844	44167
1907-08..	17416	2750	1500	868	400	1800	15224	29336	3026	52739
1908-09..	22616	2750	1500	895	400	1800	17734	33051	4771	69708
1909-10..	22475	2750	1500	958	400	1800	19012	34668	5562	72336
1910-11..	25675	2750	1500	949	400	1800	21227	36638	5417	64632
1911-12..	26050	2750	1500	935	400	1800	23083	39210	6476	70320
1912-13..	24550	3250	1500	889	400	1800	28055	41489	5787	75697
1913-14..	24500	3250	2300	939	400	1800	27835	44062	4109	78201
1914-15..	34325	3250	2300	935	400	1800	26541	44547	3182	79726
1915-16..	35950	5000	2300	975	400	1800	30165	49106	5230	102992
1916-17..	35500	5000	2300	901	400	1800	31392	53020	2698	92859
1917-18..	42100	10000	2300	958	400	1800	35149	62509	1016	113756
1918-19..	42116	10000	4375	913	400	1800	40492	80898	÷11409	141860

Driftstilskud, hvad der i de nærmest følgende Aar antagelig vil betyde omtrent en Fordobling af det i Forvejen store Tilskud.

Tilskuddet fra Odense Amt er vokset fra 1000 til 4000 Kr. Fra 1913—14 har Assens Amt ydet et Tilskud paa 300 Kr., sidste Aar 375 Kr.

*) Opfordring til Indmeldelse.

**) Hertil kommer Dyrtidstillæg m. m. til Lærere og Funktionærer.

***) Heri indbefattet Dyrtidstillæg fra Stat og Skole.

Medlemsbidragene fra »Teknisk Selskab« har i mange Aar været nogenlunde uforandrede og Medlemsantallet omkring ved 200. I 1919 har imidlertid Bestyrelsen, ligesom engang tidligere, udsendt en Opfordring om Indmeldelse til forskellige Foreninger og Lav inden for Haandværk og Industri, og det er derved lykkedes at faa Medlemstallet op til ca. 300 og det samlede Bidrag omtrent fordoblet.

Af andre Indtægter viser Skolepengene en mægtig Stigning fra ca. 5700 til ca. 40500 Kr., altsaa over 700 pCt.

Den største Post paa Udgiftssiden har Udgiften til Lønninger altid været; den er steget omtrent i samme Forhold som Skolepengene, fra ca. 12000 til ca. 80900 Kr.; dog er der heri for de to sidste Skoleaar medregnet Dyrtidstillæggene fra Stat og Skole. Den forholdsvis store Stigning fra 1917—18 til 1918—19 i Udgiften til Lønninger hidrører fra den tidligere omtalte midlertidige Lønforbedring, der foraarsagede en Merudgift paa ca. 14000 Kr.

Ser man paa Oversigtens næstsidste Kolonne, viser det sig, at Regnskabet, naar undtages det sidste Aar (og 1898—99), udviser en ganske pæn Kassebeholdning, og navnlig i Perioden før Krigen sluttede Regnskabet en Aarrække med en forholdsvis stor Beholdning paa 4—5000 Kr. Men siden 1915—16 er det gaaet slemt ned ad Bakke; 1ste April 1919 mødte Skolen endogsaa frem med et Underskud paa 11000 Kr. Dette skyldes udelukkende Dyrtiden, thi selv om Indtægterne har været stadigt voksende, er det, som om alt i disse Aar forsvinder i et bundløst Svælg. Alle de forskellige Konti: til Reparationer, til Undervisningsmidler, til Kontorsager m. m., er steget betydeligt, men dette er dog Smaating i Sammenligning med den uhyre Stigning, Brændselskontoen udviser, og det er denne, der først og fremmest er Skyld i Underskuddet. I 1913—14 var Skolens Udgift til Brændsel ca. 3500 Kr., i 1918—19, trods Indskrænkninger paa forskellig Maade, ca. 18700 Kr., altsaa en Stigning paa over 500 pCt.! Naar saa desuden erindres, at der det sidste Aar udbetaltes 14000 Kr. ekstra til Lærerlønninger, maa man vel nærmest undres over, at Underskuddet ikke er blevet større.

Selv om Udgifterne, navnlig til Lønninger, ogsaa de følgende

Aar stadig vil være stærkt stigende, kan Skolen dog med nogenlunde Sindsro, hvad dens økonomiske Forhold angaar, se Fremtiden i Møde. Thi dels haaber den at faa sin Del af et større Beløb, der af Staten er bevilget til at dække eventuelle Under-skud hidrørende fra Dyrtiden, og dels vil ogsaa Statens Drifts-tilskud og dermed jo det kommunale Tilskud formentlig blive stige-nde. Ved Gennemførelse af streng Økonomi haaber derfor Bestyrelsen i Løbet af nogle Aar atter at kunne faa den Balance i Regnskabet, som den altid har tilstræbt og altid har anset for en absolut nødvendig Betingelse for en sund økonomisk Udvikling.

Som omtalt Side 61, er der tidligere skænket Skolen forskellige Legater til Præmier og Understøttelser; naar der til disse føjes det tidligere nævnte af Fabrikant Thrige skænkede Legat, raader Skolen altsaa ialt over Legatmidler til et Beløb af 15900 Kr.

Da den ny Skolebygning i Munke Mose blev bygget, maatte Skolen stifte et 1ste-Prioritetslaan i Fyns Stifts Sparekasse paa 112000 Kr. Dette Laan blev i Løbet af 13 Aar nedbragt til 105800 Kr., men i 1913 forhøjedes Laanet atter til 110000 Kr.; til Forrentning af dette Laan er Udgiften for Tiden ca. 4700 Kr. aarlig. Imidlertid er Bygningen i 1919 ansat til Ejendomsskyld til en Værdi af 400000 Kr. mod 220000 tidligere, og Assurancesummen for Inventar og Maskiner m. m. er forhøjet flere Gange og beløber sig nu til 115000 Kr. Den økonomiske Status kan herefter kun betegnes som tilfredsstillende.

De sidste Aar har paa mange Maader været vanskelige for Skolen, og Fremtiden tegner sig heller ikke lys; der er Brydninger paa mange Omraader ogsaa inden for de tekniske Skoler, og den Omvæltningens Tid, vi oplever, vil heller næppe gaa sporeløst hen over Odense-Skolen. Men vi tager det for et godt Varsel for vor Skole, at denne netop det sidste Aar trods alt har vist en Blomstring som ingen Sinde før; for første Gang naaedes i dette Aar op over de tusinde Elever. Vi vil derfor gaa til Fremtidens Arbejde med Fortrøstning og Mod og med en Tak for, hvad der indtil nu

er naaet, idet vi lover hverandre at yde det bedste, vi evner. Og saa haaber vi, at det endnu i mange Aar maa forundes Odense tekniske Skole at være med i Arbejdet paa at dygtiggøre Ungdommen inden for Landets Haandværk og Industri, og derigennem med i det Arbejde, der skal til for at skabe en lys og lykkelig Fremtid for Danmark.

